

જરૂરી વિનંતિ

ક્રિતાબ નાની છે પણ વાંચતા જાવ અને તમારી જ પરીક્ષા કરી લો કે તમે કેટલું નથી જાણતા ?! ક્યાં તમારી ભૂલો થાય છે ?! પછી તેને સુધારી લો !....

ઔરતોની નમાઝની ખાસ રીત સાથે

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

સંપાદક.....

પટેલ શબ્બીર અલી રઝવી દયાદરવી

(તંત્રી : બરકાતે ખ્વાજા માસિક)

અંજુમને રઝાએ મુસ્તફા-દયાદરા

પ્રકાશક GRWB/059/Bharuch/02 C/o. ફરુઝાને રઝા મંજિલ, મુ.પો. દયાદરા, તા. જિ. ભરૂચ. પિન : ૩૯૨૦૨૦ ફોન : ૦૨૬૪૨-૨૮૦૦૧૧ મો. ૯૪૨૭૪ ૬૪૪૧૧ Web : www.barkatekhwaja.net Email : anjuman2006@hotmail.com

પ્રકાશન નં. : ૧૫૪ આવૃત્તિ-૫ પ્રત : ૨૦૦૦

૧-ઝિલ ફાઇલ હિ.સ. ૧૪૩૦ ઓક્ટોબર-૨૦૦૯

હદિયો : રૂ. ૨૦/-

નૂરાની આર્ટ-દયાદરા

વિષય	પેજ નં.
(પ્રકરણ : ૧) પાકી વિશે બયાન	
❖ વુઝૂનું બયાન	૦૭
❖ વિવિધ મસાઈલ	૦૯
❖ વુઝૂ તોડનાર ચીજો	૧૦
❖ ગુસ્લ (સ્નાન) વિશે બયાન	૧૬
❖ કઈ ચીજોથી ગુસ્લ ફર્જ થશે ?	૧૯
❖ તયમ્મુમનું બયાન	૨૨
(પ્રકરણ : ૨) નમાઝનું મહત્વ	
❖ કેટલીક નિખાલસ વાતો	૨૫
❖ એક શૈતાની ધોકો	૨૮
❖ આશિકીનો હક્ક અદા કરો !	૩૧
❖ નમાઝ પઢનાર માટે ખુશ ખબરીઓ	૩૪
❖ ઘંઘામાં વ્યસ્તતાનું બહાનું ચાલશે નહીં !	૩૫
❖ એ પત્રિકા જૂઠી છે અગત્યનો ખુલાસો	૩૭
❖ પોતાના હાથ નીચેનાંને તાકીદ કરો !	૩૯
(પ્રકરણ : ૩) નમાઝમાં થતી ભૂલો સુધારો !	
❖ નમાઝ વિશે અતિ જરૂરી ચેતવણી	૪૦
❖ જિંદગીભર નમાઝ કબૂલ થશે નહીં !	૪૧
❖ સહી તરીકાથી નમાઝ પઢવાના મસાઈલ	૪૨
❖ નમાઝ ફાસિદ થશે એટલે તૂટી જશે	૪૯
❖ વિવિધ મસાઈલ	૫૦
❖ નમાઝમાં ચોરી !	૫૨
❖ વિવિધ ધાતુની વિંટીઓ ચેઈનો વિશે શરીરતનો હુકમ	૫૨
❖ નમાઝી આગળથી પસાર થવું ગુનોહ છે	૫૩
❖ નમાઝી સામેથી ખસવામાં વાંધો નથી	૫૪
❖ ઔરતોની નમાઝના ખાસ મસાઈલ	૫૫
૦૨	.....અનુક્રમણિકા

વિષય	પેજ નં.
❖ આટલું અવશ્ય યાદ રાખો	૫૭
❖ નમાઝના વાજિબોનું બયાન	૫૮
❖ બીમાર કઈ રીતે નમાઝ પઢશે ?!	૫૯
❖ પ્રવાસીની નમાઝનું વર્ણન	૬૧
❖ સફોને સીધી તથા જોઈન્ટ રાખો	૬૩
❖ જમાઅત અને ઈમામત વિશે	૬૪
❖ આટલા કારણોસર જમાઅત છોડી શકાશે	૬૪
❖ જમાઅત સાથે નમાઝના કેટલાક મસાઈલ તથા મસ્બુકની નમાઝ	૬૬
❖ એક બે રકાત પછી જમાઅતમાં જોડનાર	૬૭
❖ ત્રણ રકાત પછી જમાઅતમાં જોડનાર	૬૮
❖ સહવનો સિજદો ક્યારે કરવો ?	૬૯
❖ નમાઝના સમયો તથા મકરૂહ સમયો	૭૦
❖ મધ્યાહનો સમય જાણવાની રીત	૭૧
❖ જુમ્આ વિશે જરૂરી મસાઈલ	૭૨
❖ કૂઝાએ ઉમરી પઢવાની સરળ રીત	૭૪
❖ મસ્જિદના આદાબ	૭૬
❖ ઉચ્ચાર સહીહ ન હશે તો ?!.....	૭૯
❖ અરબી ઉચ્ચાર તથા કિર્અત સંબંધી તેમજ વિવિધ મસાઈલ	૭૯
❖ મુકતદી માટે અધિક જાણકારી	૮૩
❖ નમાઝ પઢવાની રીત	૮૬
❖ જનાઝાની નમાઝ	૯૦
(પ્રકરણ : ૪) આટલું અવશ્ય જાણી લો !	
❖ હૈઝ, નિફાસ તથા ઈસ્તેહાઝા વિશે બયાન	૯૪
❖ હૈઝ તથા નિફાસનો હુકમ	૯૬
❖ નમાઝમાં પઢવાની દુઆ વગેરે ચીજો	૯૮
❖ આટલું તો યાદ કરી લેશો !	૧૦૭
અનુક્રમણિકા.....	૦૩

બે બોલ.....

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ

નમાઝ એ અલ્લાહથી નજદીકી પ્રાપ્ત કરવા માટે મહત્વનો આધાર છે અને હુઝૂર પૂરનૂર ﷺ થી મહોબ્બત તથા લગાવ માટેની અગત્યની કસોટી છે. અલ્લાહ તઆલાએ કુર્આન મજીદમાં તેની હિફાઝતનો હુકમ આપતાં ફર્માવ્યું, **حافظوا على الصلوات** "નમાઝોની પાબંદી કરો !" સરકારે દો આલમ **عليه السلام** એ નમાઝમાં પોતાની અદાઓને અપનાવવાનો આદેશ આપ્યો કે, **صلوكمما رأيتموني أصلي** "નમાઝ એ પ્રમાણે પઢો જે પ્રમાણે તમે મને નમાઝ પઢતાં જુઓ છો." હઝરત અબૂ હુરૈરેહ **رضي الله عنه** ફર્માવે છે કે રસૂલુલ્લાહ **ﷺ** એ સલામનો જવાબ દઈને ફર્માવ્યું, અર્થાત : "પાછો જા અને ફરીથી નમાઝ પઢ ! કેમ કે તેં નમાઝ નથી પઢી !" તે પોતાની જગ્યાએ પાછો ગયો અને પહેલાંની જેમ નમાઝ પઢી. આપ **ﷺ** તેને ત્રણવાર પાછો મોકલતા રહ્યા, અંતમાં તે માણસે આપ **ﷺ** ની બારગાહમાં અર્ઝ કરી, યા રસૂલલ્લાહ ! **ﷺ** તે પરવરદિગારની ફસમ ! જેણે આપ **ﷺ** ને દીને હક્કની સાથે મબ્ઉષ કર્યા, હું આનાથી સારી નમાઝ નથી પઢી શકતો ! એટલા માટે આપ મને શીખવાડો. આપ **ﷺ** એ ફર્માવ્યું કે, જ્યારે નમાઝ માટે ઉભા થાવ તો પહેલાં અલ્લાહુ અકબર ! કહો, પછી કુર્આનમાંથી જે મયસ્સર થાય (જે કાંઈ યાદ હોય) તે પઢો. ત્યાર બાદ સુકૂનની સાથે રુકૂઅ કરો. ત્યાર બાદ સીધા ઉભા થાવ અને ઈત્મિનાનની સાથે સજદો કરો. સજદાથી માથું ઉઠાવી ઈત્મિનાનથી બેસો, અને પૂરી નમાઝ આ પ્રમાણે પઢો. **(તિર્મિઝી શરીફ)**

ઉપરોક્ત હદીષથી જાણવા મળ્યું કે આપ **ﷺ** એ નમાઝની પાબંદી તથા તેના અરકાનો વિશે કેવી અનોખી તા'લીમ આપી છે. આજે દરેક દુનિયાવી કામ અર્થે માણસ તેના જાણકારો તથા નિષ્ણાતો

૦૪ **નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ**

સમક્ષ રજૂઆત કરે છે, પરંતુ અફસોસની વાત એ છે કે નમાઝ વગેરે દીની ઈબાદત તથા દીની સમસ્યાઓના ઉકેલ અને તેની ઈસ્લાહ તથા તા'લીમ વિશે ઘણા ઓછા એવા લોકો છે જેઓ બાશરઅ આલિમો તથા જાણકાર લોકોની સમક્ષ રજૂઆત કરે છે અથવા પોતાની સમસ્યા રજૂ કરવામાં શરમ મેહસૂસ નથી કરતા. ગુજરાતી અથવા અન્ય કોઈ ભાષાની બિનભરોસાપાત્ર કિતાબમાં કાંઈક વાંચી લીધું અથવા કોઈ બિનજિમ્મેદાર માણસને જેમ તેમ કરતાં જોઈ લીધો કે બસ, જિંદગીભર તેને પોતાના માટે એક માર્ગદર્શક સિદ્ધાંત (રેહનુમા ઉસૂલ) જાણી બેસે છે ! જો કોઈ દર્દમંદ કદીક ભૂલથી આગાહ કરે તો ભૂલ સુધારવા અથવા ઈસ્લાહને કબૂલ કરવાના બદલે તે ગરીબ તથા સાચા ખૈરખવાહ ઉપર વરસી પડે છે અને કહે છે કે, શું અમે ખોટું કરીએ છીએ ?! ફલાણા હઝરત ખોટું કરે છે ?!

આજે મદરસાથી ફારિગ થનાર પણ સાધારણ રીતે નમાઝની એહમિયત તથા તર્બિયતથી વંચિત જોવા મળે છે અને નમાઝની પાબંદીનો હાલ તો બસ, અલ્લાહ જ બેહતર જાણે છે ! એવા લોકો ઈમામતના મહાન મન્સબને રસૂલુલ્લાહ ﷺ ની નિયાબત (નાયબપણા)ને દીનની ખિદમતનો જઝબો ઓછો હોવાથી તેને રોજી કમાવાનો ઝરીયો તથા આધાર સમજી બેઠા છે. તેમાંયે વધુ પડતાની પાસે દીની મસાઈલ તથા નમાઝ માટે બહારે શરીઅત, ફાનૂને શરીઅત જેવી કિતાબો જે હવે તો ગુજરાતીમાં પણ પર્યાપ્ત છે તે પણ નથી હોતી ! ખોટા ભાગે મસ્જિદોના ટ્રસ્ટીઓની સ્થિતિ તો આનાથી પણ વધારે ગંભીર છે, કોઈ જિમ્મેદાર તથા દીનદાર આલિમે દીન તથા ઈમામતના સાચા હક્કદારોને ઈમામતના મહાન દરજ્જા ઉપર મુકરર કરવાના બદલે જી હુઝૂરી તથા ચાપ્લૂસી કરનારા એવા ઈમામો કે જેઓ કુર્આનની તિલાવત પણ સારી રીતે ફિર્મતના નિયમ અનુસાર નથી કરી શકતા અને જેઓ નમાઝ તથા તહારતના મસાઈલ બયાન કરવાના બદલે તોફાની તથા માઈક ફાડી નાખે એવી તફરીરો કરનારા બખ્તરુ મુકરિરોનો ઈન્તેખાબ આ અઝીમ હોદ્દા માટે કરે છે. આવી

ગંભીર તથા નાઝુક સ્થિતિમાં અનિવાર્ય બને છે કે તેઓની સમક્ષ પોતાની સાચી હૈસિયતને પ્રદર્શિત કરવા માટે હકીકતનો આઈનો રાખવામાં આવે અને તેઓ તે આઈનામાં પોતાની સાચી છબીનો દીદાર કરે. પ્રસ્તૂત કિતાબ "**નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ**" એ આમ પબ્લિક ઉપરાંત તે ગૈર જિમ્મેદાર તથા મસાઈલથી વંચિત ઈમામો માટે અને બેદરકાર ટ્રસ્ટીઓ માટે એક આઈનો છે. પ્રસ્તૂત કિતાબમાં ઘણી જ સુંદર રીતે સરળ ભાષામાં તથા ટૂંકા વર્ણનમાં નમાઝની એહમિયત તથા ફઝીલતથી લઈને તેના બારીક બારીક મસ્અલાઓ મદ્દોથી લઈને સ્ત્રીઓની નમાઝને લગતા તમામ મસાઈલ જેમ કે તહારતમાં હૈઝ તથા નિફાસ, ફિઅતના મસાઈલ તજવીદની સાથે, તેમજ અમુક સૂરતો અરબી તથા લિપિયાંતરમાં ઘણા જ ખૂબસૂરત અંદાજમાં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. આધુનિકપણાએ લોકોના શોખને એ સ્થિતિમાં લાવીને રાખી દીધો છે કે થોડી પણ વિસ્તૃત તથા વધારે પેજોવાળી કિતાબ જો ભૂલે ચૂકે પણ હાથમાં આવી જાય તો જાણે કોઈ ગૈર મઝહબની કિતાબ હાથ આવી ગઈ હોય તેમ તે શરીઅતની વાતો દર્શાવતી કિતાબને ખૂણા ખાંચણાની ભેટ ચઢાવી આપે છે ! ઈસ્લામ પ્રત્યે લોકોના આ જઝબાને દૃષ્ટિ સમક્ષ રાખીને આ કિતાબને એક નવું રૂપ આપવામાં આવ્યું છે. હકીકત તો એ છે કે કોઈ આલિમ અથવા મુફતી જ આટલા વિસ્તૃત વિષયને સંક્ષિપ્ત રૂપમાં દર્શાવી શકે છે, પરંતુ અલ્લાહનો શુક છે કે ઓલમાની આ ખૂબી ફૌમો સુન્નિયતના હમદદ આલી જનાબ અલ્હાજ પટેલ શબ્દીર અલી રઝવીએ પોતાના દીની સાહિત્યના રંગે રંગાયેલા, કસાયેલા ફલમ દ્વારા એક સમંદરને મામૂલી પ્યાલામાં સમાવી આપ્યો, અને આલિમો તથા મુફતીઓનાથી મેળવેલા ફયઝાનને આ કિતાબમાં ભરી આપ્યો છે. અલ્લાહ તેમની આ કોશિશને કબૂલ ફર્માવે અને કિતાબને અવામ તથા ખ્વાસમાં મકબૂલ ફર્માવે. (આમીન)

(મૌલાના) ગુલામ યાસીન નૂરાની મિસ્બાહી

(સદર મુદરિસ દારુલ ઉલૂમ બરકાતે ખ્વાજા-આમોદ) તા. ૧/૧૧/૨૦૦૭

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
 وَعَلَى آلِكَ وَأَصْحَابِكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ ﷺ

(પ્રકરણ : ૧)

પાકી વિશે બયાન

★ વુઝૂનું બયાન ★

ઈમાન તથા અફીદા સહીહ કર્યા બાદ સૌ ફરજોથી મોટો ફરજ નમાઝ છે, જેઓ ઈમાનની દૌલતથી વંચિત છે અથવા ખુદા વ રસૂલની ગુસ્તાખી કરી ઈમાન ગુમાવી બેઠા છે જેમ કે બાતિલ ફિક્કાવાળાઓ, તેમનો કોઈ અમલ કબૂલ થવાને પાત્ર નથી. તેમણે તૌબા કરી ઈમાન લાવવું એ પ્રથમ ફરજ છે ત્યાર બાદ અન્ય ફરજોનો હુકમ લાગુ પડશે. નમાઝ માટે પ્રથમ શર્ત તહારત (પાકી) એટલે કે નમાઝીનું શરીર, કપડાં અને નમાઝની જગા પાક હોય, નમાઝી ગુસ્લ તથા વુઝૂની હાજતવાળો ન હોય.

વુઝૂમાં ચાર બાબતો ફરજ છે :-

(૧) મોઢું ધોવું એટલે માથાની જડ જ્યાંથી વાળ ઉગવાના શરૂ થાય છે ત્યાંથી હડપચી સુધી અને એક કાનથી બીજા કાન

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૦૭

સુધી મોઢાની ચામડીના દરેક હિસ્સા પર એકવાર પાણી વહાવવું. (૨) કોણીઓ સહિત બંને હાથોને એકવાર ધોવું. (૩) ચોથા ભાગના માથાનો મસહ કરવો એટલે કે માથાના ચોથા ભાગ જેટલી જગા પર ભીના હાથો ફેરવવા અથવા કોઈક રીતે કમસેકમ એટલી જગા ભીની થવી. (૪) બંને પગોને ગૂંટીઓ સહિત એકવાર ધોવા.

સુન્નતો : વુઝૂ પર સવાબ મેળવવા, અલ્લાહનો હુકમ અદા કરવાની નિયતિ વુઝૂ કરવું જરૂરી છે, નહીં તો વુઝૂ થઈ જશે પણ સવાબ નહીં મળે. ★ બિસ્મિલ્લાહથી શરૂ કરવું. ★ હાથોનાં કાંડાં સુધી ત્રણવાર ધોવું. ★ દાતણ કરવું ★ ત્રણવાર કોગળા કરવા એ રીતે કે મોઢાની અંદરના દરેક ભાગ પર પાણી વહી જવું જોઈએ અને રોઝદાર ન હોય તો ગરગરો કરવો. ★ ત્રણવાર નાકની અંદર હાડકી સુધી પહોંચે એ રીતે નાકમાં પાણી જમણા હાથે ચડાવવું અને ડાબા હાથની ટચલી આંગળી નાકમાં નાખીને નાફ સાફ કરવું. ★ મોઢું ધોતી વખતે દાઢીનો ખિલાલ કરવો શર્ત એ છે કે એહરામ બાંધેલો ન હોય, આંગળીઓને ગરદન તરફથી દાખલ કરી ઉપર સામેના ભાગ પર કાઢે. ★ હાથ પગની આંગળીઓનો ખિલાલ કરવો. પગની આંગળીઓનો ખિલાલ ડાબા હાથની ટચલી આંગળી વડે જમણા પગની ટચલી આંગળીથી શરૂ કરી અંગૂઠા સુધી અને ડાબા પગમાં અંગૂઠાથી લઈને ટચલી આંગળી સુધી. ★ દરેક અવયવને ત્રણવાર ધોવું. ★ આખા માથાનો એકવાર મસહ કરવો. ★ કમાનુસાર વુઝૂ કરવું અને દાઢીના જે વાળ મોઢાની હદની નીચે હોય તેનો મસહ કરવો સુન્નત છે અને ધોવું મુસ્તહબ છે. ★ અવયવોને એ રીતે ધોવા કે એક અવયવ સુકાવા ન પામે તે પહેલાં બીજો ધોવાઈ જાય.

૦૮

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

મુસ્તહબો : ★ જમણી બાજુથી શરૂ કરવું પણ બંને ગાલ સાથોસાથ ધોવા એ જ રીતે બંને કાનોનો મસહ એક સાથે થશે.

★ આંગળાની પીઠથી ગરદનનો મસહ કરવો. ★ કા'બા તરફ મુખ કરી બેસવું અને ઊંચી જગાએ બેસવું; વુઝૂનું પાણી પાક જગા પર પાડવું, પાણી રેડતી વખતે અવયવો પર હાથ ફેરવવો, જરૂરત વગર બીજાની મદદ ન લેવી... વગેરે.

મકરહ બાબતો : સ્ત્રીના ગુસ્લ કે વુઝૂના વધેલા પાણીથી વુઝૂ કરવું, વુઝૂ માટે નાપાક જગાએ બેસવું કે એવી જગાએ વુઝૂનું પાણી રેડવું, વુઝૂના અંગોએથી લોટા વગેરેમાં પાણી ટપકાવવું, કિબ્લા તરફ થૂંકવું, ગળફો નાંખવો કે કોગળો કરવો (એનાથી બચવા માટે કિબ્લા તરફથી મોઢું ફેરવી ડાબે કે જમણે થૂંકવું..), જરૂરત વગર દુનિયવી વાતો કરવી, વધારે પાણી વાપરવું, એટલું ઓછું વાપરવું કે સુન્નત અદા ન થાય, મોં પર પાણી મારવું, એક હાથે મોં ધોવું, ગળાનો મસહ કરવો, ડાબા હાથે કોગળા કરવા કે નાકમાં પાણી નાખવું, જમણા હાથે નાક સાફ કરવું... વગેરે.

★ વિવિધ મસાઈલ ★

★ નમાઝ, તિલાવતનો સિજદો, જનાઝાની નમાઝ અને કુર્આન શરીફને સ્પર્શવા (લેવા) માટે વુઝૂ કરવું ફરજ છે. ★ તવાફ કરવા માટે વુઝૂ વાજિબ છે. જનાબતના ગુસ્લથી પહેલાં, જુનૂબી (જેના પર ગુસ્લ વાજિબ છે) તેણે ખાવા, પીવા, સૂવા માટે (વુઝૂ કરવું સુન્નત) તથા (અને ગુસ્લ વાજિબ ન હોય તેણે પણ) અઝાન, ઈકામત, જુમ્આના ખુત્બા, ઈદના ખુત્બા તેમજ હુઝૂર ﷺ ના રોઝા મુબારકની ઝિયારત અને વકુફે અરફા તથા સફા-મરવા વચ્ચે સઈ કરવા માટે વુઝૂ કરી લેવું સુન્નત છે.

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૦૯

(ઉપરાંત મુસ્તહબ બાબતો પણ છે જે માટે બહારે શરીઅત, ભાગ-૨ જુઓ)

વુઝૂ તોડનાર ચીજો : ★ પાખાનુ, પેશાબ કે અન્ય કોઈ ચીજનું આગલા કે પાછલા ભાગેથી નીકળવું ★ પાછળથી હવા નીકળવી ★ લોહી કે પરૂનું નીકળીને વહેવું ★ ખાવા, પાણી કે પિત્ત કે જામેલા લોહીની મોઢું ભરાય એટલી ઊલટી કરવી કે થવી (મોઢું ભરીને ઊલટી એટલે કે રોકવા છતાં ન રોકાય અને પાતળા લોહીની તો થોડીક પણ ઊલટી વુઝૂ તોડી નાખશે), બેહોશી (ચાહે નશાયુક્ત ચીજથી હોય કે બીમારીથી), એટલો નશો કે પગો ડગમગે, નમાઝે જનાઝા સિવાય અન્ય કોઈ નમાઝમાં જોરથી હસવું, મોઢામાંથી લોહી નીકળ્યું કે થૂંક કરતાં અધિક હોય તો વુઝૂ તૂટી જશે (થૂંકનો રંગ લાલ થઈ જાય તો તે અધિક કહેવાશે અને પીળો રહે તો ઓછુ ગણાશે.) ★ એ રીતે સૂવું કે શરીરના સાંધા ઢીલા પડી જાય ★ દુઃખતી આંખમાંથી પાણી કે પરૂનું નીકળવું.

જરૂરી ચેતવણી : કોઈ પણ અંગને ધોવાનો અર્થ એ છે કે તે અંગના દરેક હિસ્સા પર કમસેકમ બે ટીપાં પાણી વહી જાય, તેને કેવળ ભીંજવી લેવાથી, પાણી ચોપડી લેવાથી ફરજ અદા થશે નહીં જેથી જે તે અંગના દરેકે દરેક ભાગ પર પાણી વહાવવું.

જ્યારે નાના વાસણથી વુઝૂ કરે તો મસ્નૂન તરીકો એ છે કે પ્રથમ બંને હાથોને કાંડા સુધી ખૂબ સારી રીતે પલાળી લે ત્યાર બાદ ડાબા હાથે વાસણ ઉઠાવીને જમણા હાથ પર નખોની ટોચથી કાંડાની ઉપર સુધી ત્રણવાર પાણી વહાવે એ જ રીતે જમણા હાથે વાસણ પકડી ડાબો હાથ એ પ્રમાણે ધૂએ.

ઘણા લોકો એવું કરે છે કે નાક કે આંખ કે ભવાં પર ખોખો

૧૦

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

નાખીને આખા મોઢા પર હાથ ફેરવી લે છે અને સમજે છે કે મોઢું ધોવાઈ ગયું, પાણી કેવળ ચોપડી લેવાથી મોઢું ધોવાતું નથી, પેશાની ઉપર વાળ જામવાની જગાથી પાણીનું વહેવું ફર્જ છે, દાઢી મૂંછના વાળ જો એટલા આછા હોય કે નીચેની ચામડી દેખાઈ આવે તો ચામડી પર પાણી વહાવવું જરૂરી છે કેવળ વાળ ધોવા પૂરતા નથી, મોઢું ધોતી વેળા આંખો તથા હોઠો જોરથી ભીંચી બંધ ન કરે નહીં તો પાપણ નજીક એક અલ્પ જેવી રેખા બંધ થઈ જશે તો અને તેના પર પાણી ન વહેશે અને તે સામાન્ય સ્થિતિમાં બંધ કરવાથી ખુલ્લી રહે છે તો આ સ્થિતિમાં વુઝૂ થઈ જશે પરંતુ એવું ન કરવું જોઈએ અને જો કાંઈક અધિક હિસ્સો (ધોવો) રહી જવાની સ્થિતિમાં વુઝૂ થશે નહીં, જેટલી દાઢી ચહેરાની હદમાં છે તેને ધોવું ફર્જ અને બાકીની લટકેલી દાઢીનો મસહ સુન્નત, ધોવું મુસ્તહબ છે. પાણી વહાવવામાં આંગળીનાં વેઢાંઓ અને પાસાંઓની કાળજી લેવી જરૂરી છે ખાસ કરીને પગોમાં, વઘેલા નખોના પોલાણમાં જે જગા રહે છે તેને ધોવું જરૂરી છે વિંટી, બંગડી, અન્ય ઘરેણાં હાથ પગના ઘરેણાં વુઝૂના અંગોમાં હોય તેને ખસેડીને તેની નીચે પાણી વહાવવું, પગો ધોવામાં ગૂંટી, એડી અને તળિયાં ધોવામાં કાળજી રાખવી કે કોઈ ભાગ ધોયા વિનાનો ન રહે, જો એટલું પાણી ન હોય કે વુઝૂમાં દરેક અંગને ત્રણવાર ધોઈ શકે તો બખ્બે વાર ધૂએ. જો એટલું પણ ન હોય તો એક એકવાર ધૂએ અને એટલું પણ ન હોય તો હવે તયમ્મુમ કરી લે.

ડોલ, બાલ્દી, ઘડો, લોટો.... વગેરેના પાણીમાં વુઝૂ વિનાના માણસે બહાર ધોયા વિના હાથનો નખ કે આંગળીનું બેડકુ નાખ્યું તો તે પાણી મુસ્તઅમલ (વપરાયેલું) થઈ ગયું તેનાથી વુઝૂ કરવું જાઈજ નથી. જો પ્રથમ હાથ ધોઈ લીધો તો જે હિસ્સો ધોએલો

છે તે પાણીમાં નાખી શકાશે. પણ હાથ ધોયા બાદ વુઝૂ તૂટવાનો કોઈ સબબ થયો હશે (હવા સરે કે પેશાબ કરે વગેરે) તો હવે ફરી હાથ નાખશે તો પાણી મુસ્તઅમલ થઈ જશે. ★ જો પાણી મોટા વાસણમાં હોય અને નાનું વાસણ ન હોય કે જેનાથી પાણી ઉલેચી હાથ ધૂએ તો ડાબા હાથની આંગળીઓને ભેગી કરી ફક્ત આંગળીઓ જ પાણીમાં નાખે હથેળીનો કોઈ પણ ભાગ પાણીમાં ન પડે, અને પાણી કાઢીને જમણો હાથ કાંડા સુધી ત્રણવાર ધૂએ. પછી જમણો હાથ જ્યાં સુધી ધોયો છે તેટલા ભાગને પાણીમાં નાખી શકશે અને એનાથી પાણી કાઢી ડાબો હાથ ધૂએ. આ સ્થિતિમાં પણ હાથ પર નાપાકી કોઈ પણ જાતની ન હોય, નહીં તો હાથ નાખતાં પાણી નાપાક થશે. અને જો પાણી નાના વાસણમાં હોય અથવા મોટા વાસણમાં છે પણ ત્યાં નાનું વાસણ પણ હાજર છે અને છતાં જો હાથને ધોયા વિના પાણીમાં નાખશે બલ્કે આંગળીનું બેડકુ કે નખ નાંખ્યા તો તે પાણી વુઝૂ લાયક ન રહ્યું મુસ્તઅમલ થઈ ગયું. ધોએલો હાથ ફરી ધોવાની નિયતે પાણીમાં નાખ્યો અને આ ધોવું સવાબનું કામ હોય દા.ત. ખાવા કે વુઝૂ માટે, તો એ પાણી મુસ્તઅમલ થઈ ગયું. તેને પીવું પણ મકરૂહ છે.

મુસ્તઅમલ પાણીને વુઝૂ લાયક બનાવવા માટે જે પાણી મુસ્તઅમલ ન હોય તેને મુસ્તઅમલ પાણીમાં ઉમેરવું એ રીતે કે ગૈરમુસ્તઅમલ પાણી તેનાથી વધી જાય અથવા મુસ્તઅમલના વાસણમાં ગૈરમુસ્તઅમલ પાણી એટલું ઉમેરવું કે તે વાસણ ભરાઈને છલકાવા માંડે તો સઘળું પાણી વુઝૂને લાયક થઈ જશે.

નાના ખાડાઓમાં પાણી છે, તેમાં નાપાકી પડવાની ખબર નથી તો તેનાથી વુઝૂ જાઈજ છે.

નખો પર પોલીશ (જેમ કે ફેશન ચાલે છે) વાપર્યું જેનાથી

નખો પર પાતળુ પડ જામી જાય છે (વાળ કાળા કરવાનું કલપ...પણ) તો તેને સંપૂર્ણ સાફ કર્યા વગર વુઝૂ (ગુસ્લ) થશે નહીં.

ઈસ્તિન્જાના વધેલા પાણીથી વુઝૂ કરવું જાઈઝ છે, તેને ફેંકી દેવું સખ્ત નાજાઈઝ તથા ગુનોહ છે.

કાફિરનું કહેવું કે આ પાણી પાક કે નાપાક છે, તો તેની વાત માનવામાં આવશે નહીં, બંને સ્થિતિમાં પાણી પાક ગણાશે.

વુઝૂના વધેલા પાણીને ફેંકી દેવું હરામ અને ઉભા થઈને પીવું સવાબ.

જે વુઝૂ નમાઝે જનાઝા માટે કર્યું તેનાથી દરેક નમાઝ પઢી શકાય.

સામાન્યતઃ લોકોમાં જે કહેવાય છે કે ગુથણ કે ગુપ્ત ભાગ ખોલવાથી, પોતાનું કે પારકાનું ગુપ્તાંગ જોવાથી, નગ્ન થવાથી વુઝૂ જતુ રહે છે (તેથી ગુસ્લ કર્યા બાદ કેટલાક વુઝૂ કરે છે) તો એ માન્યતા તદ્દન પાયા વગરની છે. જો કે વુઝૂના અદબોમાંનો એક અદબ એ છે કે દૂંટીથી જાંગોની નીચે સુધીનો તમામ સતરનો ભાગ ઢંકાએલો હોય, ઈસ્તિન્જા પછી પણ તુરંત છુપાવી લેવો કેમ કે વિના જરૂરત સતર ખુલ્લુ રાખવું મના છે અને બીજાની સમક્ષ સતર ખોલવું હરામ છે.

વુઝૂ દરમ્યાન હવા નીકળી અથવા કોઈ એવી વાત પૈદા થાય જેનાથી વુઝૂ જતુ રહે છે તો પહેલાં ધોએલાં અંગો ન ધોએલાં ગણાશે. અને ખોબામાં પાણી લીધું અને હવા સરી પડે તો તે પાણી બેકાર થઈ ગયું, કોઈ અવયવને ધોવામાં તે કામ લાગશે નહીં.

વુઝૂ કર્યું હતું અને શંકા જાય કે વુઝૂ રહ્યું કે તૂટી ગયું છે ? તો

એણે વુઝૂ કરવાની જરૂર નથી પણ કરી લેવું બેહતર છે જ્યારે કે આ શક વસવસા પૂરતો ન થયા કરતો હોય અને જો વસવસો હોય તો કદી ન માને, એવી હાલતમાં સાવધાની સમજીને વુઝૂ કરવાની જરૂર નથી, બલ્કે શૈતાન લઈનની તાબેદારી ગણાશે.

આંખના દુઃખાવામાં વહેતાં આંસૂં નાપાક છે તેનાથી વુઝૂ તૂટી જાય છે અને કપડાંને લાગે તો તે પણ નાપાક થશે.

ઝોકુ આવ્યું ને ગબડી ગયો અને તરત જ આંખ ઉઘડી ગઈ તો વુઝૂ ન ગયું.

જે વસ્તુની માણસને સામાન્યતઃ અથવા વિશેષતઃ જરૂરત પડતી રહે છે અને તેની દેખરેખ તથા સાવધાનીમાં (કાળજી લેવામાં) વાંધો હોય તો નખોની અંદર કે ઉપર અથવા બીજી કોઈ ધોવાની જગાએ તેના ચોંટી રહેવાથી, જો કે જર્મદાર (અણુદાર) હોય, જો કે તેના નીચે પાણી પહોંચે નહીં, જો કે સખ્ત (કઠણ) ચીજ હોય વુઝૂ થઈ જશે. જેવું કે રાંધવાવાળા, આટો ગુંદનારાઓ આટો, રંગરેજ માટે રંગના જર્મ (અણુ), સ્ત્રીઓ માટે મેંદીના જર્મ (અણુ), લખવાવાળાઓ માટે શાહીના જર્મ (અણુ), મજૂર માટે ગારો-માટી (આવી બાબતોની વર્ણવેલ લોકો માટે જ છૂટ છે) આમ લોકો માટે આંખના કૂએ (આંખના ખૂણે ભેગા થતાં ચીપડાં) અથવા પાંપણોમાં સુરમાનો અંશ, એ જ રીતે બદનનો મેલ, માટી, કચરો, માખી-મચ્છરની અઘાર વગેરે. (જર્મ એટલે રંગ, મેંદી વિગેરે જામીને પડ બની જાય છે.

-અનુવાદક)

નાપાકી લાગેલી ચીજ કે નાપાકી લાગેલી આંગળી વગેરે પાણીમાં પડવાથી પાણી નાપાક થશે.

જો એટલુ હસ્યો (સ્મિત કર્યું) કે દાંત દેખાયા પણ અવાજ

તદન ન થયો તો એનાથી વુઝૂ કે નમાઝ જશે નહીં અને એટલા જોરથી હસ્યો કે ખૂદ તેણે સાંભળ્યું, નજીકવાળાઓએ સાંભળ્યું નહીં તો વુઝૂ જશે નહીં પણ નમાઝ જશે. અને જોરથી હસ્યો કે આજુબાજુવાળાએ પણ સાંભળ્યું તો નમાઝ અને વુઝૂ બંને તૂટી જશે.

વુઝૂવાળો છાણથી લીપેલ જમીન કે અન્ય નાપાક જગા પર ભીનો પગ રાખશે તો પગો ફરી ધોવા પડશે કેમ કે પગ નાપાક થઈ જશે, હા સૂકા પગે ચાલશે તો વાંધો નથી.

માછલીનું ભીંગડું વુઝૂ કરવાના અંગો પર ચોંટી રહેશે તો વુઝૂ થશે નહીં કેમ કે એની નીચે પાણી વહેશે નહીં.

(હવાલો : બહારે શરીઅત, ફાનૂને શરીઅત, અન્વારુલ હદીથ, જન્તી ઝેવર.... વગેરે).

પાણી વિશે ખાસ નોંધ : બે વુઝૂ માણસના વુઝૂના અંગોમાંથી કોઈ અંગ ભલે આંગળી જ કે બેડકુ અથવા નખ અથવા જુનુબ અને તે હાઈઝ (માસિકવાળી) કે નુફુશદ (સુવાવડવાળી સ્ત્રી) જે હેઝ તથા નિફાશથી પાક થઈ ચૂકી છે પણ હજી ગુસ્લ નથી કર્યું, તેનું કોઈ અંગ ધોયા વગરનું જો માએ ફલીલ એટલે દહ દર દહથી (૧૦ × ૧૦ હાથથી) ઓછા, ગૈરજારી (સ્થિર) પાણીમાં પડી જાય તો તે સઘળું પાણી મુસ્તઅમલ થઈ જશે, જ્યારે કે શરઈ જરૂરત વિના હાથ પડ્યો, અને તે પાણી વુઝૂ કે ગુસ્લના લાયક ન રહ્યું. અને જો શરઈ જરૂરતથી (હાથ પડ્યો) હોય દા.ત. મોટા વાસણમાં પાણી છે અને કટોરો વગેરે તેમાં પડી ગયો તેને કાઢવા માટે જરૂર જેટલો હાથ તેમાં નાખવાથી મુસ્તઅમલ ન થશે કેમ કે એ માફ ગણાશે. એટલે જ્યારે કે ત્યાં કોઈ એવો ન હોય જે હાથ નાખીને કાઢે, ન કોઈ બીજું વાસણ છે જેના વડે એ પોતે કાઢે, ન તે વાસણ વાંકું

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૧૫

વાળી વાળી શકાય જેમાં પાણી છે વાંકુવાળી તેના થકી પાણી મેળવે. (ફતાવાએ અમજદિયા, ભાગ-૧, પૃષ્ઠ-૧૪)

મુસ્તઅમલ પાણી જ્યારે ગૈર મુસ્તઅમલમાં ભળે (દા.ત. વુઝૂ ગુસ્લ વેળા ટીપાં લોટા કે બાલ્દીમાં પડે) અને ગૈર મુસ્તઅમલ (પાણી) વધારે હોય તો મુતહલિર (પાક કરનારું) રહેશે, (નહીં તો સઘળું બેકાર થઈ જશે.) –(ફતાવાએ અમજદિયા, ભાગ-૧, પૃષ્ઠ-૧૬)

મુસ્તઅમલ પાણી વડે હફીફી નજાસત (પેશાબ, પાખાનુ... વગેરે) પાક કરવું જાઈઝ છે એટલા માટે કે મુસ્તઅમલ પાણી પાક છે હા, હદ્થ (હુકમની રીતે નજાસત છે તે)ને પાક કરનારું નથી. (વધુ માટે ફતાવાએ અમજદિયહ વાંચશો.)

★ ગુસ્લ (સ્નાન) વિશે બયાન ★

ગુસ્લમાં ત્રણ ફર્જ છે : (૧) ફુલ્લી (કોગળો) કરવો : કે જેથી મોઢાના દરેક ભાગ પર હોઠથી લઈને ગળાની જડ સુધીની દરેક જગાએ પાણી ફરી વળે. કેટલાક મોઢામાં થોડું પાણી લઈ ‘પરચ ! પરચ !’ કરી લે છે અને પૂરી જગાએ પાણી પહોંચતું નથી તો ફર્જ અદા ન થશે. ફર્જ એ છે દાઢોની ગાલોનાં તળીયાં, દાંતોની જડનાં પોલાણો અને જીભની ઉપર નીચેનાં પોલાણમાં ગળાના કિનારા સુધી પાણી વહે.

દાંતોની જડોમાં કે પોલાણમાં ક્યાંય પણ કોઈ ચીજ ચોંટી ગઈ હોય જેના લીધે તે ભાગ પર પાણી ન વહી શકે તો તેને દૂર કરવું જરૂરી છે. પણ એવી ચીજને દૂર કરવામાં વાંધો હોય, અવાવળાં કે દાંતોને નુકસાન થવાનો ભય હોય તો માફ છે. જેમ કે વધુ પાન ખાવાથી દાંતોની જડોમાં ચૂનો બાઝી જાય છે યા ઔરતોના દાંતોમાં તાંબાની રેખા (તાર) કે જેને દૂર કરવામાં

૧૬

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

નુકસાનનો ભય છે. એ રીતે હલતો દાંત કે ઉખડેલો (પોલો) દાંત કોઈ મસાલાથી બઝાડેલો હોય અને તાર કે મસાલા નીચે પાણી ન પહોંચે તો માફ છે. ખોરાક કે પાનના કણો દાંતમાં રહી ગયા એની સંભાળમાં વાંધો છે. હા, માલૂમ પડ્યા પછી તેને દૂર કરવો અને ધોવું જરૂરી છે જો પાણી પહોંચે તેમ ન હોય તો.

(૨) **નાકમાં પાણી નાખવું** : બંને નસકોરામાં નરમ ભાગ સુધી ધોવું જરૂરી, પાણી સુંઘીને ઉપર એ રીતે ચઢાવવું કે વાળ જેટલી જગા પણ વણધોયી ન રહે, નહીં તો ગુસ્લ થશે નહીં. નાકમાં લીંટ સૂકાઈ બાઝી ગયું હોય તેને દૂર કરી ધોવું ફર્જ છે એ રીતે નાકમાં વાળને પણ ધોવા. નાકમાં કડી-કાંટાનું કાણું જો બંધ થઈ (ઢંકાઈ) ગયું હોય તો એમાં પાણી પહોંચાડવું જરૂરી છે જો તે સાંકડુ હોય તો હેરફેર કરવું જરૂરી છે, નહીં તો નહીં.

(૩) **તમામ જાહેર બદન** : એટલે માથાના વાળથી પગના તળિયા સુધી શરીરના દરેક ભાગ, દરેક રૂંવાટા પર પાણી વહાવવું. કેવળ માથા પર પાણી નાખી અન્ય ઠેકાણે હાથ ફેરવી પાણી ચોપડી લેવાથી ગુસ્લ થશે નહીં, દરેક વાળ, દરેક સાંધામાં પાણી વહાવવું.... ટૂંકમાં શરીરમાં કોઈ ગડી કે કોઈ વાળ દરેક જાહેરી અંગો પર પણ વહેવું જોઈએ.

ઝખમ પર પટ્ટી બાંધી હોય તેને ઉખેડવામાં કે પાણી વહાવવામાં દુઃખ કે નુકસાન થાય તેમ હોય તો એ આખા અવયવનો મસહ કરે (ભીનો હાથ ઉપર ફેરવી લે) અને તેમ ન થાય તો પટ્ટી પર મસહ કરવો પૂરતો છે. જરૂરિયાત કરતાં પટ્ટી મોટી હશે તો મસહ પૂરતો નથી, અને પકડ માટે દા.ત. હાથ કે પગના ઝખમમાં ગોલાઈમાં પટ્ટી બાંધી છે તો નુકસાન થાય તેમ ન હોય તો પટ્ટી ખોલી નુકસાન ન થાય તેટલો ભાગ ધોવો ફર્જ અને જો ખોલવામાં ફરી પટ્ટી બંધાય તેમ ન હોય કે નુકસાન

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૧૭

થાય તેમ હોય તો આખી પટ્ટીનો મસહ કરે. (વુઝૂના અંગોમાં પણ એ જ રીતે કરે.)

શરદી કે બીમારીના વાંકે કે આંખો દુઃખતી હોય જેમાં માથાથી નહાવામાં દર્દ વધી જાય તેમ હોય તો કુલ્લી કરવી, નાકમાં પાણી નાખવું અને ગરદનથી નહાય લે અને માથાના દરેક ભાગ પર ભીનુ કપડુ ફેરવી લે તો ગુસ્લ થઈ જશે. સારું થયા પછી માથુ ધોઈ નાંખે, ગુસ્લ કરી કરવાની જરૂર નથી.

પકાવનારાઓના નખમાં લોટ, લખનારના નખોમાં શાહી વગેરેના ડાઘ, સામાન્ય લોકો માટે માખી-મચ્છરની અઘારના ડાઘ રહી જાય તો ગુસ્લ થઈ જશે. હા, માલૂમ પડ્યા પછી દૂર કરવું અને તે જગા ધોવી જરૂરી છે તે પહેલાં જે નમાઝ પઢી તે થઈ ગઈ.

ગુસ્લની રીત : એ છે કે પ્રથમ બંને હાથો કાંડા સુધી ત્રણવાર ધૂએ પછી ઈસ્તિન્જાની જગા ધૂએ ત્યારબાદ શરીર પર ક્યાંક જો નાપાકી, પેશાબ, પાખાનુ કે વિર્ય વગેરે હોય તો તેને દૂર કરે પછી નમાઝ જેવું વુઝૂ કરે પણ પગો ન ધૂએ, હા જો પાટલો કે પથ્થર વગેરે ઉંચી વસ્તુ પર નહાતો હોય તો પગો પણ ધૂએ. ત્યાર બાદ આખા શરીર પર તેલની જેમ પાણી ચોપડે. પછી ત્રણવાર જમણા ખભે પાણી વહાવે અને પછી ત્રણવાર ડાબા ખભે પછી માથા પર અને પછી આખા શરીર પર ત્રણવાર પાણી વહાવે, તમામ શરીર પર હાથ ફેરવે અને ઘસે. પછી ગુસ્લ કરવાની જગાએથી અલગ હટીને જો વુઝૂ કરવામાં પગો ન ધોય હોય તો હવે ધોઈ લે અને તુરંત કપડાં પહેરી લે. ઓઠવાળી જગાએ નગન શરીરે નહાવું જાઈજ છે. હા, સ્ત્રીઓએ વધુ સાવચેતીની જરૂરત છે (બહારે શરીરત) લોકો સમક્ષ જાંગ અને ગુથણો ખોલીને નહાવું અથવા એટલું બારીક કપડું પહેરી નહાવું

૧૮

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

કે શરીર દેખાઈ આવે એ સપ્ન નાજાઈત તથા હરામ છે.
(આમ્મએ કુતુબ)

★ કઈ ચીજોથી ગુસ્લ ફર્જ થશે ? ★

(૧) શહવત સાથે (કામેચ્છાની સાથે ઈન્દ્રિયમાંથી) વિર્યનું નીકળવું. વજન ઉંચકવાથી કે ઉંચાઈ પરથી પડવાથી વિર્ય નીકળી જાય તો ગુસ્લ વાજિબ નથી પણ વુઝૂ તૂટી જશે. શહવતને લીધે વિર્ય તેના સ્થાનેથી અલગ થયું પણ ઈન્દ્રિ દબાવી ન નીકળવા દીધું હવે શહવત ઠંડી થતાં તેને છોડતાં વિર્ય નીકળશે તો પણ ગુસ્લ વાજિબ થશે. વિર્ય પાતળુ થઈ જાય ને પેશાબ સાથે એમ જ થોડાંક ટીપાં શહવત વગર નીકળે તો ગુસ્લ વાજિબ નથી. પણ વુઝૂ તૂટશે.

(૨) સ્વપ્નદોષ : ઉંઘમાંથી જાગતાં કપડાં કે શરીર પર તરી જોવા મળે અને તે તરી મની કે મઝી હોવાનું ચોક્કસ જણાય તો ગુસ્લ વાજિબ છે અને જો યકીન હોય કે પેશાબ પસીનો છે અથવા કાંઈક બીજું તો ભલે ને સ્વપ્નમાં એહતેલામ યાદ હોય અને ખયાલમાં વિર્ય નીકળવાની લિજ્જત હોય તો પણ ગુસ્લ વાજિબ નથી. જો એહતેલામ (સ્વપ્નદોષ) યાદ છે પણ એની કોઈ અસર કપડાં વગેરે પર નથી જણાતી તો ગુસ્લ વાજિબ નથી. શહવતના સમયે મની નીકળવાથી ગુસ્લ ફર્જ થાય છે, મઝી નીકળવાથી ગુસ્લ ફર્જ નથી. (હિદાયહ, ફતહુલ ફદીર વગેરે)

(૩) ઈન્દ્રિનું મોહું (સોપારી જેટલો ગોળ ભાગ) ઔરતનાં ગુપ્તાંગમાં દાખલ થાય વાસના સાથે કે તે વગર, વિર્ય સ્ખલન થાય કે ન થાય છતાં બંને પર ગુસ્લ ફર્જ થશે. ઉપરોક્ત ત્રણ કારણે જેના પર ગુસ્લ ફર્જ થાય તેને જુનુબ અને આ સબબોને જનાબત કહે છે અને તેવી વ્યક્તિને જુનુબી કહે છે. (૪) હેંઝ

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૧૯

(માસિક)થી ફારિગ થાય ત્યારે (પ) અને નિફાસ (સુવાવડ થયા પછી લોહી) પૂરું થાય (આવવું બંધ થાય) ત્યારે ગુસ્લ ફર્જ થશે.

વુઝૂ કે ગુસ્લ બાદ રૂઝાયેલ ચામડી ઉખેડવાથી નખ, વાળ (ગમે ત્યાંના) કાપવા કે મૂંડાવવાથી વુઝૂ કે ગુસ્લ કરવાની જરૂર નથી.

જેના પર ગુસ્લ વાજિબ છે તેણે મોડું કરવું ન જોઈએ. હદીષમાં છે, જે ઘરમાં જનાબતવાળો છે તે ઘરમાં રહમતના ફરિશ્તા આવતા નથી. જો એટલું મોડું કર્યું કે નમાઝનો અંતિમ સમય થઈ ગયો તો હવે તુર્તજ નહાવું ફર્જ છે મોડું કરશે અને (નમાઝનો સમય જતો રહેશે) તો ગુનેહગાર થશે અને ખાવા પીવાની, સંભોગ કરવાની ઈચ્છા હોય તો વુઝૂ કરે અથવા હાથ મોં ધોઈ લે, અને કોગળા કરે અને જો ખાય-પી લીધું તો ગુનોહ નથી, મકરૂહ છે અને મોહતાજી લાવશે. જુનુબીએ બેહતર છે કે રમઝાનમાં ફજર પહેલાં નહાઈ લેવું જેથી રોઝાનો દરેક ભાગ જનાબતથી ખાલી થઈ જાય અને જો નહાઈ નહીં તો રોઝામાં કોઈ નુકસાન નથી. પરંતુ મુનાસિબ છે કે ગરગરો કરી લે અને નાકની જડ સુધી પાણી ચઢાવી લે, આ બંને કામ સુબહ સાદિક પહેલાં કરે કેમ કે રોઝાની હાલતમાં એ થઈ શકે નહીં. જેના પર ગુસ્લ વાજિબ હોય તેણે મસ્જિદમાં જવું, કુર્આન મજીદ પકડવું કે અડક્યા વિના જીભ વડે પઢવું, અથવા એવું તાવીઝ અડકવું જેના પર આયત લખી હોય એ સૌ હરામ છે. કુર્આન જુઝદાનમાં હોય તો હાથ લગાડવામાં વાંધો નથી. એ જ રીતે છૂટું કપડું, રૂમાલ વગેરેથી પકડી શકે છે ન પોતાના શરીર પર એક છેડો હોય કે કુર્આન પર ફીટ કવરીંગ કરેલ હોય. હા, કુર્તાની બાંચ, ઓઢણી, આંચલ કે ઓઢેલી યાદર તેના છેડાથી પકડવું હરામ છે. (દુર્રે મુખ્તાર, રદુલ મુહતાર) દુરૂદ, દુઆઓ પઢવામાં વાંધો

૨૦

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

નથી પણ બેહતર છે વુઝૂ કે કોગળો કરી લે. અજ્ઞાનનો જવાબ આપવો સૌના માટે જાઈઝ છે. કુર્આનની કોઈ આયત જો દુઆની નિયતથી પઢી તો વાંધો નથી. (રદુલ મુહતાર) કુર્આન મજીદ કે તેના હરફોને જોવામાં અને જીભ હલાવ્યા વિના મનમાં પઢવામાં વાંધો નથી. જુનુબીઓએ ફિક્કહ, તફસીર અને હદીષની કિતાબોને અડકવી મકરૂહ છે અને તેને જો કોઈ કપડાથી અડકે ચાહે પહેરેલું કે ઓઢેલું હોય તો વાંધો નથી પણ એ કિતાબોમાં આયતોની કોઈ જગાએ હાથ મૂકવો હરામ.

કુર્આનની અદબ શીખો : કુર્આન શરીફ એવું થઈ જાય કે પઢવાના કામમાં ન આવે તો તેને કફન ચઢાવી, કબર ખોદી એવી જગાએ દફનાવી દેવું જ્યાં કોઈનો પગ પડવાનો સંભવ ન હોય. કાફિર (ગૈર મુસ્લિમ)ને કુર્આન શરીફ અડકવા દેવું નહીં બલકે તેના હુરૂફને પણ એનાથી બચાવો. કુર્આન મજીદને તમામ કિતાબોથી ઉપર મૂકવું, પછી તફસીર પછી હદીષ પછી બાકીની કિતાબો કમસર ગોઠવવી.

ચેતવણી : જોવામાં આવ્યું છે કે હરામ દશ્યો જોવા માટેનાં ટી.વી., વી.ડી.ઓ.ની સજાવટ ખાતર હજારોનાં શો કેસ બનાવી હિફાઝતથી તેને રખાય છે. તેમના જ ઘરોમાં કુર્આન જુઝદાન વગર તથા દીની કિતાબો જ્યાં ત્યાં ફિલ્મી મેગેઝીનો, ચિત્રલેખા જેવાં મેગેઝીનો બધું મિકચર કબાટના ખૂણે ઢગલો કરેલ હોય છે ! તો આ મસ્અલો વાંચી તૌબા કરી અદબ શીખવી જોઈએ. તેમજ આયતો વગેરે પઢવાનું લખેલા ઈદ કાર્ડ, કંકોતરીઓ કચરામાં ફંગોટી દેવાય છે અને ધાર્મિક અંકોને પસ્તીમાં પણ વેચનારા જોવા મળે છે ! તો એનાથી બચવું જોઈએ અને એવી ચીજોને સંગ્રહ ન કરી શકો તો દફન કરવી જોઈએ.

હોજ તથા મોટા ખાડા અને તળાવ જ્યારે કે તે દહ દર દહ (એટલે જેની લંબાઈ પહોળાઈ દસ બાય દસ હાથ એટલે ૧૦૦ ચોરસ હાથ)ની હોય તે પાણી વહેતા પાણીના હુકમમાં છે. નાપાકી પડવાથી તે નાપાક થશે નહીં જ્યાં સુધી નજાસતથી રંગ, ગંધ કે સ્વાદ ન બદલાય. (હવાલો : બહારે શરીઅત ભાગ-૨ વગેરે)

★ તયમ્મુમનું બયાન ★

જેને વુઝૂ ન હોય કે ગુસ્લની હાજત હોય અને પાણી નથી મળતું અથવા વાપરવા શક્તિમાન નથી તો વુઝૂ તથા ગુસ્લને બદલે તયમ્મુમ કરે.

એવી બીમારી કે વુઝૂ કે ગુસ્લ કરવાથી વધી જવાનો કે સાજ થવામાં મોડુ થવાની પાકી ખાત્રી હોય અથવા અનુભવ્યું હોય કે જ્યારે વુઝૂ કે ગુસ્લ કરે છે તો બીમારી વધે છે અથવા કોઈ સારા લાયક હકીમે જે જાહેરમાં ફાસિક ન હોય તેણે કહ્યું હોય કે પાણી નુકસાન કરશે, તો તયમ્મુમ કરે. પણ કેવળ ધારી લઈને કે બીમારી વધશે અથવા કોઈ કાફિર, ફાસિક કે મામૂલી હકીમના કહેવાથી તયમ્મુમ જાઈઝ થશે નહીં, તેણે વુઝૂ, ગુસ્લ કરવું પડશે.

ચારે બાજુ એક એક માઈલમાં ક્યાંક પાણી નથી, અથવા જંગલમાં છે કે પાણી માટે ડોલ રસ્સી નથી કે પાણી ભરે, એટલી ઠંડી કે નહાવાથી મરી જવાનો કે બીમાર થઈ જવાનો પાકો ભય હોય અને રજાઈ વગેરે કોઈ એવી ચીજ તેની પાસે નથી જેને નાહ્યા બાદ ઓઢે ન આગ છે જેનાથી તાપી શકે.

જંગલી જાનવર અથવા દુશ્મનનો ભય અથવા કોઈ મૂઝી પ્રાણીનો ખરેખર ભય હોય.

તરસનો ભય કે જો વુઝૂ કે ગુસ્લ કરી લીધું તો તે પોતે અથવા તેનો સાથી તરસે મરી જશે અને પાણીનું દૂર સુધી ભાળ નથી.

પાણી મોઢુ હોવું એટલે સામાન્યતઃ કિંમત હોય તેના કરતાં બમણી કિંમતી માંગે.

એવો ભય હોય કે પાણી શોધવામાં સાથી વિખુટા પડી જશે અથવા ગાડી ધૂટી જશે.

એવું ગુમાન કે વુઝૂ કે ગુસ્લ કરવામાં ઈદેનની નમાઝ જતી રહેશે.

જે શખ્સ મૈયતનો વલી નથી તેને નમાઝે જનાઝા ફૌત થઈ જવાનો ભય હોય... તો તયમ્મુમ જાઈઝ થશે. (આમ્મએ કુતુબ, બહારે શરીઅત)

બીમારીમાં ઠંડુ પાણી નુકસાન કરે છે તો ગરમ પાણીથી વુઝૂ તથા ગુસ્લ કરે, અહીં તયમ્મુમ જાઈઝ નથી. હા એવા ઠેકાણે છે કે ગરમ પાણી નથી મળી શકતું તો તયમ્મુમ કરે. (આલમગીરી)

જો માથા પર પાણી નાંખવાથી નુકસાન કરે છે તો ગળેથી નહાય અને આખા માથાનો મસહ કરે.

એટલો તંગ સમય હોય કે વુઝૂ કે ગુસ્લ કરવામાં નમાઝ કઝા થઈ જશે તો પ્રથમ તયમ્મુમ કરી નમાઝ અદા કરી લે પછી વુઝૂ કે ગુસ્લ કરીને નમાઝ દોહરાવે. (ફતાવાએ રઝવિયહ, બહારે શરીઅત)

જેના પર ગુસ્લ ફર્ઝ છે તેના માટે એ જરૂરી નથી કે વુઝૂ અને ગુસ્લ બંનેના માટે બે તયમ્મુમ કરે બલકે એકમાં બંનેની ભેગી નિયત કરે તો બંને થઈ જશે. (રફુલ મુહતાર વગેરે)

તયમ્મુમમાં ત્રણ ફર્ઝ છે : (૧) નિયત એટલે વુઝૂ કે ગુસ્લ કે બંનેના તયમ્મુમ માટે દિલથી ઈરાદો કરી લેવો. (૨) આખા મોઢા પર હાથ ફેરવવો : એ રીતે કે કોઈ હિસ્સો બાકી ન રહે, જો વાળ જેટલી જગા રહી ગઈ તો તયમ્મુમ થશે નહીં.

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૨૩

(૩) બંને હાથોનો કોણીઓ સહિત મસહ કરવો : એમાં પણ એ રીતનો ખ્યાલ રાખવો.

તયમ્મુમની સુન્નતો : (૧) બિસ્મિલ્લાહ કહેવી (૨) હાથોને જમીન પર મારવા (૩) આંગળીઓ ખુલ્લી રાખવી (૪) હાથોને ખંખેરવા અર્થાત એક હાથના અંગૂઠાની જડને બીજા હાથના અંગૂઠાની જડ પર મારવી, તાળીના જેવો અવાજ થાય એ રીતે નહીં. (૫) જમીન હાથ મારીને સીધા કરવા (૬) પહેલાં મોઢા પર હાથનો મસહ કરવો (૭) બંનેનો મસહ એક પછી એક થવો (૮) પહેલાં જમણા હાથ પછી ડાબા હાથનો મસહ કરવો (૯) દાઢી અને આંગળીઓનો ખિલાલ કરવો જ્યારે કે ધૂળ ચોંટી હોય અને જો ધૂળ ન ચોંટી હોય દા.ત. પથ્થર (દીવાલ) વગેરે કોઈ ચીજ પર હાથ માર્યો જેના પર ધૂળ ન હોય તો ખિલાલ ફર્ઝ છે. હાથોના મસહમાં ઉત્તમ રીત એ છે કે ડાબા હાથના અંગૂઠા સિવાય ચારે આંગળીઓનાં ટેરવાં જમણા હાથની પીઠ પર રાખે અને આંગળીઓનાં માથાથી કોણી સુધી લઈ જાય અને ત્યાં ફરીથી ડાબા હાથની હથેળીથી જમણા હાથના પેટને સ્પર્શી કોણીના હાડકાં સુધી લાવે. અને ડાબા અંગૂઠાના પેટથી જમણા અંગૂઠાની પીઠનો મસહ કરે. અને એકદમ આખી હથેળી તથા આંગળીઓથી મસહ કરી લીધો તો તયમ્મુમ થઈ ગયું ભલે કોણીથી આંગળીઓ તરફ લાવ્યા યા (તો) આંગળીઓથી કોણી તરફ લાવ્યા પરંતુ પહેલી હાલતમાં સુન્નત વિરુદ્ધ થયું. નસકોરાંની અંદર મસહ કરવું જરૂરી નથી.

તયમ્મુમ માટે વાપરેલ માટી પાક હોવી જોઈએ.

પ્લાસ્ટર (ચુના)ની દીવાલ પર તયમ્મુમ જાઈઝ છે.

જે સ્થળે એક તયમ્મુમ કર્યું ત્યાં બીજો કરી શકે છે અને મસ્જિદની દીવાલ કે જમીનથી તયમ્મુમ જાઈઝ છે.

૨૪

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

જે ચીજોથી વુઝૂ તૂટે તેનાથી તયમ્મુમ પણ તૂટશે, એ સિવાય પાણી મળવાની (શક્યતા) હાલતમાં તયમ્મુમ તૂટી જશે. બીમારને તયમ્મુમ બાદ એટલી તંદુરસ્તી આવે કે ગુસલ કરવાથી નુકસાન નહીં પહોંચે તો તયમ્મુમ જતું રહ્યું.

કેદીને કેદખાનમાં વુઝૂ કરવા ન દે તો તયમ્મુમ કરી નમાઝ પઢે પછી મોકો મળતાં દોહરાવી લે અને શત્રુ કે કેદખાનાવાળા નમાઝ પણ પઢવા ન દે તો ઈશારાથી પઢે, પછી દોહરાવી લે.

જે ઘાતુઓ પીગળાવી સાફ કરી લેવામાં આવે અને તેના પર એટલી રજકણ ધૂળ છે કે હાથ મારવાથી તેની અસર હાથમાં જાહેર થાય છે તો રજકણથી તયમ્મુમ જાઈઝ છે, નહીં તો નહીં. (બહારે શરીઅત) (રેલ્વેમાં મુસાફરી કરનાર ડબ્બાની બહારના ભાગે અથવા અન્ય એવી જગાએ હાથ મારી તયમ્મુમ કરી શકશે જેમ કે અહીં સ્પષ્ટતા કરેલી છે. વધુ માટે વાંચો : બહારે શરીઅત, ભાગ-૨, -સંપાદક)

(પ્રકરણ : ૨)

નમાઝનું મહત્વ

★ કેટલીક નિખાલસ વાતો ★

આજે કોઈ મુસલમાનને પૂછવામાં આવે કે, શું નમાઝ પંજ વક્તા પઢવી ફરજ છે કે નહીં? તો તુરંત જવાબ મળશે કે હા, બેશક! નમાઝ પઢવી દરેક આકિલ બાલિગ મદદ ઓરત પર ફરજ છે અને તેને ફરજ ન માને તે કાફિર છે. અલ્હમ્દુલિલ્લાહ ! પણ હવે તમે એ જ મુસ્લિમ સમાજનું નિરીક્ષણ કરો અને મુસ્લિમોની કુલ વસ્તીમાંથી નમાઝ પઢનારાઓની ટકાવારી કાઢવા પ્રયત્ન કરો તો જે આંકડો દેખાશે તે રજૂ કરતાં શરમ આવશે !

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૨૫

અસ્તગફિરુલ્લાહ !! હે વહાલા મુસલમાન બધું ! તું કહે છે નમાઝ ફરજ છે તો શું કેવળ જીભ વડે કહી દીધું તો કામ પતી ગયું ? શું એના પર અમલ જરૂરી નથી ?

બીજી વાત, જો કોઈને કહેવામાં આવે કે, તમે ફલાણે ઠેકાણે જલ્દી જાવ નહીં તો તમારો પાક અથવા માલ ચોરાઈ રહ્યો છે અથવા સળગી રહ્યો છે. તો માલની એટલી ચિંતા તેને સતાવશે કે હોશ ગુમાવીને હાંફળો ફાંફળો બાપડો દોડશે, ઉંઘમાંથી ઉઠીને પણ દોડશે ! પણ ઈમાનની કમજોરી તો જુઓ ! કે જહન્નમના અઝાબની ધમકી અને તે પણ અલ્લાહ તઆલાના પ્યારા મહબૂબ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ સંભળાવી રહ્યા છે છતાં ભાઈ નંચિત બેઠા છે !! હુઝૂર صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ એ ફર્માવ્યું કે :-

"શબે મેઅરાજમાં મેં એવા લોકોને જોયા જેમનાં માથાંઓ પથ્થર વડે કચુંડવામાં આવી રહ્યાં છે. અને જ્યારે તેમનાં માથાંઓને એકવાર કચડી નાખવામાં આવે છે તો પછી તે અસલ સ્થિતિમાં આવી જાય છે અને ફરી પાછાં તેને કચડી નાખવામાં આવે છે અને આ ક્રમ એક પળવાર માટે પણ બંધ નથી પડતો. હુઝૂર صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ એ ફર્માવ્યું કે, આ કોણ લોકો છે ? તો જિબ્રઈલ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ એ કહ્યું કે, આ તે લોકો છે જેઓ નમાઝમાં સુસ્તી કરે છે અને તેને તેના સમય પર અદા નથી કરતા અને સંપૂર્ણ રીતે રુકૂઅ તથા સિજદા નથી કરતા.

અને ફર્માને રબ છે કે, "તો તે નમાઝીઓની ખરાબી છે જેઓ પોતાની નમાઝોને ભૂલી બેઠા છે." (મેઅરાજુનબી)

ઉપરોક્ત બયાનમાં તો નમાઝને સમય પર અદા ન કરનારાઓ અને સહી રુકૂઅ સિજદા ન કરનારા માટે આટલો સખત અઝાબ દર્શાવ્યો છે. અને ફર્માને રબ તો જુઓ કે, "તે

૨૬

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

નમાઝીઓની ખરાબી છે !" આ કેટલી ભયાનક વાત છે જ્યારે કે ખૂદ ખાલિકે કાયનાત આવું ફર્માન કરે છે. તો તે લોકો જેઓ નમાઝને જ ભૂલાવી બેઠા છે તેમની શું હાલત થશે ? જરા દિલને સવાલ કરો !! દોસ્તો, દુનિયવી માલના નુકસાન માટે તો હાંફળા ફાંફળા થઈ દોડો છો તો આ તો ખૂદ તમારી જ જાન પર અઝાબની ખબર ખૂદ ખુદા વ રસૂલ (عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) સંભળાવે છે ! છતાં જો તમને અસર નથી થતી તો દોસ્તો જણાવો ઈમાન તમે કઈ ચીજને કહો છો ?!

હે મારા વહાલા ભાઈ બહેનો ! ગફલતની નિંદ્રામાંથી જાગો અને નમાઝની ફિકરમાં રહો, સમય જોતા રહો અને સમય પર નમાઝને અદા કરતા રહો. આજે ઘણાને અનુભવ હશે કે અઝાન થતી હોય છે, અલ્લાહનો મુનાદી પોકાર પાડી પાડીને કહેતો હોય છે કે હય્ય અલલ ફલાહ.... આવો ભલાઈની તરફ ! પણ મુસલમાન છે કે પોતાના સ્થાનેથી હાલવા પણ તૈયાર નથી ! કોઈ સિનેમા જોઈ રહ્યો છે, ક્યાંક કોમેન્ટરી ચાલે છે, ક્યાંક ગીતો ગુંજી રહ્યાં છે, ઠેકઠેકાણે, ચૌરેને ચૌટે વાતોના તડાકા ચાલી રહ્યા છે, તેમની વાતોમાં આ એલાનની કોઈ જ અસર નથી થતી, દુકાનદારો ઘંઘામાં ગળાડૂબ છે ! કેવી રીતે જાય ? જો જશે તો ઘંઘો ખોટમાં જશે ! ગામ શહેરમાં ઠેર ઠેર મુસલમાનોની ભીડ છે તે ઠેઠ મસ્જિદના પગથિયા સુધી લોકો બેઠેલા જોવા મળશે, અરે ! મસ્જિદની બહાર દિવાલને અડેલીને લોકો, યુવાનો, વડીલો બેઠેલા છે પણ મસ્જિદમાં આવશે નહીં ! બલ્કે મસ્જિદ બહાર રેડીયા વગાડીને કે હોહા કરી, અટ્ટહાસ્યો કરી મસ્જિદમાં રહેલા નમાઝીઓને પણ દબલ કરશે. અરે ! આ શું મુસલમાની છે ? આ શૈતાનની ફર્માબરદારીમાં તમે તલ્લીન રહો છો ! અને જિંદગી, નાશવંત જિંદગી, ક્યારે મૌત ત્રાટકશે નક્કી નથી તેવી

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૨૭

જિંદગી સપાટાભેર વહી રહી છે અને શૈતાનના દોસ્ત બની તમે જીવ્યે જાવ છો ! અને બતાવો શું જન્નતની તમને ઈચ્છા નથી ? શું જહન્નમમાં જવાથી તમારે બચવું નથી ? જવાબ હશે કે, હા જન્નતમાં તો જવું જ છે, જહન્નમથી તો બચવું જ છે ! તો ખુદારા બતાવો એ માટે પ્રયત્ન જ નહીં કરો તો જે અઝાબના હુકમો રબ તઆલાના છે તેમાંથી કઈ રીતે મુક્તિ પામશો ?!

★ એક શૈતાની ઘોંકો ★

કેટલાક લોકોને કહેવામાં આવે કે નમાઝ ન છોડો અથવા નમાઝના કાયદા પ્રમાણે વ્યવસ્થિત રીતે રુકૂઅ, સિજદા વગેરે અદા કરીને પઢો તો દિલમાંનો ચોર છુપાવી રાખીને પોતાની નબળાઈને સંતાડવા માટે કહે છે કે, "વાત સાચી છે નમાઝ તો ફર્જ છે અને કાયદા પ્રમાણે જ પઢવી જોઈએ પણ એ તો અલ્લાહ માફ કરી દેશે ! તો તે રહમાન છે રહીમ છે કરીમ છે .....!! વગેરે" તેવાને અમારું કહેવું છે કે, અરે ! પ્યારા ભાઈ, અલ્લાહ પાકના રહમાન, રહીમ, કરીમ, મહેરબાન હોવા ઉપર તારું ઈમાન છે તો શું ખાલી એ જ સિફતો પર ઈમાન છે ? અલ્લાહની બીજી સિફતો પણ છે કે તે જબ્બાર છે, કહ્દાર છે, ગુનેહગારની સખત રીતે પૂછતાછ કરી જહન્નમમાં અઝાબ પણ આપનાર છે. તો શું એ સિફતો પર તારું ઈમાન નથી ? કેવળ રહમાન, રહીમ માનીને જ રહી ગયો છે ?

યાદ રાખો ! એક છે ફાનૂન અને એક છે કુદરત. અલ્લાહનો ફાનૂન છે કે ગુનેહગારને સજા કરશે, તેના હુકમો પ્રમાણે નમાઝ ન પઢે, રુકૂઅ-સિજદા વગેરે કાયદા પ્રમાણે ન કરે તો સજાને પાત્ર થશે જ. અને કુદરત એ છે કે, ખુદા દરેક વસ્તુ પર ફાદિર છે. તે ચાહે તે કરે. ચાહે તેને માફ કરી આપે અને ચાહે તેને

૨૮

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

પોતાના અદ્ભુત જહન્નમમાં નાખે. તો ખુદા વ રસૂલે (عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ગુનેહગારો માટે જે ધમકીઓ, જે અઝાબો દર્શાવ્યા છે, તેના ઉપર ઈમાન રાખી તે પ્રમાણે અમલ કરવો જોઈએ અને સાથો સાથ તેની રહમત, તેના કરમ પર પણ ઈમાન રાખી અમલો કરતા રહીને ગુનાહોની માફી માંગતા રહેવું જોઈએ.

પોતાની નબળાઈને ઢાંકવા માટે શૈતાની ધોકામાં ન આવવું જોઈએ કે, ગુનાહ કર્યે જાવ, નાફર્માની કર્યે જાવ અને ઉપરથી કહો કે ખુદા રહીમ છે માફ કરી દેશે !

દોસ્તો ! આપ તો બુઝુર્ગાને દીનના ચાહક છો ને ? ખ્વાજા ગરીબ નવાઝ رحمة الله عليه ના દીવાના છો ને ?! તો સાંભળો ! તે હિંદુસ્તાનના વલીઓના શહેનશાહ, સુલ્તાનુલ હિંદ, જેમની વિલાયત સનાતન સૂર્યની જેમ સાબિત છે, જેમની કરામતો મશહૂર છે, અલ્લાહના કેટલા મકબૂલ બંદા હતા. તેમની શરીઅત પર પાબંદી અને વિલાયતના નૂરનો એ આલમ કે આજે અખંડ ભારતમાં મુસલમાનોની કરોડોની સંખ્યા ફેલાએલી છે તે તેમની જ વિલાયતનો પ્રતાપ હતો. જેમના વિસાલ બાદ પણ તેમના મુબારક કપાળે કુદરત તરફથી લખાઈ ગયું કે આ અલ્લાહનો દોસ્ત છે !... બારગાહે ખુદાવંદીમાં આટલી મકબૂલ હસ્તીની નમ્રતા, પોતાને તુષ્ઠ દર્શાવવાની રીત, બારગાહે ખુદાવંદીમાં ઈન્કેસારી તથા આજિઝીનો આલમ તો જુઓ ! કહે છે, "યા રસૂલલ્લાહ ! صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ હું ગળા સુધી ગુનાહોમાં ડૂબેલો હોવા છતાં આપની શફાઅતનો ઉમ્મીદવાર છું."

આ તેમની ઈન્કેસારી હતી બાકી ખુદાની બારગાહમાં તેમની મકબૂલિયત ડંકાની ચોટ પર સાબિત છે. હજી સાંભળો ! તમે યા ગૌષ અલમદદ !ના નારા તો મારો છો ને ? ગૌષે જીલાની

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૨૯

સરકારે બગદાદ رحمة الله عليه ની ન્યાઝ તો કરો જ છો ને અને ખૂબ ખાવ પણ છો ! તો પ્યારા સુન્ની મિત્રો ! એ ગૌષે પાક જે દુનિયાના તમામ વલીઓના સરદાર છે. જેમણે ફર્માવ્યું કે, "હું દુનિયાને એ રીતે જોઈ રહ્યો છું જે રીતે હથેળીમાં રાઈનો દાણો !" વગેરે... ઘણા મહાન મર્તબા આપને રબ તઆલાએ અતા ફર્માવ્યા. છતાં આપની ઈન્કેસારી અને દીન પ્રત્યેની અડગતાનો આલમ તો જુઓ ! ફર્માવ્યું, "મારા માટે ઈદનો (ખુશીનો) દિવસ તે છે જે દિવસે હું આ દુનિયામાંથી ઈમાન સાથે વિદાય થાઉં !"

મિત્રો ! કાંઈ સમજમાં આવે છે ? આવી મહાન હસ્તીઓ તો ખુદાનો ડર રાખીને જીવતી હતી અને આપણે સરાપા ગુનેહગાર, કોઈ ખ્યાલ નેકીનો ભાગ્યે જ આવે, ફિલ્મો જોવી, હરામ કામોમાં મશગૂલ રહેવું, ન આપણી રોઝીનું ઠેકાણું, ન આંખ, જીભ, હાથ, પગના ઉઠવાનું ઠેકાણું, કદમ કદમ પર ફિત્નાથી ભરેલી આપણી જિંદગી, મુસલમાન ભાઈ સાથે અદાવત, વેરઝેર, પક્ષાપક્ષી, બદ્મઝહબોથી મેલજોલ, પાડોશી સાથે અદાવત, જૂગારની દાઝની લત, ન ઈલ્મની કદર ન આલિમે દીનની ઈજજત.. વગેરે તરહ તરહની બદીઓમાં મશગૂલ રહેવા છતાં જેમની ચાહનાનો દાવો કરીએ છીએ તેમની વાતો પરથી પણ બોધ નથી લેતા કે અરે ! આવા મહાન બુઝુર્ગો જેઓ ગુનાહથી મહફૂઝ છે છતાં જ્યારે આવી વાત કરે છે તો આપણા જેવા ગુનેહગારે ગુનાહોથી તૌબા ન કરી લેવી ? કેમ ખુદાના ડરથી ધ્રુજી ન ઉઠવું ? કેમ બારગાહે ખુદાવંદીમાં રડી કકડીને આંસૂંઓ સારીને માફી તલબ ન કરવી ? અને ગુનાહોને તિલાંજલી આપી સાચા, પાકા નમાઝી કેમ ન બનવું ? દોસ્તો ! ખુદાથી ડરો ! તેની રહમતને પણ માનો તેના અઝાબને પણ માનો ત્યારે જ તમે કામિલ મો'મિન ઠરશો. નમાઝને કઝા ન થવા દો. આપણા બુઝુર્ગોએ તો સફરમાં હોય

૩૦

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

કે ઘરમાં, બીમારીમાં, મુસીબતમાં, ઘંધામાં હોય કે જંગમાં ક્યાંય પણ નમાઝને ન જવા દીધી અને નમાઝની સખત તાકીદ કરતાં શું ફર્માવ્યું છે તે સાંભળો ! કેવળ રસૂલે પાક ﷺ ની તથા બુઝુર્ગોની ચાહતનો દાવો કરી બેસી ન રહો. જેનાથી મહબ્બત હોય છે તેની આજ્ઞાનું પાલન આશિક ગમે તે ભોગે કરવા પ્રયત્નશીલ રહે જ છે. તો દિલના કાન વડે સાંભળો !

★ આશિકીનો હક્ક અદા કરો ! ★

સરકારે દો જહાં, સરવરે કૌનેન, રહમતુલ્ લિલ્ આલમીન ﷺ ફર્માવે છે કે;

"જેણે જાણી જોઈને નમાઝ છોડી દીધી તેનું નામ દોઝખના દરવાજા પર લખી નાખવામાં આવે છે." (અબૂ નુઈમે અબૂ સઈદથી રિવાયત-બહારે શરીઅત)

"જેણે જાણી જોઈને નમાઝ છોડી તે કુફ્રની હદ સુધી પહોંચી ગયો." (મુકાશફતુલ કુલૂબ) એટલે કે તે ઈમાન નીકળવાની અણીએ પહોંચી ગયો. (અલ્લાહની પનાહ !) દિવસમાં પાંચમાંથી એક નમાઝ પણ ન પઢી તેની એ હાલત થઈ કે જે ઉપર દર્શાવી. જરા વિચારો !

"મુનાફિક માટે ખૂબ જ અઘરી નમાઝ ઈશા અને ફજરની નમાઝ છે. પરંતુ આ નમાઝોની શી ફઝીલત છે તેઓ જાણતા હોત તો જરૂર હાજત થાત (જો પગોથી ચાલી ન શકાય) તો કુલા (સીટ) ઘસડીને પણ આવત. અર્થાત જે રીતે શક્ય હોય." (તિબ્રાનીમાં ઈબ્ને મસ્ઉદ રાઝીથી રિવાયત, બહારે શરીઅત)

આમ તો ઘણી હદીષોમાં બેનમાઝી માટે ધમકીઓ રૂપે આવેલી છે પણ લખાણને ટૂંકવવા આના પર જ વિચાર કરો કે, અલ્લાહ ﷻ ના પ્યારા મહબૂબ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ખબર આપે

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

39

છે કે, નમાઝને જાણી જોઈને (શરઈ ઉઝર વગર) છોડી તો જહન્નમના દરવાજા પર નામ લખાશે ! નમાઝ તર્ક કરનાર કુફ્રની નજીક પહોંચી જશે અને મુનાફિકને ઈશા અને ફરજની નમાઝ ભારે પડે છે. તો જહન્નમ શું છે ? દુનિયાની આગ પણ જહન્નમની આગથી ખુદાની પનાહ માંગે છે, તો હે ઈન્સાન ! જે આગ એક ક્ષણ માટે તારાથી હાથમાં નથી પકડી રખાતી તે તો જહન્નમની આગથી પનાહ માંગે છે ! તો જો તારે જાતે જ જહન્નમમાં જવું પડશે અને ગુનાહોની સજા વેઠવી પડશે તો કેમ કરીને સહન થશે ?! આપણી જાત પર દયા ખાવી જોઈએ. કુફ્ર શું છે તે સમજો અને વળી મુનાફિક (અંદર કુબ્હ બહાર કુબ્હ) શબ્દ વડે જેને રસૂલે ખુદા ﷻ સંબોધે તેની બદ્દનસીબીમાં કોઈ શક ખરો ? દોસ્તો ! જાગો ! ઉઠો ! ઉંઘને ઉડાડો અને નરમ બિસ્તરોને ફંગોટી દો ! ને સિજદામાં પડી જાવ, ઈમાનવાળા હોવાની દલીલ આપી દો, અને ગુનાહોથી પાક થઈ જાવ. શું તમે ઈચ્છો છો કે તમારું નામ જહન્નમના દરવાજા પર લખાઈ જાય ? શું તમે મુનાફિક છો ? નહીં ! તો આ ચેતવણીમાં ચોક્કસ ચેતી જાવ. એથી વિશેષ શું સમજાવવામાં આવે ?! હવે તે મહાન બુઝુર્ગોની વાતો પણ સાંભળી લો :-

ખ્વાજા ગરીબ નવાઝ રઝીઝાલિહી ફર્માવે છે કે, તે કેવા મુસલમાન છે જે સમય પર નમાઝ નથી અદા કરતા અને એટલું મોડું કરે છે કે સમય વીતી જાય ?! હજારો અફસોસ છે તેમની મુસલમાની પર કે તેઓ પોતાના મૌલાની બંદગી કરવામાં સુસ્તી કરે છે !

આ'લા હઝરત, મુજદિદે દીનો મિલ્લત, ઈમામ અહમદ રઝા ફાઝિલે બરેલ્વી રઝીઝાલિહીના આશિકો સાંભળો ! આખરી ઉમરમાં ઈમામ અહમદ રઝા બીમારીના કારણે ચાલવા શક્તિમાન ન હતા ત્યારે પણ નમાઝ બાજમાઅતની પાબંદી એટલી હદે કરતા

32

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

કે ચાર માણસો બુરશી પર બેસાડી મસ્જિદે પહોંચતા. એકવાર મસ્જિદે પહોંચ્યાડનાર કોઈ ન હતું તો મજબૂર થઈને જાતે ગમે તેમ કરી ઘસડાતા ઘસડાતા મસ્જિદે હાજર થયા. આજે તંદુરસ્તીની હાલતમાં તમામ સગવડો છતાં નમાઝ તથા જમાઅતને ત્યજી દેવાના માહોલમાં આ એક બોધપાઠ લેવા જેવો પ્રસંગ છે.

તમામ સુન્નીઓના તાજદાર, શાહઝાદાએ આ'લા હઝરત, હુઝૂર મુફ્તીએ આ'ઝમ رحمة الله عليه એ ૮૨ વરસની ઉંમરે છેલ્લી ઘડીઓમાં પણ ઉઠવાની શક્તિ ન હોવા છતાં, વુઝૂ કરવાની શક્તિ ન હોવા છતાં તયમ્મુમને બદલે શરીર કાંપતું હતું છતાં જાતે જ મહામુશ્કેલીએ વુઝૂ કર્યું અને ગમે તેમ કરીને ઉભા રહી મગરિબની નમાઝ અદા કરી ત્યાર બાદ એ જ રીતે ઈશાની નમાઝ અદા કરીને ફાની જગતને વિદાય આપી. આપ ફર્માવતા કે, "શરીઅતની પૈરવી કરશે નહીં અને કહેશે કે મારા ઘરમાં આ બલા છે, આ મુસીબત છે. પહેલાં શરીઅતના હુકમોની પાબંદી કરો, પછી જુઓ ! બધી બલાઓ આપોઆપ દૂર થઈ જશે." તાવીઝ આપતી વેળા નમાઝની તાકીદ કરતા અને દરેક નમાઝ બાદ વિર્દ-વઝીફા પણ જણાવતા.

ગૌષ પાક સરકારે બગદાદ رحمة الله عليه નું ફર્માન છે કે; "બેનમાઝીને મુસલમાનોના કબ્રસ્તાનમાં દફનાવવામાં ન આવે."

ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા رحمة الله عليه એ ફર્માવ્યું કે, "બેનમાઝીને કૈદમાં પૂરી દેવામાં આવે અને ત્યાં સુધી ન છોડવામાં આવે જ્યાં સુધી તે તૌબા ન કરી લે અને નમાઝી ન થઈ જાય."

ત્રણે ઈમામો ઈમામ માલિક તથા ઈમામ શાફઈ તથા ઈમામ અહમદ ઈબને હંબલ رحمة الله تعالى عليهم ની નજીક

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

33

ઈસ્લામી બાદશાહ માટે જરૂરી છે કે, "જે જાણી જોઈને નમાઝ ન પઢતો હોય તેને કતલ કરે."

પ્યારા દોસ્તો ! હુઝૂરે ફર્માવ્યું, નમાઝ મારી આંખોની ઠંડક છે, ક્રિયામતમાં પ્રથમ પ્રશ્ન નમાઝ બાબતે થશે..... નમાઝ બાબતે અતિશય તાકીદો થાય છતાં તમે ન પઢો તો તે મહબૂબની કે વલીની આશિકીનો દાવો તમારો કેટલો પોકળ લાગવા માંડે છે કે મહબૂબની વાતને તો અમલમાં મૂકતા નથી અને આશિકે રસૂલ હોવાનો દાવો કરો છો ! ખ્વાજા સાહબ બેનમાઝીની મુસલમાની પર અફસોસ વ્યક્ત કરે છે, ગૌષ પાક બેનમાઝીથી એટલા નારાજ કે તેને મુસલમાનના કબ્રસ્તાનમાં દફનાવવાની પણ મનાઈ કરે છે, તમે હનફી છો ને ? તો ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા એટલા નારાજ છે કે બેનમાઝીને કૈદ કરી રાખવા કહે છે અન્ય ઈમામો ઈસ્લામથી બાદશાહે બેનમાઝીને કતલ કરવો જોઈએ તેવો હુકમ કરે છે. આટલી વાતો છતાં આપણી આંખ નથી ઉઘડતી તો આપણા દાવા કેટલા પોકળ ગણાય તે વિચારો ?!

★ નમાઝ પઢનાર માટે ખુશ ખબરીઓ ★

નમાઝ પઢવાથી ફાયદા પણ અસંખ્ય છે. હદીષ : જે સવારની નમાઝ પઢે છે તે ખુદા પાકની જવાબદારીમાં સાંજ સુધી છે. બીજી રિવાયતમાં છે, અલ્લાહની જવાબદારી તોડશો નહીં. જે અલ્લાહની જવાબદારી તોડશે (અર્થાત નમાઝ છોડશે) તેને ખુદા પાક ઊંધા મોઢે જહન્નમમાં નાખશે. (બહારે શરીઅત)

હદીષમાં છે કે, ખુદા પાકનો ઈર્શાદ છે કે જો વખત પર નમાઝ અદા કરે તો તે મારા બંદા પર અઝાબ ન કરવાનો કરાર મેં મારી મહેરબાની ઉપર લીધો છે તથા હિસાબ લીધા વગર જન્નતમાં

34

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

દાખલ કરવાનો. એક હદીષમાં છે, નમાઝ જન્નતની ચાવી છે. વળી ફર્માવ્યું રસૂલે ખુદાએ કે; જે માણસે એ રીતે વુજૂ કર્યું જેવો કે વુજૂ માટેનો આદેશ છે અને એ રીતે નમાઝ અદા કરી કે જેવો નમાઝ અદા કરવાનો હુકમ છે તો તેણે જે કાંઈ પ્રથમ કર્યું છે તે સઘળું માફ થઈ ગયું. (બહારે શરીઅત)

વળી ફર્માવ્યું : કે (હે લોકો !) જો કોઈના બારણા પાસે પાણીની નહેર વહેતી હોય અને તે દરરોજ તે નહેરમાં પાંચ વખત નહાતો હોય તો શું તેના શરીર પર ગંદકી કે મૈલ રહેશે ?! લોકોએ વિનંતિ કરી કે, નહીં. ફર્માવ્યું, આ જ દાખલો પાંચેવ નમાઝોનો છે. ખુદાપાક તે માણસના (જે પાંચ વખત નમાઝ પઢે છે) બધા ગુનાહો માફ કરી દેશે. વળી એક હદીષમાં છે કે હુઝૂર ﷺ ઠંડીના દિવસોમાં બહાર તશરીફ લાવ્યા. પાનખર ઋતુ હતી (ઝાડ)ની ડાળીઓ હાથ મુબારકમાં પકડી (હલાવી) તો પાન ખરવા માંડ્યાં. આપે ફર્માવ્યું, મુસલમાન બંદો જ્યારે ખુદા માટે નમાઝ પઢે છે ત્યારે તેના ગુનાહો એવી રીતે ખરી પડે છે જેવી રીતે આ ડાળી પરથી પાન (ખરી પડે છે.) (બહારે શરીઅત)

આટલાં બધાં ઈનામો ઉપરાંત અસંખ્ય લાભો નમાઝ સહી સમયમાં સહી રીતે અદા કરનાર માટે છે, તો હવે કયો મૂર્ખ હશે જે નમાઝને તર્ક કરી દેશે ! એક સુબુદ્દિ ધરાવનાર મો'મિન ગમે તેવી તકલીફ વેઠીને પણ નમાઝ પઢતો રહેશે અને ખુદાની રઝામંદીને જાળવવા સતત પ્રયત્નશીલ રહેશે જ.

★ ધંધામાં વ્યસ્તતાનું બહાનું ચાલશે નહીં ! ★

કેટલાક લોકો ધંધા રોજગારમાં એટલા વ્યસ્ત રહે છે કે નમાઝના એક પછી એક સમયો જતા રહે છે પણ તેમને ખબર

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૩૫

જ નથી પડતી ન રંજ થાય છે. બલકે નમાઝ પઢવા જવાથી ધંધાની ચિંતા જાણે રોકે છે ! તેઓ સાંભળી લે કે ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા رضي الله عنه ઘણા જ મોટા વેપારી હતા પણ સાથો સાથ ઈલ્મના સમંદર હતા. એટલી પ્રગતિ ઈલ્મ પામવામાં કરી કે ઈમામે આ'ઝમ કહેવાયા. જેમની તકલીફમાં આજે આપણે હનફી કહેવાઈએ છીએ. તેમની ઈબાદતનો એ આલમ હતો કે ૪૦ વરસ સુધી ઈશાના વુજૂથી ફજરની નમાઝ અદા કરી. એટલે આખી રાત ઈબાદતમાં જતી. ફર્જ નમાઝોની શું વાત કરવી ? ફર્જ ઉપરાંત આટલી ઈબાદત રાતમાં આપ કરતા હતા. તો આપણા માટે તેમની જિંદગી દીવાદાંડી સમાન છે.

ફર્માને ઈલાહી છે; (અર્થ) : "હે ઈમાનવાળાઓ ! તમને તમારા માલ અને તમારી ઔલાદ અલ્લાહના ઝિક્કથી ગાફિલ ન કરે અને જેણે એવું કર્યું (ગાફિલ થયો) તો તે લોકો નુકસાન પામનારા છે." (સૂરએ મુનાફિકૂન, પા. ૨૮) રબ તબારક વ તઆલાના આ ફર્માનને સમજવું જોઈએ કે માલ દૌલતના નુકસાનથી ડરીને જેઓ ખુદાની ઈબાદતથી ગાફિલ બને છે તેમના માટે તો ખૂદ ખુદા ફર્માવે છે કે તે લોકો નુકસાન પામનારા છે. તો હવે તમે કઈ અક્કલ વાપરીને નમાઝો છોડી ફાયદો શોધી રહ્યા છો ?

એક હદીષમાં છે કે; નમાઝો તર્ક કરનાર ક્રિયામતના દિવસે કારૂન, ફિરઔન, હામાન અને ઉબય ઈબને ખલફની સાથે હશે. બતાવો ! આ કારૂન, ફિરઔન વગેરેની દૌલત તેમને શું કામ આવી તેવા બદ્બખ્તોની સાથે નમાઝ છોડનારા ક્રિયામતમાં હશે, એ નાનીસુની ચેતવણી છે ?!

કેટલાક ઉલમાનું કહેવું છે કે નમાઝ છોડનાર તે લોકો સાથે

૩૬

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

કિયામતમાં એટલા માટે ઉઠાવવામાં આવશે કે જો તેણે માલ-સંપત્તિમાં વ્યસ્ત રહેવાના લીધે નમાઝ નથી પઢી તો તે કારૂનની જેમ થઈ ગયો અને તેની સાથે ઉઠાવવામાં આવશે, જો રાજ્યસત્તા (મુલક)ની મશ્ગુલિયતમાં નમાઝ ન પઢી તો ફિરઔનની જેમ છે અને તેની સાથે ઉઠાવવામાં આવશે. જો વઝીરપણામાં વ્યસ્તતા તેને નમાઝ માટે આડે આવી તો હામાનની જેમ છે અને તેની સાથે ઉઠશે અને જો વેપારના કારણે નમાઝ નથી પઢી તો તે ઉબય ઈબ્ને ખલફ (મક્કાનો વેપારી)ની જેમ છે અને તેની સાથે ઉઠશે.

શાફઈ અને બયહકીની રિવાયત છે કે જેની એક નમાઝ જતી રહી તો જાણે કે તેનો કુટુંબ કબીલો અને માલ બરબાદ થઈ ગયો.

(મુકાશફતુલ કુલૂબ)

★ એ પત્રિકા જૂઠી છે અગત્યનો ખુલાસો ★

કેટલાક સમયથી એક પરચો સતત છપાતો રહે છે જેનું મથાળુ હોય છે : "એક જરૂરી એલાન" અને સાથે લાથે લખેલું હોય છે : "યે સય હય ! યે સય હય !" તેની શરૂઆતમાં લખે છે કે :-

મદીના શરીફસે શેખ અહમદને વસીયતનામા ભેજા હય જિસમેં લિખા હય કે જુમ્આ કી રાત કો મેં અપને મકાનમેં કુર્આન શરીફ પઢ રહા થા કે મુઝે નીંદ આ ગઈ.... પછી આગળ લખાણનો ભાવાર્થ છે કે, હુઝૂરે ખ્વાબમાં આવી તેમને ફર્માવ્યું કે આ અઠવાડિયે ૬૦ હજાર માણસો મૃત્યુ પામ્યા જેમાં કોઈ ઈમાનદાર ન હતું... વગેરે. પછી લખે છે કે, જે આ વસીયતનામાને પઢીને તેની નકલ અન્ય લોકો સુધી પહોંચાડશે તેની હુઝૂર શફાઅત કરશે, તેના ખાનદાનને જન્મતમાં જગા

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

36

અપાવશે, અને જે એવું નહીં કરે તે ખુદાની રહમતથી વંચિત રહેશે, ગરીબ છપાવશે તો માલદાર થઈ જશે, કરજદાર છપાવશે તો કરજ મટી જશે, મુરાદો પૂરી થશે, એક જણે છપાવ્યું તો આટલા હજારનો ફાયદો થયો, એકે જૂઠું જાણ્યું તો તેનો પુત્ર મરી ગયો... ઉપરાંત અન્ય બાબતો પરચામાં રોજ વધતી જાય છે. તો કાન ખોલીને સાંભળી લો. આ ઘડ માથા વગરનો પરચો (વસીયતનામા રૂપે) જે છપાય છે તે તદ્દન ગલત છે. અગાઉ તયબાહ તથા બરકાતે ખ્વાબ (માસિક)માં પણ તેનો ગલત હોવા વિશે ખુલાસો થયો હતો અને સુન્નીઓના મર્કઝ બરેલી શરીફથી પણ તેના ગલત હોવાનો ફત્વો અપાયો છે. તો એવા ખોટા લખાણો છાપી નાણા વેડફશો નહીં.

નુકસાન તો એમાં છે કે સહી રિવાયત સાથે જણાવવામાં આવે છે કે, નમાઝ છોડનાર જાણે કે તેનો કુટુંબ કબીલો અને માલ (સર્વસ્વ) બરબાદ થઈ ગયું, તેને ફિરઔન, કારૂન, હામાન વગેરે સાથે ઉઠાવવામાં આવશે... વગેરે વગેરે, તો શું આ સહી રિવાયતો અને મુબારક હદીષો પર તમારું ઈમાન નથી કે બજારૂ ઘડ માથા વિનાના પરચા વાંચી ગભરાઈ જઈને છપાવવા મંડી પડો છો ? પુત્ર મરવાનું લખ્યું તેથી ? માલના નુકસાનનું લખ્યું તેથી છપાવવા લાગ્યા ? તો યાદ રાખો ! એવા ખોટા પરચાઓ કરતાં સહીહ હદીષોમાં નમાઝ છોડનાર માટે જે ચેતવણીઓ વિસપાત્ર કિતાબોમાં છે તેનાથી ચેતી જઈને ગુનાહોથી તૌબા કરીને સાચા પાકા નમાઝી બની જાવ.

ખુદાની રહમત તો જુઓ ! ફર્માને રસૂલે ખુદા ﷺ છે કે, "જે ઈશાની જમાઅતમાં હાજર થયો તો જાણે કે તેણે અડધી રાત ઈબાદતમાં પસાર કરી અને જે સવાર (ફજર)ની જમાઅતમાં

37

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

પણ સામેલ થયો તો જાણે તેણે આખી રાત ઈબાદતમાં પસાર કરી." તો આવા ઈનામો શા માટે ગુમાવીએ.

★ પોતાના હાથ નીચેનાંને તાકીદ કરો ! ★

કેટલાક ભાઈઓ તો નમાઝ છોડી જ બેઠા છે તો કેટલાક પઢે છે પણ પોતાના વર્ચસ્વ હેઠળ જે ઘરનાં સભ્યો છે તેમની પરવા નથી કરતા. પુત્ર કે બીબી જો પાંચ રૂપિયાનું નુકસાન કરીને આવે તો તેને ધમકાવી નાખવામાં આવે છે. જ્યારે નમાઝ તો આ દુનિયા અને તેમાં જે કંઈ છે તે સર્વથી કિંમતી છે, છતાં નમાઝની ટ્રેનીંગ કે તાકીદ કરશે નહીં, ન ઊંઘમાંથી ઉઠાડવાની દરકાર રાખશે, ન ધ્યાન રાખશે કે નમાઝ પઢે છે કે નહીં. ઘરમાંથી જો સખત તાકીદ હોય તો જરૂર પુત્ર કે બીબી પણ નમાઝ પઢવાનું છોડશે નહીં. તો એ બાબતે દરેક વડીલે ખયાલ રાખવો જોઈએ એ વિશે પણ પૂછતાછ થશે. દરેક પુરૂષ પોતાના ઘરનો હાકિમ છે અને હાકિમને મહકૂમ વિશે સવાલ થશે.

મૌલા તઆલા તેના હબીબે પાક ﷺના સદકામાં આપણને સહુને સહી રુકૂઅ, સિજદા તથા અન્ય કાયદા મુજબ નમાઝ બાજમાઅત અદા કરવાની તૌફીક આપે. (આમીન)

કેટલાક નમાઝના એવા મસ્અલાની ચર્ચા કરી લઈએ જેમાં ઘણા લોકો ગફલત કરે છે અને નિષ્કાળજીથી ઉઠક બેઠક કરી પોતાની મહેનત બેકાર કરે છે. રુકૂઅ અને સિજદા વગેરે અરકાનો કાયદા મુજબ થશે નહીં તો વરસો સુધી નમાઝ પઢશો પણ નેકીઓનું આમાલનામુ કોરુ જ નીકળશે ! માટે નમાઝના મસ્અલા યાદ રાખી કાળજીથી નમાઝ પઢવી જોઈએ જેનો ઈલ્મ શીખવો ફર્જ એન છે, તો તે બાબતે ગફલત કરવી ન જોઈએ.

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૩૯

(પ્રકરણ : ૩)

નમાઝમાં થતી ભૂલો સુધારો !

★ નમાઝ વિશે અતિ જરૂરી ચેતવણી ★

નમાઝ ખુદાને ખાતર પઢવામાં આવે છે, તે ખુદાની ઈબાદત છે તેને ખુદાના હુકમો પ્રમાણે જ પઢવી જોઈએ. નમાઝ પઢ નારાઓમાં કેટલાક એવા હોય છે જેઓના છાતીના બટન ખુલ્લા હોય છે, કોઈની બાંયો વાળેલી હોય છે તો કોઈએ પાયજામાની મોરી વાળેલી હોય છે, કોઈ રુકૂઅમાંથી સીધો ઉભો થયા વગર વાંકો વાંકો જ સિજદામાં પડે છે, કોઈ બે હાથો વડે પાયજામાનાં પાયયા ઊંચે ખેંચી સિજદામાં જાય છે, કોઈ સિજદામાં કોણીઓને બિછાવી દે છે, કોઈ સિજદામાંથી હાથ ઉઠાવ્યા વગર જ, સીધો થયા વગર જ જાણે જમીનમાં બે ચાંચો મારી લે છે, કોઈ વારંવાર ખંજવાળે છે તો કોઈ દાઢી સાથે રમત રમે છે, કોઈ આંગળીના ટચકાં ફોડે છે, સિજદામાં કોઈનાં પગનો અંગૂઠો અને સાથેની બે આંગળીઓના પેટ (ટેરવાં નહીં) જમીનને અડતા નથી, કોઈ પગોને પાછળ ફેંકી દે છે અથવા તો સિજદા દરમ્યાન પગો અદ્દર કરી નાખે છે, કોઈ ફટાફટ રુકૂઅ સિજદા પતાવી નવરો થઈ જાય છે, કોઈ બે હાથ વડે કાયદામાં પહેરણને પકડીને પહોળુ કરી પછી તેના પર હાથો મૂકે છે, કેટલાકને ચાલુ જમાઅતમાં શરીક થાય તો બાકીની નમાઝ કઈ રીતે પૂરી કરવી તે ખબર નથી ! કેટલા જમાઅતમાં પાછળથી આવે અને ઈમામ સિજદામાં ગયા હોય તો ઉઠવાની રાહ જુએ છે ઈમામ સાહબ ઉભા ન થાય ત્યાં સુધી જોડાતા નથી વગેરે વગેરે.... આમાં કેટલીક એવી બાબતો છે જેનાથી નમાઝ મકરૂહે તહરીમી થાય છે તેને સહી રીતે દોહરાવી વાજિબ થાય છે, કેટલીક બાબતોમાં

૪૦

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

તો નમાઝ ફાસિદ જ થાય છે !

જેહાલતનો એ આલમ છે કે, કોઈને કહીએ કે આ રીતે નમાઝ અદા થતી નથી તો કહેશે, "હવે આપણે નથી જાણતા તો એ તો અલ્લાહ માફ કરી દેશે !" તો વળી કહેશે, "હા યાર ! મને ખબર છે પણ ભૂલ થઈ જાય છે !" વળી કેટલાક ઘમંડમાં કહેશે કે, "હવે મોટો મોલ્વી થઈ ગયો છે તે ! નમાઝ પઢી કે નહીં ! એ કબૂલ થાય ન થાય તારે જોવાનું છે ?!"..... વગેરે જવાબો મળે છે જેથી કેટલાકને તો કહેવાની કોઈ હિમ્મત પણ નથી કરતું અને તે ભાઈ પોતાના ઘમંડમાં રહી હક્ક જાણવાથી જ દૂર રહી ફોગટ મહેનત કર્યે જ જાય છે.

દોસ્તો ! અલ્લાહની ઈબાદત તદ્દન નમ્રતાથી આજિઝીની સાથે, પોતાને તુચ્છ સમજીને એક મુજરિમ રૂપે ખુદાની બારગાહમાં હાજર થઈ કાળજીપૂર્વક સહી તરીકાથી પઢવી જોઈએ "હું પદ" સાથે ખુદાની બારગાહમાં હાજર થવાનો શું મતલબ ? સાંભળો ! પ્યારા રસૂલે પાક ﷺ નું પ્યારું ફર્માન :-

★ જિંદગીભર નમાઝ કબૂલ થશે નહીં ! ★

હઝરત સૈયદોના અબૂ હુરૈરર رضي الله عنه રિવાયત કરે છે કે સરકારે મદીના عليه السلام એ ફર્માવ્યું કે : ઈ-સાન સાઈઠ (૬૦) વરસ સુધી (આખી જિંદગી) નમાઝ પઢતો રહે છે પરંતુ તેની કોઈ નમાઝ બારગાહે ઈલાહીમાં કબૂલ નથી થતી કેમ કે તે શખ્સ રુક્કૂઅ તથા સિજદા પૂરા તરીકાથી અદા નથી કરતો. -(ઝવાજિશ બહવાલા ફયઝાને સુન્નત)

કોઈ કિતાબમાં વાંચ્યું હતું કે હઝરત ઉમર ફારૂકે આ'ઝમ رضي الله عنه એવી મહાન હસ્તી જેમના વિશે રસૂલે કરીમ عليه وسلم એ ફર્માવ્યું કે, મારા પછી જો કોઈ નબી હોત તો તે ઉમર હોત અને

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૪૧

હઝરત ઉમરની રાય પ્રમાણે કુર્આનની લગભગ ૨૦ આયતો નાઝિલ થયેલી છે એટલે કે તેમની રાયને એ રીતે અલ્લાહ તરફથી સમર્થન મળેલું છે ! તો આવા જલીલુલકદર સહાબીની નમ્રતા અને બારગાહે ખુદાવંદીમાં ઈ-કેસારી અને આજિઝીનો આલમ જુઓ કે, એકવાર રમઝાન બાદ ઈદુલ ફિત્રના દિવસે રડી રહ્યા હતા તો સાથીઓએ કહ્યું કે, હે બલીફતુલ મુસ્લિમીન ! આજે તો ખુશીનો દિવસ છે અને આપ રડો છો ? તો જવાબ આપ્યો, "શું ખબર આપણી ઈબાદતો બારગાહે ખુદાવંદીમાં કબૂલ થઈ છે કે કેમ ? અને એ રંજમા હું રડું છું !"

દોસ્તો ! આવી મહાન હસ્તીની ઈબાદતોના કબૂલ થવામાં કોઈ શંકાને સ્થાન જ નથી કેમ કે રસૂલે ખુદા عليه وسلم એ જેમની અઝમતના ગુણ ગાયાં, અને દુનિયામાં જ તેમને જન્મતી હોવાની બશારત આપી હતી. પણ છતાં પોતાને તુચ્છ દર્શાવીને, આજિઝી પ્રદર્શિત કરે છે. તો પછી આપણી જેવા ગુનાહોમાં ડૂબેલા માણસોએ કેમ આજિઝી ન કરવી ? અને ઘમંડનો ત્યાગ કરી કેમ મસ્અલા ન જાણવા કે નમાઝ કઈ રીતે સહી તરીકાથી અદા થાય. જિદ્દી લોકોએ હઝરત ઉમરનું આ દષ્ટાંત તેમજ ઉપલી હદીષ પરથી બોધ લેવો જોઈએ. તો આવો દોસ્તો ! આટલું યાદ કરી લઈએ :-

★ સહી તરીકાથી નમાઝ પઢવાના મસાઈલ ★

અહીં દર્શાવેલ સર્વ મસ્અલા "બહારે શરીઅત' તથા અન્ય મોઅતબર આલિમોની કિતાબોના સહકારથી નોંધ્યા છે, છતાં કોઈ ગલતી જુએ તો જણાવવી.

નમાઝમાં ગળુ, છાતી ખુલ્લી રહેશે તો નમાઝ મકરૂહે તહરીમી દોહરાવવી વાજિબ થશે. ગળા પાસે છાતીનું હાડકું

૪૨

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

ઢાંકવું જોઈએ જેથી બટન બરાબર લગાડી તેને ઢાંકવું જોઈએ તેમજ પહેરણ પણ એ ઢાંકાય એવું જ પહેરવું.

બાંયો ચડાવીને અથવા પાયજામો લાંબો ભલે હોય (ઘૂંટીથી ઉપર સુધીનો જ આમ તો સીવડાવવો જોઈએ) પણ તેની મોરી વાળીને નમાઝ પઢવી મકરૂહે તહરીમી નમાઝ દોહરાવવી વાજિબ છે. ઘૂંટીથી નીચે સુધી પાયજામો હશે તો મકરૂહે તન્જીહી થશે જેમાં નમાઝ થઈ જશે, દોહરાવવી નહીં પડે જેથી લાંબો હોય તો વાળવો નહીં.

સૂચના : વળી કેટલાક નમાઝ પઢે તો મોઢું ફીટ બંધ રાખીને મનમાં જ અથવા કેવળ સહેજ હોઠ હલાવીને નમાઝ પઢતા રહે છે તેઓ નીચેના મસ્અલા ધ્યાનથી વાંચી સબક હાંસલ કરે.

ફિરઅત એટલે નમાઝમાં કુર્આન શરીફમાંથી પઢવું. તેનો અર્થ એ છે કે બધા જ હરફો (મૂળાક્ષરો) તેના મખરજ (ઉદ્ભવ સ્થાન)થી અદા થવા જોઈએ એ રીતે કે દરેક અક્ષરનો બીજા અક્ષરથી તફાવત જણાઈ આવે. અને ધીમેથી પઢવામાં પણ ધ્યાન રાખવું (એટલો અવાજ જરૂર નીકળે) કે પોતે સાંભળી શકે. જો અક્ષરોનો યોગ્ય ઉચ્ચાર કર્યો પણ એટલા ધીમેથી પઢ્યો કે પોતે પણ સાંભળી શક્યો નહીં અને ન સાંભળવાનું કોઈ કારણ દા.ત. ઘોંઘાટ અથવા બહેરાપણુ વગેરે ન હોય (વાતાવરણ શાંત હોય) તો નમાઝ થશે નહીં.

એ જ રીતે જે જગાએ કાંઈ પઢવાનું કે કહેવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું છે (શરીઅતમાં) તેનો અર્થ એ છે કે ઓછામાં ઓછો એટલો અવાજ હોવો જોઈએ કે પોતે સાંભળી શકે. દા.ત. તલાક, (ગુલામને) આઝાદ કરવામાં અને જાનવરને ઝબહ કરવામાં વગેરે. (આલમગીરી)

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૪૩

નમાઝની અંદર કુર્આનમાં જોઈને ફિરઅત પઢવાથી નમાઝ તૂટી જાય છે.

રુકૂઅ : ઓછામાં ઓછી રુકૂઅની હદ એ છે કે (વાંકા વળીને) હાથ લંબાવે તો ગુઠણ સુધી પહોંચી જાય (દુર્રે મુખ્તાર) અને રુકૂઅની પૂરી સ્થિતિ એ છે કે પીઠ બિલકુલ પથરાઈ જાય.

રુકૂઅમાં પીઠ સરખી પથરાયેલ રાખે કે જો પીઠ પર પાણીનું વાડકું મૂકવામાં આવે તો તે સ્થિર રહી શકે (ઢળે નહીં) –(ફતહુલ કદીર)

રુકૂઅમાં માથુ નીચુ કે ઊંચું કરવું નહીં પરંતુ પીઠના સમાંતરે રાખવું. (હિદાયહ) હદીષમાં છે કે તે માણસની નમાઝ પૂરતી નથી અર્થાત સંપૂર્ણ નથી જે રુકૂઅ અને સિજદામાં પીઠ સીધી નથી કરતો.... રુકૂઅમાં માથાને પીઠથી ઊંચુ કે નીચુ કરવું મકરૂહ છે. (ગુન્હહ)

સિજદા : જો કોઈએ એ રીતે સિજદો કર્યો કે બંને પગોના પંજા જમીનથી અદ્ધર થઈ જાય તો નમાઝ થશે નહીં અને માત્ર આંગળીની અણી જમીન પર લાગે તો પણ નમાઝ થશે નહીં. આ મસ્અલાથી ઘણા લોકો ગાફેલ છે તો સાવચેત થઈ જાય. અને કાળજીપૂર્વક ખુદાની ઈબાદત કરે. કેવળ ઉઠબેઠ કરી એમ ન સમજે કે નમાઝ પઢાઈ ગઈ !

સિજદામાં એક પગ જમીનથી અધ્ધર રાખવો મકરૂહ છે. (દુર્રે મુખ્તાર) બંને સિજદા વચ્ચે કાયદામાં બેસે છે તેમ બેસવું એટલે કે ડાબો પગ પાંથરે અને જમણો ઉભો રાખે, હાથ જાંઘ પર મૂકવા. સિજદામાં આંગળીઓ કિબ્લા તરફ હોવી જોઈએ. હાથના આંગળાં એકબીજાની પાસે રાખવાં.

સિજદામાં પગની દસે દસ આંગળીઓનો ગાદીવાળો ભાગ

૪૪

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

(આંગળી નીચેનો પાછલો નરમ ભાગ, અણી નહીં) જમીન પર લાગેલો હોવો **સુન્નત** છે અને દરેક પગની (એક એક તો **ફર્જ** છે અને) ત્રણ ત્રણ આંગળીઓનો ગાદીવાળો ભાગ જમીન પર લગાડેલો હોવો વાજિબ છે. આમાં ઘણા ભૂલ કરે છે તો નમાઝ મકરૂહે તહરીમી દોહરાવવી વાજિબ થશે. તેથી ધ્યાન રાખશો. દસેવ આંગળીઓ કિબ્લા તરફ હોવી **સુન્નત** છે. (ફતાવાએ રઝવિયહ) કેટલાક ભાઈઓ પગોને પાછળ ફેંકી દે છે અથવા અધર કરી દે છે તો તેઓ ખાસ કાળજી રાખે બાકી નમાઝ થશે નહીં.

જ્યારે સિજદો કરે તો હથેલીઓ જ જમીન પર મૂકે અને કોણીઓ ઊંચી રાખે. પુરૂષે સિજદામાં કોણીઓ જમીન પર બિછાવી દેવી **મકરૂહે તહરીમી** છે નમાઝ દોહરાવવી વાજિબ થશે. પાસાંઓથી બાવડાં અને જાંઘથી પેટ અલગ રાખવું સુન્નત છે. હાથના દંડ (આખા હાથ કોણી સાથે) જમીન પર પાથરવા નહીં.

રુકૂઅ, સિજદા, કૌમહ (રુકૂઅ પછી સીધા ઉભા થાય તે સ્થિતિ) જલસહ (બે સિજદા વચ્ચે સીધા બેસવું)માં એકવાર **સુબ્હાનલ્લાહ** કહી શકાય તેટલી વાર થોભવું વાજિબ છે. કેટલાક ભાઈ રુકૂઅમાંથી પૂરા સીધા થતા નથી, તે જ રીતે બે સિજદા વચ્ચે પણ પૂરા સીધા બેસતા નથી તેઓ પોતાની ભૂલ સુધારી લે અને નિયમ પ્રમાણે નમાઝ પઢે.

ઈમામ મોટેથી કે ઘીમેથી કિર્મત કરે ત્યારે મુક્તદીએ ચૂપ રહેવું (એટલે કે ઈમામ પાછળ નમાઝ પઢે ત્યારે અઊઝુબિલ્લાહ, બિસ્મિલ્લાહ, અલ્હમ્દુ અને સૂરત ન પઢતાં મૌન રહે બાકી ધના, તકબીર, તસ્બીહ, કાયદામાં પઢે, સલામ ફેરવે તે પણ પઢે.)

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૪૫

ઈમામ અત્તહિય્યાત પઢીને ઉભો થઈ ગયો અને મુક્તદીએ હજી અત્તહિય્યાત પૂરી નથી કરી તો મુક્તદી પર વાજિબ છે કે પૂરી કરીને પછી ઉભો થાય. એ રીતે અત્તહિય્યાત પૂરી થયા વિના સલામ પણ ન ફેરવે.

સિજદામાં જવાની રીત : સિજદામાં જતી વખતે પ્રથમ ગુઠણ જમીન પર મૂકવા, પછી હાથ મૂકવા, પછી નાક, પછી કપાળ. અને જ્યારે સિજદામાંથી ઉભા થાવ તો એથી વિરુદ્ધ કરવું. એટલે પ્રથમ કપાળ ઉઠાવે, પછી નાક, પછી હાથ, પછી ગુઠણ જમીન પરથી ઉપાડે. જ્યારે બંને સિજદા કરી લે અને રકાત માટે ઉભો થાય ત્યારે પગના પંજાઓ વડે ગુઠણો પર હાથ મૂકીને ઉભા થવું સુન્નત છે. અશક્તિ વગેરેના કારણે જમીન પર હાથ ટેકવીને ઉભા થવામાં વાંધો નથી. એ જ પ્રમાણે પ્રથમ કાયદા પછી ઉભા થવામાં પણ ખયાલ રાખવો.

ઊંઘી રહેવાથી અથવા ભૂલી જવાથી નમાઝ કઝા થઈ તો જાગતાં કે યાદ આવતાં તુરંત પઢે. તેના માટે તે જ નમાઝનો સમય છે સિવાય કે મકરૂહ સમય ન હોય. અને હવે મોડુ કરશે તો ગુનેહગાર થશે. અને ભય હોય કે ફજર જતી રહેશે તેણે શરઈ જરૂરત વિના રાત્રે ઉજાગરો કરવો મના છે. સૂતેલાને તથા ભૂલી જનારને જે જાણતો હોય તેણે યાદ અપાવવું તથા ઉઠાડવો વાજિબ છે.

★ આ રીતે કરવું મકરૂહે તહરીમી છે ★

(નમાઝ દોહરાવવી વાજિબ થશે)

(૧) કપડાં, દાઢી કે શરીર સાથે રમત રમવી (૨) લુંગડાં સમેટવાં, દા.ત. સિજદામાં જતી વેળા આગળ કે પાછળથી લુંગડાં ઉંચકવાં, ભલે ધૂળથી બચાવવાના માટે ઉપાડયાં હોય અને વિના

૪૬

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

કારણે તો વધુ મકરૂહ છે. (૩) કપડું લટકાવવું એટલે કે ખભા પર કે માથા પર એ રીતે નાખવું કે બંને છેડા લટકતા રહે એ બધું મકરૂહ તહરીમી છે. (કુતુબે આમ્મહ)

રૂમાલ, ચાદર, રજાઈ વગેરેના છેડાઓ બંને ખભા પર લટકતા રાખવા એ મકરૂહ તહરીમી અને મના છે. એક છેડો લટકતો હોય અને જો બીજો છેડો ખભા પર નાખી દે તો વાંધો નથી. અને જો એક જ ખભા ઉપર એ રીતે નાખે કે એક છેડો પીઠ પાછળ અને બીજો પેટ પર લટકતો રહે તો એ પણ મકરૂહ છે. આજકાલ એ રીતે ખભા પર રૂમાલ મૂકવાનો રિવાજ છે.

(દુર્રે મુખ્તાર, રફુલ મુહતાર)

મફલરને સાફા જેમ માથે વિંટોવાળી બાંધે અને માથાની વચ્ચેનો ભાગ ખુલ્લે રહે તો મકરૂહ તહરીમી થશે, એને માથાથી ગળા તરફ લાવીને એક છેડો ડાબી તરફ રહે બીજો છેડો ગળા ફરતે આંટો મારી જમણી તરફ લટકાવે, પણ દાઢી મફલરમાં ન બાંધે, બહાર રાખે તો વાંધો નથી. (મોઅતબર મુફતીના મશ્વરાથી-સંપાદક)

કોઈની બાંય, કાંડા અને કોણી વચ્ચેના હાથના અર્ધા ભાગથી વધુ ઊંચી હોય અથવા કુર્તા (પહેરણ)ની ચાળો સમેટીને (વાળીને) નમાઝ પઢવી પણ મકરૂહ તહરીમી છે, ભલે પ્રથમથી જ ઊંચે કરી લીધી હોય અથવા નમાઝમાં કરી હોય. (દુર્રે મુખ્તાર)

આંગળાં ફોડવાં તથા એક હાથનાં આંગળાં બીજા હાથમાં ભેરવવાં એ મકરૂહ તહરીમી છે. (દુર્રે મુખ્તાર વગેરે) નમાઝ માટે જતી વખતે તથા નમાઝની રાહ જોતી વખતે પણ આ બંને કૃત્યો મકરૂહ છે. એ સિવાયની નમાઝ બહારની સ્થિતિમાં જરૂરતના કારણે એ કૃત્યો મકરૂહ નથી. કેડ પર હાથ મૂકવો

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૪૭

મકરૂહ તહરીમી છે, નમાઝ સિવાય પણ.

આમ તેમ મોઢું ફેરવી જોવું મકરૂહ તહરીમી છે, આખું મોઢું ફેરવે કે થોડું. અને જો મોઢું ન ફેરવે પણ ત્રાંસી નજરે આમ તેમ જુએ તો વગર કારણે મકરૂહ તહરીમી છે અને કોઈવાર જરૂરત હોય તો વાંધો નથી. આકાશ તરફ નજર કરવી મકરૂહ તહરીમી છે.

અત્તહિયાત અને બંને સિજદા વચ્ચે કૂતરાની જેમ બેસવું પણ મકરૂહ તહરીમી છે એટલે કે ગુઠણ છાતી સાથે કરી હાથ જમીન પર ટેકવી કુલા (સીટ) પર બેસે તે.

નમાઝમાં ઈરાદાપૂર્વક બગાસુ ખાવું મકરૂહ તહરીમી છે, આપમેળે આવી જાય તો વાંધો નથી પણ રોકવું મુસ્તહબ છે અને રોકાય નહીં તો હોઠ દાંતોમાં દબાવવા. એ રીતે પણ ન દબાય તો ડાબો કે જમણો હાથ મોઢા પર મૂકી દે અથવા બાંય વડે મોઢું ઢાંકે. ક્રિયામમાં હોય ત્યારે જમણા હાથે અને એ સિવાયની સ્થિતિમાં ડાબા હાથે ઢાંકે. (મરાકિલે ફલાહ) અનુભવસિદ્ધ રીત એ છે કે મનમાં વિચાર કરે કે પયગંબરોને બગાસુ આવ્યું નથી (તો જતુ રહેશે). (બહારે શરીઅત)

જે કપડા પર સજીવનું ચિત્ર (ફોટો) હોય તેને પહેરીને નમાઝ પઢવી મકરૂહ તહરીમી છે. નમાઝ સિવાય પણ એવું કપડું પહેરવું જાઈજ નથી. એ જ પ્રમાણે નમાઝીના માથાની છત ઉપર કે અદ્દર (ટીંગાડેલું) ચિત્ર હોય અથવા સિજદાની જગા પર ચિત્ર હોય તેના પર સિજદો થાય તો નમાઝ મકરૂહ તહરીમી છે. એ જ રીતે નમાઝીની આગળ અથવા ડાબી, જમણી બાજુએ ચિત્ર હોવાથી મકરૂહ તહરીમી થશે અને પાછળ ચિત્ર હશે તો પણ મકરૂહ થશે, જો કે કરાહત ઓછી છે. જમીન પર બિછાત પર ચિત્ર હોય અને તેની ઉપર સિજદો ન થતો હોય તો મકરૂહ નથી. જો ચિત્ર નિર્જીવનું હોય દા.ત. નદી, પર્વત વગેરેનું તો તેનો

૪૮

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

કોઈ વાંધો નથી. (કુતુબે આમ્મહ)

જો ચિત્ર અપમાનિત જગાએ હોય દા.ત. બુટ ઉતારવાની જગાએ અથવા લોકોના પગોમાં આવે એવી જગાએ અથવા ઓશિકા પર જેને પગો તળે મૂકતા હોય તો આ પ્રકારના ચિત્રથી નમાઝ મકરૂહ થશે નહીં અને મકાનમાં રાખવાથી કરાહત નથી. અને નમાઝમાં પણ કરાહત નથી જ્યારે કે તેના પર સિજદો થતો ન હોય. સજીવના ચિત્રવાળા આશિકાને સજીવીને મૂકવું, ગમે ત્યાં નાખેલ ન રહેવા દેવું એ પણ ચિત્રનું માન કરવા સમાન છે તો આ રીતના ચિત્રથી પણ નમાઝ મકરૂહ થશે. થેલી કે ખિસ્સામાં ચિત્ર છુપાયેલ હોય તો કરાહત નથી, જો કે સજીવનો ફોટો પાડવો કે પડાવવો દરેક સ્થિતિમાં હરામ છે, હાથે દોરેલ કે કેમરા વડે પડાવેલ હોય બંને માટે સરખો જ હુકમ છે.

કમ વિરુદ્ધ (અવળું) કુર્આન પઢવું, કોઈ વાજિબને છોડવું મકરૂહ તહરીમી છે. દા.ત. રુકૂઅ સિજદામાં પીઠ સીધી કરી નહીં એ જ રીતે કૌમા (રુકૂઅ પછી ઉભા થવાની સ્થિતિ) તથા જલ્સહ (બંને સિજદા વચ્ચે બેસવું)માં સીધા થયા વગર સિજદામાં જતા રહેવું, ક્રિયામ સિવાય અન્ય સ્થિતિમાં (નમાઝમાં) કુર્આન પઢવું, ક્રિઅત રુકૂઅમાં પૂરી કરવી, ઈમામથી પહેલાં મુક્તદીનું રુકૂઅ, સિજદા વગેરેમાં જવું અર્થાત તેનાથી પહેલાં માથું ઊંચકી લેવું, મકરૂહ તહરીમી છે.

કોઈ કબર સામે હોય અને નમાઝી તથા કબર વચ્ચે કોઈ આડ ન હોય તો મકરૂહ તહરીમી છે. (દુર્રે મુખ્તાર, આલમગીરી)

★ નમાઝ ફાસિદ થશે એટલે તૂટી જશે ★

નમાઝમાં ટોપી પડી ગઈ તો ઉપાડી લેવી સારું છે પણ અમલે

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૪૯

કષીર ન થવો જોઈએ, એટલે કે બે હાથે ઉપાડે કે પહેરે તો નમાઝ ફાસિદ થઈ જશે. (એક હાથે ઉપાડીને પહેરી શકે) આળસ ખાવી, ઈરાદાપૂર્વક ખાંસી ખાવી કે ખોંખારો ખાવો મકરૂહ છે અને જો સ્વભાવિક રીતે હોય તો વાંધો નથી, નમાઝમાં થૂંકવું પણ મકરૂહ છે.

એક રૂકન (કોઈ એક સ્થિતિ કયામ, રુકૂઅ, સિજદો, કાયદો વગેરે)માં ત્રણ વખત હરકત કરવાથી નમાઝ ફાસિદ થાય છે. એક રૂકનમાં ત્રણવાર ખંજવાળવાથી નમાઝ ફાસિદ થઈ જશે.

ખંજવાળવાની રીત : કોઈ એક રૂકનમાં જ્યાં ખંજવાળ આવે ત્યાં એક હાથ વડે ત્યાં હાથ મૂકી હાથ ઉઠાવ્યા વગર જેટલીવાર પણ ઘસશે (ખંજવાળશે) તે ખંજવાળના સ્થાનેથી હાથનો સ્પર્શ હટશે નહીં તો તે એકવારની હરમત ગણાશે. પણ જ્યાં ખંજવાળ ઉપડી ત્યાં હાથ લઈ જઈને હાથ ઊંચકી ઊંચકીને તે સ્થાને ત્રણવાર ખંજવાળશે કે ઘસશે તો નમાઝ ફાસિદ થઈ જશે.

ચેતવણી : આ ઉપરોક્ત મસ્અલો ધ્યાનથી સમજી લેશો. ઘણાને એવી ટેવ હોય છે કે વારંવાર હાથ મોઢા પર તો વળી કાન પાસે, તો બોચીમાં તો ઘડીકમાં ક્યાં તો ઘડીકમાં ક્યાં, એક જ રૂકનમાં હાથ ગુમાવતા રહે છે. આ રીતે હાથને વારંવાર હરત આપવાથી નમાઝ જ થતી નથી. એક રૂકનમાં બે વખત દર્શાવેલ રીત પ્રમાણે ખંજવાળે તો ઠીક પણ ત્રણવાર જે તે જગાએ હાથ ઊંચકી ઊંચકીને ખંજવાળશે કે ફેરવશે તો નમાઝ ફાસિદ થઈ જશે.

★ વિવિધ મસાઈલ ★

નમાઝમાં આંખો બંધ કરવી મકરૂહ છે. અને જો ખુલ્લી

પ૦

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

રાખવામાં ખુશૂઅ તથા ખુજૂઅ (આજિઝી સાથે તલ્લીનતા) ન થતુ હોય તો બંધ કરવામાં વાંધો નથી. (દુર્રે મુખ્તાર, રદુલ મુહતાર)

ફજરની સુન્નતો જો જમાઅત તદ્દન જવાનો ભય ન હોય તો પઢી લે. અન્ય સુન્નતો માટે આ હુકમ નથી. જો જમાઅત જવાનો ભય હોય તો ફર્જ જમાઅત સાથે પઢી લે અને તુલૂઅ આફતાબ પછી ૨૦ મિનિટ બાદ અને ઝવાલ પહેલાં સુન્નત કઝા (સમયની) પઢી લે, પણ જમાઅત સાથે ફર્જ પઢીને તરત સુન્નત ન પઢે, જેની જમાઅત જ છૂટી તે તુલૂઅ આફતાબ પહેલાં સુન્નત તથા ફર્જ બંને પઢે. ઝવાલ પહેલાં ફજર કઝા કરે તો સુન્નતો પણ પઢે.

જૂ અને મરઘર તકલીફ આપતા હોય તો પકડીને મારી નાંખવામાં વાંધો નથી. (ગુન્યહ) જ્યારે કે 'અમલે કષીર' ન થાય.

નમાઝ માટે દોડવું મકરૂહ છે. (રદુલ મુહતાર) કેટલાક ભાઈઓ જમાઅતમાં જોડાવા મસ્જિદમાં દોડા દોડ કરે છે તેઓ આ મસ્અલો યાદ રાખે. હા અદબભેર ઝડપથી કદમ ઉપાડી શકે છે.

સફમાં મુનફરિદે (જાતે એકલો નમાઝ પઢનારે) ઉભા રહેવું મકરૂહ છે કારણ કે, ફિયામ, ફાએદહ વગેરેમાં લોકોથી જુદો પડશે એ જ રીતે મુક્તદી (ઈમામ પાછળ નમાઝ પઢનારે) સફની પાછળ એકલા ઉભા રહેવું મકરૂહ છે જ્યારે કે સફમાં જગા હોય.

કેટલાક ભાઈ જમાઅત થતી હોય છતાં (ખાસ કરીને ફજરમાં) સફની પાછળ જ સુન્નત પઢવા લાગે છે એ પણ મકરૂહ છે. હા, કોઈ થાંભલાની આડમાં પઢશે તો વાંધો નથી. વળી

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૫૧

કેટલાક સફ પૂરી થઈ ન હોય છતાં સફને છેલ્લે ઉભા રહી મુક્તદી તરીકે નમાઝ શરૂ કરી દે છે તો વળી કેટલાક બારી પાસે કે દીવાલ સાથે સફને છેલ્લે જગા નિશ્ચિત કરી ગમે તે સફમાં મુક્તદી તરીકે નમાઝ પઢવા લાગે છે જ્યારે હજી તે તથા આગલી સફો પણ ખાલી હોય તો આ રીતે કરવું મકરૂહ થશે.

★ નમાઝમાં ચોરી ! ★

નબી ﷺ ફર્માવે છે કે સૌથી વધુ ખરાબ તે ચોર છે જે પોતાની નમાઝમાં ચોરી કરે છે. સહાબાએ કિરામએ પૂછ્યું, તે કેવી રીતે ચોરી કરે છે ? ફર્માવ્યું, રુકૂઅ અને સિજદા પૂરેપૂરા અદા કરતો નથી. (બહારે શરીઅત) આટલી વાત સમજીને પણ સહી રુકૂઅ, સિજદા ન કરનારાઓએ વિચારવું રહ્યું.

મસ્જિદુલ હરામ શરીફમાં નમાઝ પઢતો હોય તો લોકો તવાફ કરતાં કરતાં તેની આગળથી પસાર થઈ શકે છે. (રદુલ મુહતાર)

★ વિવિધ ધાતુની વિંટીઓ ચેઈનો વિશે શરીઅતનો હુકમ ★

"ચાંદીની એક વિંટી, એક નંગની, સાડાચાર માશા(4.375 gms)થી ઓછા વજનની પુરૂષે પહેરવી જાઈઝ છે, અને બે વિંટીઓ અથવા કેટલાય નંગની એક વિંટી અથવા સાડા ચાર માશા કે એથી અધિક ચાંદીની અને સોના, કાંસા (તાંબા), પિત્તળ, લોખંડની તદ્દન નાજાઈઝ છે. ઘડિયાળની ચેન (સાંકળ) સોના, ચાંદીની પુરૂષ માટે હરામ અને અન્ય ધાતુઓની મના છે. (સોના-ચાંદી સિવાય અન્ય ધાતુ તો સ્ત્રીએ પણ પહેરવાની મના છે. -સંપાદક)

અને જે ચીજો મના કરવામાં આવેલી છે. તેને પહેરીને નમાઝ

પર

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

અને ઈમામત મકરૂહે તહરીમી છે. વલ્લાહુ તઆલા અઅલમ.
(અહકામે શરીઅત)

ઘણા લોકો સોનાની વિંટી કે કલ્લાં ગમે તે ધાતુનાં અથવા તાંબા, પિત્તળની, બબ્બે ત્રણ ત્રણ ચાંદીની વિંટીઓ, સોનાની ચેઈનો પહેરે છે. ગમે તે કારણે હોય પણ શરીઅતમાં જે હરામ તથા મના છે તેમાં કોઈ ભલાઈ નથી તે ધ્યાન રાખે.

★ નમાઝી આગળથી પસાર થવું ગુનોહ છે ★

નમાઝી આગળથી પસાર થવાથી નમાઝ તૂટતી નથી તે પુરૂષ હોય કે સ્ત્રી હોય તો પણ. પરંતુ નમાઝી આગળથી પસાર થનાર સખત રીતે ગુનેહગાર થાય છે. હદીષોમાં આવેલ છે કે, (૧) નમાઝીની આગળથી પસાર થનારને શું ગુનોહ થાય છે જો તેને જાણત તો તે જમીનમાં દટાઈ જવાનું પસંદ કરત. (પણ નમાઝી આગળથી પસાર ન થાત). (૨) જો કોઈ એ જાણી લેત કે નમાઝી આગળથી પસાર થવામાં કેટલો મોટો ગુનોહ છે તો તે ચાલીસ સુધી થોભીને રાહ જોવાનું પસંદ કરત. રિવાયત કરનાર કહે છે કે, હું જાણતો નથી કે હુઝૂર ﷺ એ જે ચાલીસ કહ્યું તે દિવસો, મહીના કે વરસો કહ્યાં. (તિર્મિઝી) જે લોકો નમાઝી આગળથી બેઘડક પસાર થઈ જાય છે તેઓ કાળજી લે.

કોઈ ઠેકાણે નમાઝ પઢવામાં કોઈ દીવાલ કે આડ ન હોય તો પોતાની સામે એક હાથ લાંબી અને એક ઈય જાડી લાકડીનો "સુતરો" (એક આંગળી જેટલો જોડો) ઉભો કરી લે. જો ઉભો ન કરી શકે તો આગળ નાખી લે. પરંતુ લંબાઈમાં નાખે, પહોળાઈમાં ન રાખે (સુતરો ત્રણ હાથ છેટે અને તેને જમણી આંખના સામે રાખે) આમ કરવાથી હવે સામેથી પસાર થવું દુરુસ્ત થશે. તે ઉપરાંત અન્ય રીત છે તે આ પ્રમાણે છે :-

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૫૩

★ નમાઝી સામેથી ખસવામાં વાંધો નથી ★

એક માણસ નમાઝ પઢી રહ્યો છે. બે જણ દક્ષિણ બાજુથી આવી રહ્યા છે. તો તે બંનેમાંથી એક જણ જે નમાઝ પઢે છે તેની બરાબર સામે નમાઝી તરફ પીઠ કરીને કિબ્લા તરફ મોઢું કરી ઉભો થઈ જાય અને બીજો તે ઉભા રહેનાર સામેથી પસાર થઈ જાય. હવે જે પસાર થઈ ગયો તે પાછો વળી પહેલા શખ્સની પાછળ (નમાઝ પઢનારની સામે) પીઠ કરીને ઉભો થઈ જાય અને હવે પહેલો શખ્સ ઉત્તર તરફ નીકળી જાય. પછી પેલો શખ્સ પણ ઉત્તર તરફ પાછો નીકળી આવે. તો આ રીતે કરવામાં નમાઝી સામેથી પસાર થવું ગણાશે નહીં. કારણ કે જો કોઈ શખ્સની બરાબર પાછળ કોઈ નમાઝ પઢે છે તો આગળવાળો શખ્સ ખસી શકે છે, એને પસાર થવું કહેવાશે નહીં. કેટલાક ભાઈ પાછળ કોઈ નમાઝ પઢતો હોય તો તેના સલામ ફેરવવાની રાહ જોતા રહી બેસી રહે છે. પણ એ જરૂરી નથી. હા ! કોઈ ડાબી કે જમણી બાજુ હોય તો હવે તેના સામે થઈને આડ વિના પસાર થશે તો તે નમાઝી આગળથી પસાર થવું ગણાશે. આ મસ્અલાને ધ્યાનથી વાંચીને સમજી લેશો. (બહારે શરીઅતના આધારે)

નમાઝમાં ઉઠતાં બેસતાં પગને આગળ પાછળ (આઘા પાછળ) ખસેડવા મકરૂહ છે.

જેને (વિત્રની ત્રીજી રકાતમાં) દુઆએ કુનૂત યાદ ન હોય તે "અલ્લાહુમ્મ રબ્બના આતિના ફિદ્દુન્યા હસનતંવ વફિલ આખિરતિ હસનતંવ વફિના અઝાબન્નાર." અને એ પણ ન આવડે તો ત્રણવાર અલ્લાહુમ્મ રબ્બિગ ફિલી પઢે તો પણ નમાઝ થઈ જશે. પણ વહેલી તકે દુઆએ કુનૂત યાદ કરી લેવું

૫૪

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

જોઈએ.

વિત્રમાં અલ્લાહુ અકબર કહી દુઆએ કુનૂત પઢવી વાજિબ છે. પઢવું ભૂલી જાય તો સહવનો સિજદો કરી લે, ઈરાદાપૂવક ન પઢો તો નમાઝ દોહરાવવી પડશે. (આલમગીરી)

વિત્ર સિવાય અન્ય કોઈ નમાઝમાં દુઆએ કુનૂત ન પઢે પણ હા, જો મુસલમાનો પર કોઈ મોટી આપત્તિ, દુર્ઘટના આવી પડી હોય તો ફજરની બીજી રકાતમાં રુકૂઅથી પહેલાં દુઆએ કુનૂત પઢી શકાશે જેને કુનૂતે નાઝેલા કહે છે. (દુર્રે મુખ્તાર, રદુલ મુહતાર)

સુન્નતે ગૈર મોઅક્કદા અને નફ્લ નમાઝોમાં બે રકાત બાદ ફાયદામાં અત્તહિયાત બાદ દુરૂદ વગેરે પઢી આગલી રકાતમાં પના પણ પઢવી.

એક જ નમાઝ દરમ્યાન ભૂલથી એક અથવા ઘણા વાજિબ છૂટી જાય પણ સહવના બે સિજદા કરવાથી તે ક્ષતિ પૂરાઈ જશે.

ઔરતોની નમાઝના ખાસ મસાઈલ

સ્ત્રીઓએ તકબીરે તહરીમા (કોલ બાંધતી વેળા અલ્લાહુ અકબર) કહેતી વખતે પુરૂષની જેમ કાન સુધી હાથ ન ઉઠાવતાં ફક્ત પોતાના ખભા સુધી લાઈનમાં હાથ ઉપાડીને પછી ડાબી હથેળી છાતી પર રાખીને તેની (હથેળીની) પીઠ પર જમણી હથેળી રાખે. બીજું તેણી રુકૂઅમાં થોડીક ઝુકે, વધુ ઝુકે નહીં એ રીતે કે ફક્ત હાથ ઘુટણ પર પહોંચાડે, તેને જોર પણ ન આપે, ફક્ત ઘુટણ પર હાથ અડકાવવા. હાથની આંગળીઓ જોડાયેલી રાખે. પુરૂષો જેમ ટાંગો ટાઈટ ન રાખતાં થોડીક ઝુકેલી રાખે. સ્ત્રીઓએ તદ્દન લપેટાઈને સિજદો કરવો જોઈએ. અર્થાત ભુજાઓને કરવટો (પાસાં) સાથે, પેટને સાથળ (જાંગ) સાથે અને સાથળને પીંડલીઓ સાથે અને પીંડલીઓ (પગની)ને

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

પપ

જમીન સાથે ટેકવીને તથા બંને હાથ જમીન પર બિછાવીને સિજદો કરે. અને કાએદામાં સ્ત્રીઓ પુરૂષની જેમ ડાબા પગ પર ન બેસતાં પગોને જમણી તરફ બહારની તરફ કાઢે. ડાબા પગની પીંડીના ભાગ પર બેસવું જોઈએ.

જેમાંથી વાળનો રંગ દેખાય તેવી ઓઢણી ઓઢી સ્ત્રી નમાઝ પઢશે તો નમાઝ થશે નહીં. (આલમગીરી) બારીક કપડાં પહેરીને પણ નમાઝ ન થશે.

સ્ત્રીઓ પણ ઉભી થઈને નમાઝ પઢે. કેટલીક સ્ત્રીઓ બેસીને નમાઝ પઢે છે તે તદ્દન ખોટી રીત છે. શરઈ ઉઝર (મજબૂરી) વગર નફ્લ સિવાય કોઈ પણ નમાઝ બેસીને પઢવી જાઈઝ નથી. જો ભૂલ કરી હોય તો તે નમાઝો ફરીથી કઝા પઢે અને તૌબા પણ કરે.

તરાવીહ ૨૦ રકાત સુન્નતે મોઅક્કદા છે તે સ્ત્રીઓએ પણ (અલમતર કયફથી છેલ્લી સૂરત સુધી અથવા જે સૂરતો આવડે તે પઢીને) પઢવાની છે તેને છોડવું જાઈઝ નથી.

સ્ત્રીઓ પર જુમ્આ કે બંને ઈદોની નમાઝ વાજિબ નથી ન કોઈપણ જમાઅત. પાંચેવ નમાઝો માટે સ્ત્રીઓએ મસ્જિદમાં જવાની મનાઈ છે. જુમ્આના દિવસે પણ ઘરે જોહર જ પઢે.

હેઝ તથા નિફાસની હાલતમાં રોઝા રાખવા તથા નમાઝ પઢવી હરામ છે, બલ્કે નમાઝ માફ છે પણ રોઝા અન્ય દિવસોમાં કઝા કરી લે.

સ્ત્રીઓ માટે અતિ જરૂરી : મોટે ભાગે સ્ત્રીઓમાં એ પ્રચલિત છે કે જ્યાં સુધી છલ્લુ ન આવે ત્યાં સુધી નથી નમાઝ પઢતી ન પોતાને નમાઝને લાયક સમજે છે ભલે પછી નિફાસ (લોહી આવવું) ખત્મ થઈ જાય, તો આ રિવાજ તદ્દન ગલત

પપ

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

તથા અજ્ઞાનતા છે. યાદ રાખો, જે સમયે નિફાસ બંધ પડ્યું તે સમયથી નમાઝ શરૂ કરવી અને જો સ્નાન કરવામાં બીમાર થવાની પાકી ખાત્રી હોય તો તયમ્મુમ કરે અને નમાઝ પઢે.
(ફતાવાએ રઝવિયહ, બહારે શરીઅત)

આટલુ અવશ્ય યાદ રાખો

ફર્જ : તે કાર્ય છે કે જેના વગર નમાઝ થતી જ નથી (તકબીરે તહરીમા, ફિયામ, ફિર્અત, રુકૂઅ, બંને સિજદા, છેલ્લો ફાએદો, નમાઝથી બહાર આવવું)

વાજિબ : એટલે તેને જાણી જોઈને છોડવું ગુનોહ. એ રીતે છોડવાથી નમાઝ ફરી પઢવી પડશે અને ભૂલથી છૂટે તો સહવનો સિજદો જરૂરી છે. તેને એકવાર છોડવું સગીરા ગુનો અને કેટલીયવાર છોડવું કબીરા ગુનોહ.

સુન્નતે મોઅક્કદા : તેને છોડવું ભુરુ છે અને કરવું સવાબ, કદીક છોડવા પર ધમકીને પાત્ર અને છોડવાનો આદી જહનનમના અઝાબનો હક્કદાર છે.

સુન્નતે ગૈર મૈઅક્કદા : કરવું સવાબ અને ન કરવું ભલે આદતથી હોય ધમકીને પાત્ર નથી પણ નાપસંદીદા છે.

નફલ : કરો તો સવાબ ન કરો તો ગુનોહ નથી.

મુસ્તહબ : કરવું સવાબ, ન કરવામાં કોઈ વાંધો નથી.

મુબાહ : કરવું ન કરવું ન સવાબ ન ગુનોહ.

હરામ : એકવાર પણ જાણી જોઈને કરવું કબીરા ગુનોહ, બચવું ફર્જ તથા સવાબ.

મકરૂહે તહરીમી : તે કરવાથી ઈબાદત ખામી યુક્ત (નાકિસ) થઈ જાય છે અને કરનાર ગુનેહગાર, જો કે તેનો ગુનો હરામથી

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

પૃ ૭

ઓછો છે અને વારંવાર કરવું કબીરા ગુનોહ.

મકરૂહે તઝીલી : જે કરવું નાપસંદીદા છે પણ અઝાબ કે ધમકીની હદ સુધી નથી.

અસાઅત : જે કરવું ભુરુ અને કદીક કરનાર ધમકીને પાત્ર અને આદી અઝાબનો હક્કદાર.

ખિલાફે ઉલા : જે ન કરવું સારું અને કરવામાં કોઈ વાંધો કે ધમકી નથી.

જરૂરી મસ્અલો : કોઈ કસર બાકી રાખ્યા વિના રાત દિવસ સહી મખરજ (અરબી ઉચ્ચારો) પઢવા કોશિશ કરી છતાં નિષ્ફળ ગયો તો હવે માઅમૂર ગણાશે તેની પોતાની નમાઝ થઈ જશે પણ તે વ્યક્તિ સાચુ પઢવાવાળાની ઈમામત કરી શકશે નહીં, એના જેવાઓની કરી શકે. (અને કોશિશ હમેશાં માટે સહીહ પઢવાની ચાલુ રાખે)

નોંધ : અરબી લખાણો (આયતો, સૂરતો) મૂળ અરબીમાં જોઈને તેના માહિર પાસે સહી પઢતાં શીખી લેવું. કિતાબોમાં લિપિયાંતર કેવળ જાણ માટે જ છે.

નમાઝની શરતો : તહારત, સતરે ઔરત, ફિખલા રુખ હોવું, સમય, નિયત, તકબીરે તહરીમા

★ નમાઝના વાજિબોનું બયાન ★

(૧) તકબીરે તહરીમામાં અલ્લાહુ અકબર કહેવું (૨) અલ્હમ્દુ પઢવી (૩) સૂરત મિલાવવી એટલે કે ફર્જ નમાઝની પ્રથમ બંને રકાતો અને બાકીની નમાઝોની દરેક રકાતમાં અલ્હમ્દુ પછી એક નાની સૂરત અથવા ત્રણ નાની આયતો અથવા તેના બરાબરની એક કે બે આયતો પઢવી (૪) અલ્હમ્દુનું સૂરત પહેલાં હોવું (૫) અલ્હમ્દુ અને સૂરત વચ્ચે કોઈ અન્ય ચીજનું

પૃ ૮

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

ન હોવું (૬) કિર્મતથી ફારિગ થતાં જ રુકૂઅ કરવો (૭) તાદીલે અરકાન એટલે કે રુકૂઅ, સિજદા અને કૌમા તથા જલ્સામાં કમસેકમ એકવાર સુબ્હાનલ્લાહ પઠી શકાય એટલા સમય થોભવું. (૮) કૌમામાં (રુકૂઅ બાદ) સીધા ઉભા થવું (૯) જલ્સા (બે સિજદા વચ્ચે)માં સીધા બેસવું (૧૦) પ્રથમ કાએદો કરવો (૧૧) બંને કાએદાઓમાં આખી અત્તહિયાત પઢવી (૧૨) અસ્સલામ શબ્દ બે વાર કહેવો (૧૩) વિત્રમાં દુઆએ કુનૂત પઢવી (૧૪) દુઆએ કુનૂત પહેલાં અલ્લાહુ અકબર કહેવું (૧૫) નમાઝમાં ભૂલ થઈ હોય તો સહવનો સિજદો કરવો (૧૬) બે ફર્જો અથવા બે વાજિબો અથવા વાજિબ તથા ફર્જ દરમ્યાન ત્રણવાર સુબ્હાનલ્લાહ પઠી શકાય એટલું ન અટકવું (૧૭) દરેક ફર્જ તથા વાજિબનું તેના સ્થાને હોવું (૧૮) ફર્જ, વિત્ર અને સુન્નતે મોઅક્કદામાં પ્રથમ કાએદામાં અત્તહિયાત પછી કાંઈ ન પઢવું.

★ બીમાર કઈ રીતે નમાઝ પઢશે ?! ★

ઉભા રહીને નમાઝ પઢાતી ન હોય, રોગ વધવાનો કે સારું થવામાં મોડું થવાનો ભય હોય કે ચક્કર આવતા હોય અથવા ઉભા રહીને પઢવાથી પેશાબનાં ટીપાં પડતાં હોય કે અસહ્ય દર્દ હોય તો આ બધી હાલતોમાં બેસીને નમાઝ પઢી શકે છે. (દુર્રે મુખ્તાર)

હવે જો લાકડીના કે ભીંતના ટેકાથી ઉભો થઈ શકે છે તો તેના પર ફર્જ છે કે તે ઉભો થઈને નમાઝ પઢે આ સ્થિતિમાં જો તે બેસીને નમાઝ પઢશે તો નમાઝ થશે નહીં. (દુર્રે મુખ્તાર)

જરૂરી સૂચના : આજકાલ જોવામાં આવે છે કે થોડો તાવ આવ્યો હોય કે કાંઈ તકલીફ થઈ તો બેસીને નમાઝ પઢવી શરૂ

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૫૯

કરી દે છે. પણ એ જ સ્થિતિમાં તેઓ ૧૦-૧૦, ૧૫-૧૫ મિનિટ કદાચ એથી પણ વધુ સમય ઉભા રહી આમ તેમની વાતો કર્યા કરે છે તેઓએ આ મસ્અલાથી જાગૃત થવું જોઈએ અને જેટલી નમાઝો ઉભા થવાની શક્યતા હોવા છતાં બેસીને પઢી છે તેને ફરીથી પઢવી ફર્જ છે. એ જ રીતે જો તે આપમેળે ઉભો થઈ શકે તેમ ન હતો પણ લાકડી, ભીંત કે માણસના ટેકાથી ઉભો થઈ શકે તેમ હતો તો તે નમાઝોની પણ કઝા પઢવી ફર્જ છે. અલ્લાહ તઆલા તૌફીક અતા ફર્માવે.

કોઈ થોડીવાર માટે જ પછી ભલે તે ફક્ત અલ્લાહુ અકબર કહેવા જેટલા સમય સુધી પણ ઉભો રહી શકે તેમ હોય તો તેના માટે ફર્જ છે કે તે ઉભો થઈને એટલું કહીને બેસી જાય નહીં તો નમાઝ થશે નહીં. (દુર્રે મુખ્તાર)

કોઈ રુકૂઅ કે સિજદો કરી શકતો ન હોય તો તે ઈશારાથી રુકૂઅ અને સિજદા કરે અને રુકૂઅના ઈશારા કરતાં સિજદાનો ઈશારો કરતી વેળા માથાને વધુ પ્રમાણમાં ઝુકાવે. (દુર્રે મુખ્તાર)

જો તે બેસીને પણ નમાઝ પઢી શકતો ન હોય તો આવી હાલતમાં તેણે ચત્તા સૂઈને કિબ્લા તરફ પગો કરીને, પણ તે લાંબા ન કરતાં વાળીને ઉભા રાખે અને માથા નીચે તકીયો રાખીને તેને થોડુંક ઉંચું રાખીને તે રીતે રુકૂઅ તથા સિજદા ઈશારાથી કરીને પણ નમાઝ અદા કરે. (દુર્રે મુખ્તાર)

જો બીમાર માણસ માથાથી ઈશારો પણ કરી શકતો નથી તો તેવી હાલતમાં સાકિત (માફી) થઈ જાય છે અને આવી રીતે જો નમાઝના છ વખતો પસાર થઈ જાય તો કઝા પણ સાકિત થઈ જાય છે. (દુર્રે મુખ્તાર)

બીમાર જો વુજૂ કરવા કે ગુસ્લ કરવા પણ શક્તિમાન ન હોય

૬૦

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

તો તયમ્મુમ કરીને પણ નમાઝ પઢે પણ નમાઝ કઝા થવા ન દે.
(જન્તી ઝેવરના સૌજન્યથી)

★ પ્રવાસીની નમાઝનું વર્ણન ★

જે માણસ આશરે ૯૨ કિ.મી.ના પ્રવાસની મુસાફરી માટેનો ઈરાદો કરીને ઘરેથી નીકળે અને પોતાની વસ્તીથી બહાર નીકળી ગયો તો હવે તે શરીઅતની ભાષામાં મુસાફર કહેવાશે. તેના માટે વાજિબ છે કે તે નમાઝને કસર પઢે. એટલે કે ઝોહર, અસર, તથા ઈશાના ચાર ચાર ફર્જોને બદલે બે બે રકાત જ પઢે કેમ કે તેના માટે ફક્ત બે જ રકાત પૂરી ગણાશે. જો કોઈ જાણી જોઈને ચાર પૂરી પઢશે તો છેલ્લી બે રકાત નફલમાં ગણાઈ જશે પણ તે ગુનેહગાર થશે. (દુર મુખ્તાર)

મુસાફર પ્રવાસ દરમ્યાન કોઈ એક સ્થળ પર પંદર દિવસ કે તેથી વધુ સુધી રોકાવાની નિયત ન કરે અથવા પોતાના મૂળ વતન (ઠેકાણે) પાછો ન પહોંચે ત્યાં સુધી તે નમાઝ કસર પઢે.

જો મુસાફર તે સ્થળના સ્થાનિક ઈમામ પાછળ નમાઝ પઢે તો ચાર રકાત પૂરી પઢશે, કસર કરે નહીં.

સ્થાનિક લોકો જો પ્રવાસી ઈમામ પાછળ નમાઝ પઢી રહ્યા હોય તો પ્રવાસી ઈમામ ફક્ત બે જ રકાત પઢાવશે અને બે રકાત બાદ સલામ ફેરવી દેશે અને ત્યાર બાદ બધા સ્થાનિક મુક્તદીઓ બાકીની બે રકાત પૂરી કરવા (ઈમામ બીજી સલામ ફેરવે ત્યારે અલ્લાહુ અકબર કહી) ઉભા થઈ જશે પણ તે રકાતોમાં કિરઅત કરશે નહીં, દરેક રકાતમાં અલ્હમ્દુ શરીફ પઢી શકાય તેટલો સમય મૌન ઉભા રહેશે (જેમ કે ઈમામ પાછળ કરે છે તેમ) અને તે રીતે નમાઝ પૂરી કરશે. (દુર મુખ્તાર)

ફજર, મગરિબ અને વિત્રની નમાઝમાં કસર નથી. સુન્નતોમાં

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૬૧

પણ કસર થશે નહીં. પણ જો મોકો અને સમય હોય તો પઢી લે, નહીં તો માફ છે.

સફરમાં કઝા થયેલી નમાઝ ઘરે પઢે તો પણ કસર પઢે અને ઘરની સફરમાં કઝા પઢે તો પૂરી પઢે.

મુસાફર આબાદીમાં ન આવે ત્યાં સુધી કસર પઢશે ભલે દૂરથી આબાદી જોઈ શકતો હોય.

નોંધ : મુસાફરીમાં ઘણા લોકો અગવડ સમજી નમાઝ કઝા કરે છે. પણ જો ગાડીમાં હોય તો સમય થતાં વુજૂ તૈયાર રાખી (પાણી ન મળે તો તયમ્મુમ કરીને) ગાડીના થોભવાની રાહ જુએ અને ગાડી થોભે ત્યારે નીચે ઉતરીને અથવા ભીડમાં કે સમયના અભાવે ઉતરી ન શકે તો આસપાસના સીટવાળાઓને પગો ઉપર લઈ લેવા વિનંતિ કરી કપડું પાથરી ટૂંકી આયતો અને એક એક તસ્બીહ (રુકૂઅ સિજદામાં) તથા અત્તહિય્યાત બાદ (કાયદામાં) કેવળ અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદીવ વ આલિહી પઢી સલામ ફેરવી દે. (એ રીતે જેમ કે કઝાએ ઉમરી પઢવામાં આવે છે) આ રીતે બે ફર્જ જરૂર પઢી લે, નમાઝ કઝા ન કરે. ચાલુ ગાડીમાં ફર્જ, વાજિબ અને ફજરની સુન્નતો ન પઢે. અને સીટ પર બેઠા બેઠા પણ ન પઢે કેમ કે ક્રિયામ ફર્જ છે. નમાઝનો સમય જાય તેમ હોય તો ચાલુ ગાડીમાં પણ ક્રિયામ સાથે પઢી લે પણ પાછળથી દોહરાવે. એક જ વુજૂ વડે બે નમાઝો એટલે એક નમાઝનો છેવટનો સમય અને બીજી નમાઝનો પ્રારંભનો સમય જોતા રહી નમાઝો અદા કરતો રહે, સમય વહી જવા ન દે. ગમે તે સાધનમાં મુસાફરી કરે પણ નમાઝનો સમય જોતો રહી પઢતો રહે, બે રકાત પઢવાની સગવડ કર્યા કરે.

૬૨

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

સફોને સીધી તથા જોઈવટ રાખો

જમાઅતની સફોમાં પ્રથમ સફ પૂરી નથી થતાં પહેલાં બીજી સફમાં લોકો ઉભા થઈ જાય છે, વળી એક તરફ (ડાબે કે જમણે) સફમાં વધારે નમાઝી હોય તો બીજી બાજુ થોડાક જ હોય છે, વળી સફોમાં બે જણ વચ્ચે ખાલી જગ્યા રાખીને થોડે થોડે દૂર ઉભા રહે છે, મતલબ મન ફાવે તેમ લોકો ઉભા રહીને નમાઝ પઢે છે તો નીચેનું લખાણ વાંચી તેના પર અમલ કરવા વિનંતિ કરીએ છીએ :-

હદીષે પાકમાં છે :-

- ★ જે સફો દરમ્યાન ખાલી જગ્યા પૂરી કરે અલ્લાહ તઆલા તેનો દરજ્જો બુલંદ ફર્માવશે.
- ★ અલ્લાહ તથા તેના ફરિશ્તા એ લોકો પર દુરુદ મોકલે છે જેઓ સફોને મિલાવે છે. (અહમદ, ઈબ્ને માજહ, હાકિમ, ઈબ્ને ખુઝૈમા, ઈબ્ને હિબ્બાન)
- ★ તે કુદમથી વધુ કોઈ કુદમનો સવાબ નથી જે એટલા માટે ચાલ્યો કે સફમાંની ખાલી જગ્યા ભરે. (અબૂ દાઉદ, તિમ્બ્રાની અન ઈબ્ને ઉમર)
- ★ જે સફની ખાલી જગ્યા પૂરે તેની મગફેરત થઈ જશે. (બઝઝાર બસનદે હસન)
- ★ જે મસ્જિદની ડાબી બાજુ એટલા માટે ઉભો રહે કે એ બાજુ લોકો ઓછા છે તેના માટે બમણો સવાબ છે. (તિમ્બ્રાની ફિલ્ કબીર)
- ★ તમારી સફોને સીધી કરો અને મળીને ઉભા રહો. (મિશકાત)
- ★ ઈમામને કેન્દ્રમાં રાખો અને ખાલી જગ્યા ભરો. એટલે બંને બાજુ સફને સરખી રાખો. (અબૂ દાઉદ, મિશકાત, યેજ-૯૯)

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૬૩

આ પરથી સફ કઈ રીતે થવી જોઈએ એ સમજી શકાય છે. એ પણ છે કે પહેલી સફમાં જગા હોય અને પાછલી સફ ભરાઈ ગઈ તો તેને ચીરીને આગલી સફમાં જઈ તે જગા પૂરી કરે. આગલી સફમાં જગા હોવા છતાં પાછલી સફમાં ઉભા રહેવું મના છે. (દુરૂ મુખ્તાર, બહારે શરીઅત) સફમાં જગા ખાલી (બે જણ વચ્ચે ગેપ) રાખવી **મકરૂહે તહરીમી** છે.

સફમાં ૮-૯ વરસનાં સમજદાર બાળક જે નમાઝને સારી રીતે સમજતાં હોય તેની નમાઝ યફીનન દુરુસ્ત છે જેથી તેમને સફમાં રહેવા દેવાં, બાજુ પર કાઢવાની હદીષમાં મનાઈ છે.

★ જમાઅત અને ઈમામત વિશે ★

નમાઝમાં જમાઅતની ઘણી જ તાકીદ કરવામાં આવી છે જમાઅત વગરની નમાઝ કરતાં જમાઅત સાથે નમાઝ પઢવાથી ૨૭ ગણો વધુ સવાબ મળે છે. (મિશકાત) પુરૂષોએ જમાઅતથી નમાઝ પઢવી વાજિબ છે. કોઈ કારણ (શરઈ ઉઝર) વગર એકવાર જમાઅત છોડનાર ગુનેહગાર અને શિક્ષાને પાત્ર છે અને જમાઅત છોડવાનો આદી ફાસિદ છે જેની ગવાહી સ્વીકારને પાત્ર નથી. ઈસ્લામની બાદશાહત તરફથી કડક સજા આપવામાં આવશે અને જો પડોશીઓ તેના તેવા દોષોને છુપાવશે તો તેઓ ગુનેહગાર થશે. (રફુલ મુહતાર)

★ આટલા કારણોસર જમાઅત છોડી શકાશે ★

એવી બીમારી કે જેના લીધે મસ્જિદે પહોંચવામાં ઘણી જ તકલીફ પડતી હોય. ★ એકદમ જોરદાર વરસાદ ★ અતિશય કાદવ કીચડ ★ જોરદાર પ્રમાણમાં ઠંડી ★ ગાઢ અંધારી રાત ★ આંધી-તોફાન, વા-વંટોળ ★ પેશાબ કે પાખાના માટે કુદરતી દબાણ ★ પેટમાં વાયુનો બહું જ મોટો દબાણ ★ જુલ્મ કરનારાનો

૬૪

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

ડર ★ કાફલાથી અલગ પડી જવાનો ડર ★ અંધાપો ★ અપંગ
★ વૃદ્ધાવસ્થાના કારણે ખરેખર અશક્ત લાયકાર હોય ★ માલ
સામાન કે ખાવાની ચીજો નાશ પામવાનો ભય હોય ★ કરજની
લેણદાર તરફથી વસુલાત માટે તકાદો થવાની બીક હોય ★
દર્દીની સાર સંભાળ રાખનાર કે જો તે જતો રહેશે તો દર્દીને
તકલીફ કે ગભરાટ થવાનો સંભવ હોય ★ ઈમામ શરતો
મુજબનો ન હોય.

ફાસિકે મોઅલીન જેમ કે દારૂડીયો, વ્યભિચારી, જૂગારી,
ગીતો-સિનેમાનો શોખીન, ટી.વી. પર સિરીયલો, કિકેટ
ફૂટબોલની હાલમાં દર્શાવાતી મેચો જોવાનો આદી, વ્યાજ ખાઉં,
દાઢી મૂંડો કતરાવીને એક મુઠ્ઠીથી ઓછી દાઢી કરતો હોય એવા
સખત ગુનેહગારને ઈમામ બનાવવો ગુનોહ છે. તેવા પાછળ
નમાઝ પઢવી મકરૂહે તહરીમી અને જો પઢી હોય તો દોહરાવવી
વાજિબ છે.

ચેતવણી : વહાબી, દેવબંદી, ગૈર મુકલ્લિદ, મૌદૂદી વગેરે
પાછળ નમાઝ થતી નથી જેથી તેમની પાછળ કોઈ નમાઝ કદી
ન પઢે. વધુ માટે વાંચો અમારી કિતાબ **વહાબી પાછળ દુનિયામાં
કયાય નમાઝ થશે નહીં.** સુન્ની ઈમામ ન હોય ત્યાં જુમ્આને
બદલે ઝહોર એકલો પઢે અને ઈદમાં પણ ઘરે નફ્લ પઢવા ચાહે
તો પઢી લે તેના પર જુમ્આ કે ઈદની નમાઝ વાજિબ જ થશે
નહીં. જેમ કે હઝરત સદરુશ્શરીઅહ્ رضي الله عنه ફર્માવે છે :-

રાફ્ઝી, ખારજી, વહાબી, દેવબંદી, તબ્લીગી, મૌદૂદી
(જમાઅતે ઈસ્લામી), ગૈર મુકલ્લિદ (કહેવાતા અહલે હદીથ)
પાછળ નમાઝ પઢવી નાજાઈઝ અને ગુનોહ છે. જો અજાણતામાં
પઢી હશે તો તૌબા કરી નમાઝો ફરી પઢવી પઢશે. (બહારે
શરીઅત)

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૬૫

ચેતવણી : કેટલાક અજાણતામાં કહે છે કે, નમાઝ પઢવામાં
શું વાંધો છે ? તેઓ વિચારે કે ઉપર જણાવ્યું તેમ દાઢી મૂંડો,
જૂગારી વગેરે પાછળ નમાઝ થતી નથી જ્યારે કે તેઓ તો સખત
ગુનેહગાર છે કાફિર નથી, પણ આ વહાબી-દેવબંદી વગેરે તો
ગુસ્તાબે રસૂલ છે અને સખત પ્રકારના કાફિર મુર્તદ છે, અને
ગુનોહ તો ગુનોહ પણ આ તો કુફ્ર કરી ઈમાન જ ગુમાવી બેઠા
છે. (ભલે જાહેરમાં સૂફી લાગે) તો તેમને ઈમામ બનાવવાનો
પ્રશ્ન જ નથી રહેતો ! બલ્કે તેમને જે મુસલમાન સમજશે,
તેમના અફીદાની જાણ હોવા છતાં તેમના કાફિર હોવામાં
શંકા કરશે તે પણ કાફિર થઈ જશે. તો એવા મરદૂદ
પાછળ નમાઝ કેમ કરી થઈ જાય ?! મિત્રો ! ઘરના કાયદા
ન કાઢો અને ખોટા ઘમંડ કે વહેમોને ત્યજી દો અને સુન્ની સહીહુલ
અફીદાવાળા પાછળ જ નમાઝ પઢો, ચાહે જુમ્આ હોય, ઈદ
હોય કે અન્ય સમયોની, પણ આ કાયદો ન ભૂલો. જ્યાં સુન્ની
મસ્જિદ કે સુન્ની ઈમાન ન હોય, તે દરેક નમાઝ એકલો પઢે,
જુમ્આને બદલે ઝહોર પઢે. સર્વ વહાબીઓમાં કોઈ સુન્ની એકલ
દોકલ રહેતો હોય તો તે સ્થળે તેના પર ન જુમ્આ વાજિબ થશે ન
ઈદોની નમાઝો, માટે જુમ્આમાં કેવળ ઝહોર જ એકલો પઢે.

★ જમાઅત સાથે નમાઝના કેટલાક મસાઈલ
તથા મરબુકની નમાઝ ★

કેટલાક માણસો મસ્જિદમાં આવી ઈમામને રુકૂઅમાં જુએ
છે તો જલ્દીથી દોડીને રુકૂઅમાં જ તકબીરે તહરીમા (અલ્લાહુ
અકબર) કહી નમાઝમાં જોડાય છે તેઓની બિલ્કુલ નમાઝ થતી
નથી. કેમ કે તકબીરે તહરીમા ક્રિયામની હાલતમાં (સીધા ઉભા
રહીને) કહેવી ફર્ઝ છે. (આ વિશે કેટલાક મસાઈલ આગળ જતાં

૬૬

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

આવશે)

જમણી તરફ સફમાં નમાઝ પઢવામાં અધિક સવાબ છે. સફો સીધી અને બંને છેડા સરખા રાખવા.

પ્રથમ સફમાં જગા હોવા છતાં બીજી સફમાં એકલા ઉભા રહેવું મકરૂહે તન્જીહી તથા મના છે.

જે રકાતનો રુકૂઅ ઈમામ સાથે મળી જાય તે રકાત મુક્તદીને પૂરી મળેલી ગણાશે, પણ રુકૂઅ ઈમામ સાથે ન મળે તો એ રકાત મળેલી ગણાશે નહીં.

ઈમામ સાથે છેલ્લો કાયદો પણ મળી જાય તો પણ જમાઅતનો સવાબ મળશે.

પ્રથમ સફમાં અધિક સવાબ પછી બીજી પછી ત્રીજી... જનાઝાની નમાઝમાં એથી ઉલ્ટુ છે.

મરબુક : એટલે જેની એક અથવા અધિક રકાતો ઈમામ સાથે છૂટી ગઈ હોય.

★ એક બે રકાત પછી જમાઅતમાં જોડનાર ★

સમય હોય તો ષના પઢી લે. ઈમામની અંતિમ રકાતમાં કાએદામાં ધીમે ધીમે અત્તહિયાત જ પઢે. (દુરૂદ નહીં) જેથી ઈમામનો સલામ ફેરવવાનો સમય થઈ જાય. છતાં સમય વધે તો અશહદુઅલ્લાઈલાહ ઈલ્લાહૂ વ અશહદુઅન્ન મુહમ્મદન અબ્દુહૂ વ રસૂલુહૂ પઢ્યા કરે કે મૌન રહે. ઈમામ જમણી બાજુ સલામ ફેરવે તો તે ન ફેરવે અને ઈમામ ડાબી બાજુ સલામ ફેરવવા માંડે ત્યારે અલ્લાહુ અકબર કહી ઉભો થઈ પ્રથમની છૂટેલી રકાતો ષના વગેરે સાથે પઢીને (રાબેતા મુજબ) પૂરી કરે. હવે જો ઈમામ સાથે પઢેલી રકાત મળીને તમારી બે રકાત થઈ હોય તો સિજદા પછી કાએદામાં અત્તહિયાત પઢે. પણ જો

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૬૭

તમારી ત્રીજી રકાત થતી હોય તો સિજદા પછી પાછા ઉભા થઈ રાબેતા મુજબ નમાઝ પૂરી કરે. પોતાના છેલ્લા કાએદામાં સર્વ પઢી સલામ ફેરવે. છૂટેલી રકાતો પહેલી બીજી જે હોય તે અલ્હમ્દુ પછી સૂરત મેળવીને જે પ્રમાણે પ્રથમ રકાતો એકલી પઢાય એ જ રીતે પઢે, કેવળ અલ્હમ્દુ પઢી રુકૂઅ સિજદા ન કરવા માંડે.

★ ત્રણ રકાત પછી જમાઅતમાં જોડનાર ★

જ્યારે તમે જમાઅતમાં શરીક થયા ત્યારે ઈમામ દા.ત. અસરની ત્રણ રકાત પઢાવી ચૂક્યા હતા. અને ચોથી રકાતમાં ઉભા હતા. તમે તકબીરે તહરીમા કહી જમાઅતમાં શરીક થયા. ઈમામ ચોથી રકાત પૂરી કરી ડાબી બાજુ સલામ ફેરવે તો તમે તકબીર કહેતાં ઉભા થઈને હવે છૂટેલી પહેલી રકાત પઢશો..... (રાબેતા મુજબ) ષના, અઊઝુબિલ્લાહ....., બિસ્મિલ્લાહ....., અલ્હમ્દુ, સૂરત પઢી રુકૂઅ—સિજદા પૂરા કરો એટલે તમારી બે રકાતો થઈ ગણાય માટે કાએદામાં અત્તહિયાત પઢી ઉભા થઈ છૂટેલી બીજી (આમ ત્રીજી) રકાત (રાબેતા મુજબ) અલ્હમ્દુ પછી સૂરત પઢી રુકૂઅ સિજદા કરી કાએદામાં ન બેસતાં ઉભા થઈ છૂટેલી ત્રીજી (આમ ચોથી) રકાતમાં કેવળ આખી અલ્હમ્દુ પઢી રાબેતા મુજબ રુકૂઅ સિજદા કરી છેલ્લો કાએદો સર્વ પઢીને પૂરા કરો ને સલામ ફેરવો.

મગરિબમાં ઈમામ સાથે છેલ્લી રકાત મળી તો ઈમામ ડાબી બાજુ સલામ ફેરવે ત્યારે તકબીર કહી ઉભા થઈ છૂટેલી પ્રથમ રકાત બધું રાબેતા મુજબ પઢી પૂરી કરો. એટલે તમારી બે રકાત કુલ થશે જેથી કાએદામાં અત્તહિયાત પઢી ઉભા થઈ છૂટેલી બીજી રકાત પણ અલ્હમ્દુ તથા સૂરત પઢીને રુકૂઅ, સિજદા કરી કાએદામાં સર્વ પઢીને સલામ ફેરવો.

૬૮

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

છૂટેલી રકાતો પ્રથમ-બીજી-ત્રીજી જે રીતે રાબેતા મુજબ પઢો છો તે જ રીતે પઢવી. પણ તમારી કુલ બે રકાત જ્યાં થાય ત્યાં કાએદો કરી લેવો.

ઈમામ સાથે મસબુકે જો સલામ ભૂલથી એક કે બંને તરફ ફેરવી અને તુરત યાદ આવે તો પણ તકબીર કહી બાકીની નમાઝ પૂરી કરવા માંડો. તેણે સિજદાએ સહવ કરવાની પણ જરૂરત નથી.

એ પણ યાદ રાખશો કે ઈકામતના સમયે બધા બેસી રહે.

હય અલલ ફલાહ વખતે જ ઉભા થાય. એ જ નિયમ ઈમામ માટે પણ છે. દેવબંદીઓએ જે રિવાજ બનાવી દીધો છે કે તકબીર શરૂ થતાં જ સૌ ઉભા થઈ જાય છે તો એ **સુન્નત વિરુદ્ધ** તથા **મકરૂહે તહરીમી** છે. (આ સંબંધે વાંચો : "ઈકામત વખતે બેસવા વિશે મોહકિફકાના ફેસલો" નામનો પરચો દયાદરાથી મંગાવો)

★ સહવનો સિજદો ક્યારે કરવો ? ★

નમાઝમાં કોઈ એક કે અધિક વાજિબ ભૂલથી રહી જાય, કોઈ વાજિબમાં કે ફર્જમાં થોડું થાય, કોઈ ફર્જને વખત પહેલાં અદા કરે અથવા બે વાર કરે જેમ કે બે રુકૂઅ, ત્રણ સિજદા ભૂલમાં કરે, કોઈ વાજિબમાં ફેરફાર થાય, અલ્હમ્દુ શરીફ બાદ સૂરત પઢવામાં એટલી વાર લગાડે કે ત્રણ વખત સુબ્હાનલ્લાહ કહી શકે ત્યારે, સૂરત પઢ્યા બાદ રુકૂઅમાં જવામાં એ જ પ્રમાણે વાર લગાડે, પઢતાં પઢતાં વચ્ચે રોકાઈ જાય, રુકૂઅથી ઉઠે ત્યારે, બંને સિજદા વચ્ચે, બંને કાએદામાં અત્તહિય્યાત શરૂ કરતી વખતે કંઈ વિચારવા માંડે અને ઉપર જણાવ્યા જેટલો સમય અટકી પડે, ફર્જ, વાજિબ, સુન્નતે મોઅક્કદહના પ્રથમ કાએદામાં અત્તહિય્યાત પછી **અલ્લાહુમ્મ સલ્લિઅલા મુહમ્મદીન** સુધી અથવા **અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા સૈયિદિના** સુધી (એથી ઓછું

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૬૯

હશે તો નહીં) અથવા એનાથી વધુ પઢી જવાય, કાએદામાં અત્તહિય્યાતને બદલે ભૂલમાં બીજું કાંઈ પઢે, પ્રથમ કાએદો ત્રણ-ચાર રકાતવાળી ફર્જ, વાજિબથી નમાઝમાં ભૂલી જવાય, વગેરે ભૂલથી થાય તો સિજદાએ સહવ કરવાથી નમાઝ સહી થઈ જશે. (સુન્નતે ગૈર મોઅક્કદહ અને નફલ નહીં, તેનો દરેક કાયદો ફર્જ છે જે છૂટે તો નમાઝ ન થશે.) (વધુ માટે બહાર શરીઅત વગેરે જુઓ.)

★ નમાઝના સમયો તથા મકરૂહે સમયો ★

ફજરની નમાઝનો સમય સુબ્હ સાદિકથી સૂર્ય ઊગવાની શરૂઆત (તુલૂઅ આફતાબ) સુધી. ઝોહરનો સમય સૂર્ય (માથે આવી) ઢળી ગયા પછીથી જે તે વસ્તુનો પડછાયો તેના "અસલી" પડછાયાને બાદ કરતાં બમણો થાય ત્યાં સુધી. ઝોહરનો સમય પૂરો થતાં જ અસર શરૂ થશે તે સૂર્યાસ્ત સુધી. મગરિબનો સમય સૂર્યાસ્તથી લઈને (આપણા દેશમાં) ઓછામાં ઓછા ૧ કલાક ૧૮ મિનિટ અને વધુમાં વધુ ૧ કલાક ૩૫ મિનિટ હોય છે ઈશાનો સમય મગરિબનો સમય પૂરો થયા બાદથી લઈને સુબ્હ સાદિક શરૂ થતાં સુધી. (કેટલાક ભાઈ જમાઅત છૂટી જાય અને થોડો સમય વહી જાય તો સમજે છે કે હવે નમાઝ અદા થશે નહીં અને પછી જાણી જોઈને મોડેથી કઝા કરે છે તેઓ ધ્યાનથી આ લખાણ વાંચે અને જે તે સમયોમાં જે તે નમાઝ અદા કરતા રહે).

મકરૂહે સમયો : સૂરજ નીકળવાના સમયે, સૂર્યાસ્ત થતી વખતે અને બરાબર મધ્યાન્હ સમયે કોઈ પણ નમાઝ (જનાઝાની નમાઝ સિવાય) પઢવી જાઈતી નથી. પણ અસરની નમાઝ પઢી ન હોય તો જે તે દિવસની અસરની નમાઝ સૂર્ય ડૂબવાના સમયે

૭૦

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

પઠી શકશે ભલે કેવળ અલ્લાહુ અકબર કહી કૌલ બાંધ્યો અને પછી સૂરજ ડૂબી ગયો છતાં અસર અદા ગણાશે. જો કે મોડું કરવાને લીધે ગુનેહગાર થશે, પણ નમાઝ કઝા થશે નહીં. આ મસ્જિદો યાદ રાખી લેશો. અને નમાઝ સમય હોવા છતાં કઝા ન થવા દેશો. એથી ઉલ્ટુ ફજરમાં જો કેવળ બે રકાત પઢાય તેટલો જ (ચાહે ટૂંકી આયતો તથા એક એક તસ્બીહ રુકૂઅ સિજદામાં પઠી વહેલી પૂરી કરવી પડે તેટલો) સમય હોય તો ફક્ત બે ફર્જ પઠી લે અને સલામ ફેરવતાં પહેલાં જો તુલૂઅ આફતાબ થઈ જશે તો નમાઝ થશે નહીં, બાકી થઈ જશે. ફજરની સુન્નત મકરૂહ સમય ગયા બાદ કઝા પઠી લેવી. ઝવાલ પહેલાં સુન્નતો નહીં પઢે તો હવે પઢવી નહીં. અન્ય નમાઝોમાં સુન્નતોની કઝા નથી પણ વિત્રની કઝા કરવાની રહે છે.

અસરના ફર્જ પઢતાં પહેલાં મકરૂહ સમય સિવાય નફલ પઠી શકાશે, ફર્જ પઢ્યા પછી નહીં. પણ કઝા નમાઝ મકરૂહ સમય સિવાય પઢાશે.

તુલૂઅ આફતાબ (સૂર્ય નીકળવાની શરૂઆત)થી ૨૦ મિનિટ સુધી, ગુરૂબ આફતાબ (સૂર્યાસ્ત) અગાઉ ૨૦ મિનિટ સુધી તથા મધ્યાહનો સમય મકરૂહ સમય છે મકરૂહ સમયે કુર્આન પઢવું બરાબર નથી. ઝિક્ક-દુરૂદ પઢતો રહે.

★ મધ્યાહનો સમય જાણવાની રીત ★

આજે જેટલા વાગે સુબ્હ સાદિક શરૂ થઈ તે સમયથી લઈને સૂર્યાસ્ત સુધીના જેટલા કલાકો છે તેના બે ભાગ કરી લો પ્રથમ ભાગ પૂરો થતાં મધ્યાહ (નિસ્ફુન્નહારે શરૂ) શરૂ થઈ જશે અને સૂરજ ઢળતાં જ પૂરો થશે. દા.ત. આજે ૨૦ માર્ચ છ વાગે સૂર્યાસ્ત થયો અને લગભગ છ વાગે જ ઉગ્યો તો બરાબર ૧૨

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૭૧

વાગે મધ્યાહ થયો ગણાશે. અને સાડા ચાર વાગે સુબ્હ સાદિક થઈ તો સુબ્હ સાદિકથી સૂર્યાસ્ત સુધી કુલ સાડાતેર કલાકો થયા જેનું અડધું પોણા સાત કલાક થયું. હવે સુબ્હ સાદિકથી પોણા સાત કલાક ગણો તો સવા અગ્યાર વાગશે. હવે સવા અગ્યાર વાગે નિસ્ફુન્નહારે શરૂ (મધ્યાહ) શરૂ થયું અને બરાબર ૧૨ વાગતાં જ સૂરજ પશ્ચિમ તરફ ઝુક્યો (ઢળ્યો) તો મધ્યાહ પૂરો થયો. આ પરથી જણાયું કે આજે પોણો કલાક મધ્યાહ રહ્યો જે મકરૂહ સમય ગણાશે. (કાનૂને શરીઅત, ભાગ-૧)

★ જુમ્આ વિશે જરૂરી મસાઈલ ★

કેટલાક ભાઈઓ જુમ્આમાં કેવળ બે રકાત ફર્જ પઢવા જ જાણે આવે છે ! આગળ પાછળની સુન્નતો ત્યજી દે છે. ઈમામ સલામ ફેરવે તો અડધી મસ્જિદ ખાલી થઈ જાય છે ! ન ખુત્બો સાંભળે છે કે જેને ચૂપ રહી સાંભળવો વાજિબ છે ન સુન્નતો પઢે છે ! ખુત્બો થતો હોય ત્યારે બહાર બેસીને ગપ્પાં મારતા રહે છે ! તો જે સુન્નતો સુન્નતે મોઅક્કદા છે તેને ત્યજી દેવાનો આદી જહન્નમના અઝાબનો હક્કદાર થશે, અને વળી નફલ પઢવાથી તો ખુદાની મહેરબાની મળે છે. (જેઓ ઘરે જઈને કે બાદમાં પઢતા હશે તેમની વાત અલગ છે.)

ઔરતો, નાબાલિગ છોકરા, મુસાફિર, ગુલામ, બીમાર, કેદી, આંધળા અને લંગડા પર જુમ્આ ફર્જ નથી. (ખુલાસા માટે કાનૂને શરીઅત, ભાગ-૧ વાંચો)

જેને જુમ્આ ન મળી તે પોતે એકલો ઝોહર પઢે.

જ્યારે ઈમામ ખુત્બા માટે ઉભો થાય ત્યારથી 'નમાઝ' પૂરી થયા સુધી (અન્ય) નમાઝ ઝિક્ક અને દરેક પ્રકારની વાત મના છે. જો કે સાહેબે તરતીબ (જેની છથી ઓછી નમાઝો છૂટી હોય)

૭૨

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

પોતાની નમાઝ કઝા પઢી લે. જો કોઈ સુન્નત, નફલ પઢી રહ્યો હોય તો જલ્દીથી પૂરી કરી લે.

ખાસ ધ્યાનમાં રાખો : (એટલું સમજી લો કે) જે ચીજો નમાઝમાં હરામ છે તે સર્વ ખુલ્ખાની દરેક હાલતમાં હરામ છે, કેવળ ખતીબ અમ્મ બિલ મઅરૂફ (સારી વાતનો હુકમ કરવો બુરી વાતોથી રોકવું) કરી શકે છે. (કેવળ ખતીબ અઝાને ધાનીમાં નામે અકદસ સાંભળી અંગૂઠા ચૂમી શકે છે) ખુલ્ખો પઢાય ત્યારે દરેક જણે સાંભળવો અને ચૂપ રહેવું વાજિબ છે. કોઈને બુરી વાત કરતાં જુએ તો ઈશારાથી મના કરી શકે છે, જીભથી રોકવું નાજાઈઝ છે. (કાનૂને શરીઅત, ભાગ-૧)

નોંધ : ઈમામ મિમ્બર પર ચઢે ત્યારથી લઈને ફર્જની સલામ ફેરવાતા સુધી ઈમામ સિવાય અન્ય કોઈ કાંઈ એલાન ન કરે તથા મોઅઝ્ઝિન પણ તકબીરમાં તકબીર સિવાય આગળ પાછળ ત્યારે કાંઈ ન પઢે.

ખતીબે હુઝૂર ﷺ નું નામે પાક લીધું તો સાંભળનાર કેવળ દિલમાં દુરૂદ પઢે. (ખતીબ અંગૂઠા ચૂમી શકે છે)

પ્યારા મુસલમાન ભાઈ-બહેનો! નમાઝ કઢી કોઈ સંજોગોમાં ન છોડો. હદીષમાં છે કે, તમારું બાળક સાત વરસનું થાય તો તેને નમાઝની આજ્ઞા આપો અને દસ વરસનું થઈ જાય ત્યારે (જો નમાઝ ન પઢે તો) શિક્ષા કરીને પઢાવો. (બહારે શરીઅત) વિચારો! નમાઝની આટલી સખત તાકીદ છે! જેથી બાલિગ થતાં જ નમાઝો અદા થવી જોઈએ. બાલિગ થયા બાદ જેની જેટલી નમાઝો છૂટી હોય તેની કઝા વહેલી તકે કરવી ફર્જ છે, સાથો સાથ ફર્જો કઝા કર્યા બાદ સર્વ નમાઝો પૂરી થાય તો તૌબા કરી લે જેથી કઝા કરવાના ગુનાહમાંથી ખુદા ચાહે તો

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૭૩

માફ ફર્માવી આપે, જેની ઘણા મહીના કે વરસોની નમાઝ છૂટી હોય તે ઝડપથી અદા કરવાની સરળ રીત નીચે રજૂ કરીએ છીએ.

★ ફઝાએ ઉમરી પઢવાની સરળ રીત ★

સૌ પ્રથમ બાલિગ થયા બાદથી અત્યાર સુધી જેટલા વરસની નમાઝો છૂટી હોય તેનો હિસાબ લગાવે. દા.ત. કોઈની દસ વરસની નમાઝો બાકી છે તો રોજની ૨૦ રકાત (બે ફજરની ફર્જ, ચાર ઝોહરની ફર્જ, ચાર અસરની ફર્જ, ત્રણ મગરિબની ફર્જ અને ચાર ઈશાની ફર્જ તથા ત્રણ વિત્તર વાજિબ) વારાફરતી પઢે અને તેની ગણતરી રાખે. અથવા સૌથી પહેલી ફજરની એકલી પઢતો રહી પૂરી કરે, ત્યાર બાદ ઝોહરની પઢતો રહી પૂરી કરે, ત્યાર બાદ અસરની, મગરિબ, ઈશાની પૂરી કરે તો પણ ચાલશે. નિયત એ પ્રમાણે કરે કે (ફજરની પઢે તે) "સૌથી પહેલી જે ફજર મારાથી કઝા થઈ તે" દર વખતે એ જ પ્રમાણે કહે. એ પ્રમાણે દરેક નમાઝની નિયત કરતો રહે. અલ્લાહુ અકબર કહી કૌલ બાંધી ડાયરેક્ટ અભિમુબિલ્લાહ-બિસ્મિલ્લાહ પૂરી પઢે પછી પૂરી અલ્હમ્દુ પછી બિસ્મિલ્લાહ પૂરી પઢી ત્રણ ટૂંકી આયતો (દા.ત. યાસીન વલ કુઆનિલ હકીમ-ઈન્નક લમિનલ મુરસલીન) પઢી અલ્લાહુ અકબર કહેતાં રુકૂઅમાં એક જ વાર સુબ્હાન રબ્બીયલ અઝીમ પઢી. સમિઅલ્લાહુલિમન હમીદા કહી ઉભો થાય પછી અલ્લાહુ અકબર કહી સિજદામાં એક જ વાર સુબ્હાન રબ્બીયલ આ'લા પઢે, એ રીતે બીજો સિજદો પણ કરે. સાવચેતી રાખે કે રુકૂઅ તથા સિજદામાં પઢાતી તસ્બીહ બરાબર રુકૂઅ તથા સિજદાની હાલતમાં જ પઢાય, નહીં કે ઝડપ કરવામાં તસ્બીહ પૂરી પઢાયા અગાઉ સ્થિતિ બદલવા લાગે. તે જ પ્રમાણે બીજી રકાતમાં અલ્હમ્દુ પછી ત્રણ ટૂંકી આયતો (દા.ત.

૭૪

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

વતુરે વકિતાબિમ્મસ્તૂર ફી રક્કીમ મન્શૂર) પઢી પહેલાંની જેમ રુકૂઅ સિજદા કરી અત્તહિય્યાત પૂરી પઢે પછી **અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદીવ વ આલિહી** આટલું જ પઢી સલામ ફેરવે. ચાર ફર્જમાં બે રકાત બાદ કાયદામાં અત્તહિય્યાત પૂરી પઢે પછી ઉભો થઈને બિસ્મિલ્લાહ પૂરી પઢી (અલ્હમ્દુને બદલે) ત્રણ વાર સુબ્હાનલ્લાહ કહી લે. પછી રુકૂઅ સિજદા અગાઉની જેમ કરે તે પ્રમાણે ચોથી રકાત પઢી કાયદામાં અત્તહિય્યાત બાદ **અલ્લાહુમ્મ સલ્લિઅલા મુહમ્મદીવ વ આલિહી** પઢીને સલામ ફેરવે આ મુજબ બે, ત્રણ તથા ચાર વાળી ફર્જ નમાઝો પઢે. વિત્તરમાં ત્રીજી રકાતમાં પણ અલ્હમ્દુ પઢે. પછી ત્રણ ટૂંકી આયતો પણ પઢે. (દા.ત. **અર્રહમાન, અલ્લમલ કુર્આન ખલફલ ઈન્સાન** અથવા **અલ્હાક્કતુ મલહક્કતુ વમા અદરાક મલહાક્કહ** અથવા **ધુમ્મ ઝલમૂ** અથવા ગમે તે ત્રણ ટૂંકી આયતો પઢે) પછી અલ્લાહુ અકબર હાથ બાંધેલા રહેવા દઈને જ કહે. પછી ફક્ત **રબ્બિગ ફિરલી** પઢીને અગાઉ મુજબ નમાઝ ખત્મ કરે.

આ રીતે ગણતરી રાખીને કઝા નમાઝો પૂરી કરી લે. કઝા નમાઝો શક્ય તેટલી જલ્દી અદા કરવી લાઝિમ છે, કોને ખબર ક્યારે મૌત આવી જાય. હિસાબ એ પ્રમાણે લગાડે કે વધુ થાય તો વાંધો નહીં પણ બાકી ન રહી જાય. તુલૂઅ આફતાબની ૨૦ મિનિટ બાદ અને ગુરૂબ આફતાબથી ૨૦ મિનિટ પહેલાં નમાઝ અદા કરી શકે છે. દરેક તેવી વ્યક્તિ જેના જિમ્મે નમાઝો બાકી છે છુપાવીને પઢે કેમ કે ગુનાહનું એલાન (નમાઝો છોડવી ગુનોહ તેની જાહેરાત) જાઈઝ નથી. જો કોઈ વ્યક્તિના માથે ૩૦ કે ૪૦ સાલની નમાઝો વાજિબુલ એઆદા છે તેણે પોતાના તે જરૂરી કામો જેના સિવાય ગુઝારો નથી તે કામો સિવાયનો

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૭૫

કારોબાર તર્ક કરીને પઢવાનું શરૂ કર્યું અને મજબૂત ઈરાદો કરી લીધો કે નમાઝો અદા કરીને જ જંપીશ અને ધારો કે તે હાલતમાં એક મહીના કે એક દિવસ પછી જ તે મરી જાય તો અલ્લાહ તઆલા પોતાની રહમતથી તેની સર્વ નમાઝો અદા કરી દેશે. અલ્લાહ તઆલા ફર્માવે છે, (અર્થ) : જે પોતાના ઘરેથી અલ્લાહ વ રસૂલની તરફ હિજરત કરતો નીકળ્યો પછી તેને રસ્તામાં મૌત આવી જાય તો તેનો સવાબ અલ્લાહના જિમ્મએ કરમ પર સાબિત થઈ ચૂક્યો. અહીં મુત્લક ફર્માવ્યું, ઘરથી એક કદમ પણ નીકળ્યો અને મૌત આવી પડ્યું તો પૂરું કામ તેના નામએ આમાલમાં લખવામાં આવશે. અને કામિલ સવાબ પામશે ત્યાં નિયત જોવામાં આવે. બધો આધાર નિયતની ખૂબી પર છે. માટે પાકો ઈરાદો કરી લઈ નમાઝો બાકી હોય તો પૂરી કરવી જોઈએ. જેથી નફલ નમાઝોના સવાબ પણ પામશે કેમ કે ફર્જ અદા કર્યા વગર નફલ મુઅલ્લક (લટકતી) રહે છે. આ નમાઝોને તુલૂઅ, ગુરૂબ તથા ઝવાલ સિવાય દરેક સમયે અદા કરી શકે છે.

મસ્જિદના આદાબ

અલ્લાહ તઆલાની નજીક સૌથી સારી જગા મસ્જિદ છે અને સૌથી બુરી જગા બજાર છે. મસ્જિદના બાબતે કેટલાક કેવળ જમાઅતખાનાને જ મસ્જિદ સમજે છે પણ અસલ મસ્જિદ ક્યાં સુધી છે તે જાણી લઈને તેની અદબ રાખવી જોઈએ. આજકાલ મસ્જિદને કેટલાક લોકો ચોતરો બનાવી બેઠા છે. જોર જોરથી (કે ધીમેથી) દુનિયાવી વાતો કરતા કરતા બહાર નીકળે છે અથવા મસ્જિદમાં બેસીને ગપ્પાં હાંકે તથા હંસી મઝાક પણ ઉડાવે છે.

હદીષ : એક સમય એવો આવશે કે લોકો મસ્જિદમાં દુનિયાની વાતો કરશે, તો તમે એવા લોકો સાથે ન બેસશો. ખુદાને

૭૬

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

એવા લોકોથી કાંઈ કામ નથી. (બહારે શરીઅત)

કિબ્લા તરફ થૂંકવું ગુનોહ છે. ફર્માવ્યું, તમારામાંથી કોઈને એવું પસંદ છે કે કોઈ તેના મોઢા તરફ મોઢુ રાખીને થૂંકે. વળી ફર્માવ્યું, જે કિબ્લા તરફ થૂંકે છે તે કિયામતના દિવસે એ હાલતમાં આવશે કે તેનું થૂંક તેની બંને આંખોની વચ્ચે હશે. (બહારે શરીઅત) થૂંકતી વખતે પણ દિશાનો ખયાલ જરૂરી છે.

મસ્જિદમાં થૂંકવું ગુનોહ છે અને તેનો કફ્ફારો (ગુનો માફ થવા માટે) તેને સાફ કરવું છે. (મસ્જિદની દીવાલની પણ અદબ જરૂરી છે, લોકો બારીએથી દીવાલ પર જ થૂંકી ગંદકી કરે છે તે આ મસ્અલો સમજી લે અને મોઢું બહાર કાઢી દૂર થૂંકે) મસ્જિદની છત પર પણ ગંદકી કરવી હરામ છે, મસ્જિદની છત માટે પણ મસ્જિદની જેમ હુકમ છે.

કિબ્લા તરફ પગો લંબાવવા મકરૂહ છે, સૂતાં કે જાગતાં કે બાળકોને એ પ્રમાણે કિબ્લા તરફ પગો કરી સૂવાડાવવાં મકરૂહ છે અને તેની ખરાબી સૂવાડનારના માથે છે. (ઘણા લોકો આડેઘડ સૂએ છે તો આ મસ્અલો ધ્યાનમાં રાખે) દીની કિતાબો તરફ પગો લંબાવવા મકરૂહ છે. જો કિતાબો ઊંચે હોય, પગની લાઈનમાં ન આવે તો વાંધો નથી.

વુજૂ કર્યા બાદ શરીરેથી મસ્જિદમાં ટીપાં ટપકાવવાં નાજાઈઝ છે.

મસ્જિદમાં સવાલ કરવો હરામ છે અને તેવા માંગનાર (ફફીર)ને આપવું મના છે. (દીની ખિદમત માટે માંગી શકે છે) ઘણા લોકો માંગનારા મસ્જિદમાં જ રૂમાલ પાથરી ભીખ માંગે છે તો આપનારે આ મસ્અલો યાદ રાખવો. હા મસ્જિદ બહાર (ખારિજે મસ્જિદ) દરવાજે બેસી સવાલ કરી માંગી શકે.

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૭૭

મસ્જિદનો કચરો (પણ) એવી જગાએ ન નાખે જ્યાં બેઅદબી થાય.

મસ્જિદમાં ખોવાયેલી ચીજ શોધવી મના છે.

કાચુ લસણ, પ્યાજ ખાઈને મસ્જિદવું જવું નાજાઈઝ નથી, જ્યાં સુધી ગંધ બાકી હોય એ જ હુકમ દરેક ગંધવાલી ચીજો માટે છે. નાપાક તેલ મસ્જિદમાં બાળવું મના છે.

મુબાહ વાતો પણ મસ્જિદમાં કરવાની રજા નથી, મોટો અવાજ કરવો પણ જાઈઝ નથી.

બાળકને તથા પાગલને જેનાથી ગંદકી થવાનું ગુમાન હોય તેમને મસ્જિદમાં લઈ જવું હરામ છે અને ગંદકીનો ભય ન હોય તો (પણ) મકરૂહ છે.

મસ્જિદને બાળકો, પાગલો, મસ્જિદની અંદર વેપાર કરનારા, ઝઘડો કરનારા તેમજ શિક્ષા કરનારા, તલવાર ખેંચનારથી બચાવતા રહો.

મસ્જિદમાં ખાવું, પીવું, સૂવું એ'તેકાફ કરનાર અને (શરઈ) મુસાફિર સિવાય કોઈના માટે જાઈઝ નથી. મુસાફિરને પણ કેટલાક ઉલમાએ એ'તેકાફ કરી લેવા જણાવ્યું છે જેથી નિયમ વિરુદ્ધ કૃત્યથી બચી શકાય. (બહારે શરીઅતના આધારે)

જરૂરી નોંધ : છોકરો ૧૨ અને છોકરી ૯ વરસથી ઓછી વયમાં કદી પણ બાલિગ તથા બાલિગા (પુખ્ત વયનાં) થશે નહીં. બંનેનાં પંદર વરસ સંપૂર્ણ થતાં જરૂર શરીઅતની રૂએ બાલિગ તથા બાલિગા છે ભલે પછી બાલિગ થવાનાં ચિન્હો જાહેર ન થાય. આ ઉંમરો વચ્ચે જ્યારે અસરો જોવા મળે તે એ કે છોકરા કે છોકરીને સૂતાં કે જાગતાંમાં વિર્ય સ્ખલન થાય કે માસિક (હેંઝ)

૭૮

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

આવે કે છોકરીને હમલ રહી જાય તો (ત્યારથી) ચોક્કસ બાલિગ ગણાશે. (સુન્ની બહિશતી ઝેવર)

ઉચ્ચાર સહીહ ન હશે તો ?!.....

★ અરબી ઉચ્ચાર તથા ફિર્મત સંબંધી તેમજ વિવિધ મસાઈલ ★

જો ‘ઝોય’નો ઉચ્ચાર બરાબર ન કરી શકે તો ‘સુબ્હાન રબ્બિયલ અઝીમ’ને બદલે ‘સુબ્હાન રબ્બિયલ કરીમ’ કહે. (રદુલ મુહતાર) નહીં તો નમાઝ થશે નહીં.

ફજરની સુન્નતમાં જમાઅત જતી રહેવાનો ભય હોય તો માત્ર વાજિબો સાથે સુન્નત પઢી લે એટલે ષના... છોડી દે, રુકૂઅ-સિજદામાં ત્રણને બદલે એક એક તસ્બીહ જ પઢે (જેમ કે કઝાએ ઉમરીમાં દર્શાવ્યું છે.) –(રદુલ મુહતાર)

ચેતવણી : નમાઝનું મહત્વ સમજીને પઢવી જોઈએ. કેટલાક નિયમ વગર નમાઝ પઢી ઝડપથી નવરા થઈ મસ્જિદ બહાર ગપ્પાં મારવામાં સમય કાઢે છે અને નમાઝ-તરાવીહમાં ઉતાવળ કરનાર ઈમામને સારો ગણે છે પણ એ સરાસર ભૂલ ભરેલું છે. આજકાલ કેટલાક હાફિઝ સાહબો એવી રીતે પઢે છે કે, મદ અદા થવાની વાત તો દૂર રહી પણ **ચઅ્લમૂન તઅ્લમૂન** સિવાય કોઈ શબ્દ સમજાતો નથી ! અને અક્ષરો (હુરૂફ)નો ઉચ્ચાર પણ બરાબર થતો નથી, ઉલ્ટુ જલ્દીમાં શબ્દોનો શબ્દો ખાઈ જાય છે અને વળી એવો ગર્વ લેવાય છે કે, ફલાણાની શું ઝડપ છે ? આટલી મિનિટમાં નમાઝ ખતમ !!! પણ આ રીતે કુર્આન શરીફ પઢવું હરામ, સખત હરામ છે. માટે કાયદાથી નમાઝની અહમિયત સમજી પઢવી જોઈએ, કેવળ ઉઠક બેઠક કરી લેવાથી નમાઝ અદા જ થશે નહીં. જેથી નીચેનો મસ્અલો વાંચી યાદ

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૭૯

રાખશો.

ફર્જમાં વિરામ (અટકી અટકી) સાથે ફિર્મત કરવી અને તરાવીહમાં મધ્યમ રીતે (ન ખૂબ જ ઝડપી ન ધીમે) રાતના નફલમાં ફિર્મત ઝડપથી પઢવાની છૂટ છે પણ એવું ન પઢવું કે સમજાય નહીં. એટલે કે ઓછામાં ઓછું મદની (બેંચવાની) જે હદ કારીઓએ બતાવેલ છે તે અદા થવી જોઈએ, નહીં તો હરામ છે. કારણ કે કુર્આનને તરતીલ (નિયામનુસાર) પઢવાનો હુકમ છે. (દુર્ર મુખ્તાર, રદુલ મુહતાર)

બંને રકાતમાં એક જ સૂરત પઢવી મકરૂહે તન્ઝીહી છે, જ્યારે કે મજબૂરી ન હોય. જો મજબૂરી હોય તો મકરૂહ નથી. દા.ત. પ્રથમ રકાતમાં કુલ અઠીમુ બિરબિન્નાસ તો હવે બીજીમાં પણ એ જ પઢે. અથવા બીજી રકાતમાં ભૂલથી જે સૂરત પહેલીમાં પઢી હતી તે જ શરૂ કરી દીધી અથવા બીજી સૂરત યાદ આવતી નથી તો તે જ સૂરત પઢી લેવી. (રદુલ મુહતાર) નફલમાં બંને રકાતમાં એક જ સૂરત પઢવી જાઈઝ છે. (ગુન્યહ)

કુર્આન મજીદ ઉલ્ટુ પઢવું એટલે કે પ્રથમ રકાતમાં જે સૂરત પઢી તેનાથી આગલી સૂરત બીજી રકાતમાં પઢવી મકરૂહે તહરીમી છે. જો ભૂલથી પઢાયું તો ગુનોહ નથી કે સિજદાએ સહવ પણ કરવાનો નથી.

ભૂલથી બીજી રકાતમાં આગળની સૂરત શરૂ કરી અને યાદ આવ્યું તો (હવે) જે શરૂ કરી છે તે જ પૂરી કરે ભલે એક હરફ પઢ્યો હોય.

ઝેર, ઝબર વગેરે એઅરાબની ભૂલ એવી થાય કે જેમાં અર્થ બગડતો ન હોય તો નમાઝ ફાસિદ થશે નહીં. (નમાઝ થઈ જશે.)

તશ્દીદને તખ્ફીફ પઢવો (એટલે કે તશ્દીદ છોડી દીધી) દા.ત.

૮૦

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

ઈચ્છાને બદલે ઈયા, રબિને બદલે રબિ પઢે તો નમાઝ થઈ જશે. એથી ઉલ્ટુ તશદીદ ન હતી ત્યાં તશદીદ પઢ્યો અથવા જેનો ઉચ્ચાર નથી કરવાનો તેનો ઉચ્ચાર કર્યો દા.ત. **ઈદ્દિનસિરાત**માં લામનો ઉચ્ચાર કર્યો **ઈદ્દિનલસિરાત** તો નમાઝ થઈ જશે.

કોઈ હરફમાં વધારો થઈ ગયો અને જો તેનાથી અર્થ ન બદલાય તો નમાઝ થઈ જશે.

કોઈ શબ્દ વધારી નાખ્યો તો તે શબ્દ કુર્આનમાં હોય કે ન હોય પણ જો અર્થ બદલાતો હશે તો નમાઝ ફાસિદ થશે, નહીં તો નહીં.

કોઈ શબ્દ છૂટી જાય અને અર્થ બદલાય નહીં તો નમાઝ ફાસિદ થશે નહીં અને અર્થ બદલાશે તો નમાઝ થશે નહીં.

કોઈ અક્ષર (હરફ)ની વધઘટ કરી અને અર્થ બદલાતો નથી તો નમાઝ થઈ જશે.

એક શબ્દને બદલે બીજો શબ્દ પઢ્યો પણ અર્થ બદલાતો નથી તો નમાઝ થઈ જશે. નહીં તો નહીં, શબ્દો આગળ પાછળ થવાથી પણ એ જ પ્રમાણે.

એક આખી આયત બીજી આયતને બદલે (ઠેકાણે) પઢી પણ જો વકફ (વિરામ : અટકવું) કર્યો છે તો નમાઝ ફાસિદ થશે નહીં. અને જો વિરામ ન કર્યું અને અર્થ બદલાશે તો નમાઝ થશે નહીં.

જ્યાં નમાઝ ફાસિદ થવાનો હુકમ છે ત્યાં સહવના સિજદાથી કામ પતી જશે નહીં.

જુમ્આ તથા ઈદોમાં સહવ (ભૂલ) થાય અને વિશાળ જમાઅત હોય તો બેહતર એ છે કે સહવનો સિજદો ન કરે.

તોય, તે, સીન, પે, સ્વાદ, ઝાલ, ઝે, ઝોય, જીમ, અલિફ,

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૮૧

હમઝહ, એન, હે, હે, દુવાદ, ઝોય, દાલ. આ હરફો (અક્ષરો)ના ખરા ઉચ્ચારનો ખ્યાલ રાખે, નહીં તો અર્થ બદલાતાં નમાઝ ફાસિદ થઈ જશે. કેટલાક તો સીન, શીન, ઝે, જીમ અને ફાફ તથા કાફમાં ઉચ્ચારનો તફાવત કરતા નથી.

(એ આપણી બદ્નસીબી છે કે દુનિયાભરની વાતોમાં રસ લઈએ છીએ અને નમાઝ જેવી મહત્વની ઈબાદત તથા તિલાવત માટે અતિ મહત્વના સહી ઉચ્ચારો સાથે કુર્આન પઢતાં શીખવાનો સમય નથી કાઢી શક્તા ! તે શીખવાની વ્યવસ્થા માટે ન કોઈ આપણા કે બાળકો માટે વિચારે છે. કમસેકમ અમુક આયતો સૂરતો તો શીખી લેવી જેથી કામ ચાલી જાય !)

મુકતદી નિચ્ચતમાં કહે "પાછળ આ ઈમામના" અને નિચ્ચત એટલે "દિલથી ઈરાદો કરવો" જીભથી કહેવું જરૂરી નથી પણ મસ્તહબ છે. (વધુ માટે ફતાવાએ રઝવિચ્ચહ, ભાગ-૩ જુઓ)

કેટલાક અજાનતામાં જમાઅતમાં જોડાઈને પોતાની છૂટેલી રકાતો જલ્દીથી પઢી લઈને ઈમામ સાથે થઈ જાય છે પણ આ રીતે નમાઝ થશે નહીં.

કુર્આન મજીદ ઘણા જ નાના અક્ષરોમાં લખવું જેમ કે આજકાલ તાવીઝરૂપે (કુર્આન નાની સરખી સાઈઝમાં) છપાય છે એ મકરૂહ છે, આમ કરવું એ કુર્આનનું માન ઘટાડવું છે. (વધુ માટે બહારે શરીઅત ભાગ-૩, વાંચશો)

માસૂમ (ગુનાહ થાય જ નહીં) હોવું નબી તથા ફરિશ્તાઓની ખાસ વિશિષ્ટતા છે, ઈમામોને માસૂમ સમજવા (જેમ કે શીઆ સમજે છે) એ ગુમરાહી છે અને એ રીતે બાળકોને માસૂમ કહી દેવામાં આવે છે તો તેનાથી પણ બચવું જોઈએ.

નોંધ : વલી ગુનાહથી મહફૂઝ હોય છે.

૮૨

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

નાપાક ચીજથી લીપેલ જમીન અને નાપાક જગા જો સૂકી થઈ ગઈ હોય તો તેના પર કપડુ બિછાવી નમાઝ પઢી શકાશે.

અમામો એ રીતો બાંધવો કે માથાની વચ્ચેનો ભાગ ખુલ્લો રહે તો મકરૂહ છે.

નમાઝમાં સૂરતો વગેરે આંગળીઓ પર ગણવું મકરૂહ છે. દિલમાં ગણત્રી કરે પણ આંગળીઓ (કેવળ) દબાવી ગણી શકે જ્યારે આંગળીઓ પણ સુન્નત મુજબ તેના ઠેકાણે રહે, છતાં બિલાફે ઉલા (અફઝલિયની વિરુદ્ધ) છે કેમ કે દિલ અન્ય બાજુ ધ્યાનિત થશે. જીમ વડે ગણવાથી નમાઝ ફાસિદ થશે.

મસ્જિદમાં પોતાના માટે કોઈ જગા ખાસ કરી લેવી કે ત્યાં જ નમાઝ પઢે મકરૂહ છે.

સિજદામાં પેશાની સ્થિર ન થાય તેવી નરમ કાલીન કે બિછોના પર નમાઝ થશે નહીં.

નફલ પઢો તો સવાબ ન પઢો તો ગુનોહ નથી. નફલ બેસીને પઢવા કરતાં ઉભા થઈને પઢવામાં બમણો સવાબ છે.

નમાઝની દરેક રકાતમાં ઈમામ તથા મુન્ફરિદે વલદાલ્લીન પછી આમીન કહેવું સુન્નત છે. અને મુકતદી પણ વલદાલ્લીન સાંભળી ધીમેથી આમીન કહે.

મુકતદી માટે અધિક જાણકારી

ઈમામ કાએદામાં હોય તો પછીથી આવનાર તકબીરે તહરીમા સીધો ઉભો રહીને કહે પછી બીજી તકબીર કહેતાં કાએદામાં જાય. અને ઈમામ રુકૂઅ કે સિજદામાં હોય તો પણ એ જ પ્રમાણે કરે. અને જો પહેલી તકબીર કહેતાં કહેતાં ઝુક્યો અને રુકૂઅની હદ સુધી પહોંચી ગયો તો સર્વ સ્થિતિઓમાં નમાઝ

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૮૩

થશે નહીં.

કેટલાક વુજૂ કરીને ઉતાવળે ઉતાવળે ઈમામ પાછળ કોલ બાંધીને પછી બે હાથે બાંધો ઉતારે છે તથા ગળાના બટન લગાડે છે એ રીતે નમાઝ ફાસિદ થશે. પ્રથમ વ્યવસ્થિત થઈને જ જમાઅતમાં શરીક થવું.

ઈમામ સાથે એ જે સ્થિતિમાં હોય નમાઝમાં જોડાઈ જવું, ઉભા થવાની રાહ ન જોવી પણ જે તે રકાતનો રુકૂઅ ઈમામ સાથે ન મળે તે છૂટલી ગણાશે જેથી ઈમામના સલામ ફેરવ્યા બાદ પૂર્ણ કરવાની રહેશે.

કોલ બાંધતાં જ ઈમામે કિર્અત શરૂ કરી અથવા કિયામમાં અધવચ્ચે જોડનારા ષના ન પઢે. એ સિવાયની સ્થિતિમાં સમય હોય તો જ ષના પઢે.

ઈમામ સાથે સહેજ લેટ કોલ બાંધ્યો અને આપણે ષના શરૂ કરી અને ઈમામે કિર્અત શરૂ કરી, જો અડધી ઉપર ષના પઢી છે તો પૂરી કરે તેથી ઓછી છે તો પોતે અટકી જાય. અને અઊઝુબિલ્લાહ, બિસ્મિલ્લાહ કિર્અતના તાબે છે.

કોઈએ ૪ (ચાર) રકાતવાળી ફર્જ નમાઝ એકલા શરૂ કરી હજી પ્રથમ રકાતનો સિજદો કરવા પામ્યો ન હતો એવામાં જમાઅત શરૂ થઈ તો પોતાની નમાઝ તોડીને જમાઅતમાં શરીક થઈ જાય અને ફજર તથા મગરિબમાં તો પ્રથમ રકાતનો સિજદો કર્યો હોય છતાં તોડીને જમાઅતમાં શરીક થાય. ચાર રકાતમાંથી એક પઢી ચૂક્યો તો હવે બે પૂરી કરી કાયદો કરી સલામ ફેરવી જમાઅતમાં જોડાય અને ત્રણ પૂરી કરી તો હવે પોતે જ પઢી લે જમાઅતમાં ન જોડાય. બાદમાં નફલની નિયતે જમાઅતમાં શરીક થઈ શકશે. નમાઝ તોડવા ઉભા ઉભા જ નમાઝ તોડવાના

૮૪

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

ઈરાદે એક તરફ સલામ ફેરવી દે. (કાનૂને શરીઅત)

ઈમામે સલામ બાદ કિબ્લા રૂખ રહેવું મકરૂહ છે. જમણી કે ડાબી બાજુ ફરી જાય અથવા જો તેના મોઢાની આમને સામને કોઈ નમાઝ પઢતુ ન હોય તો મુક્તદીઓની સામે મોઢું કરીને બેસે. (ફતાવાએ રઝવિયહ)

નમાઝ બાદ દુઆ માંગવી, હાથો ઉઠાવીને દુઆ માંગવી, દુઆ બાદ હાથ મોઢા પર ફેરવી લેવો એ સૌ સુન્નતથી સાબિત છે, પણ દુઆ બાદ ખૂદ પોતાના હાથોને ચૂમવાનું ક્યાંય સાબિત નથી.

નાબાલિગની ઈમામત બાલિગો માટે જાઈઝ નથી, નાબાલિગોની તે ઈમામત કરી શકે પણ ફાસિક તો ફાસિકોનો પણ ઈમામ થઈ શકતો નથી.

જમાઅત જેમ મોટી તેમ સવાબ પણ મોટો.

ઝકાત લેનાર જો ફકીર (સાચે જ ઝકાતનો હક્કદાર) છે, સાહિબે નિસાબ નથી કે હાશમી સૈયદ નથી તો તેણે ઝકાત સદકો લેવું જાઈઝ અને એ કારણે તેની ઈમામતમાં કોઈ વાંધો નથી.

ઈમામમાં કોઈ શરઈ કુસૂર નથી છતાં તેની ઈમામતથી નારાજગી દર્શાવનાર પર વબાલ છે. (ફતાવાએ રઝવિયહ-૩)

અવામમાં જે મશહૂર છે કે, "જમણા પગનો અંગૂઠો પોતાની જગાએથી ખસી જાય તો નમાઝ તૂટી જશે" તો એ વાત ગલત છે. એ યાદ રાખશો. (રદુલ મુહતાર)

મુસાફિર ઈમામે ચાર રકાત પઢાવી તો મુકીમ (સ્થાનિક) મુક્તદીની નમાઝ થશે નહીં. (ફતાવાએ રઝવિયહ)

જમાઅતે ધાની (ઘીજી) : જો યકીનથી જાણ હોય કે અઝાન થઈ નથી તો અઝાન વિના જમાઅત કરવી મકરૂહ થશે, ઝોહર

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૮૫

તથા ઈશાની એવી જમાઅત દોહરાવવી બેહતર છે, ફજર, અસર મગરિબમાં ન દોહરાવે કેમ કે ફર્જ અદા તો થઈ જ ચૂક્યો છે અને હવે જે પઢશે તે નફલ છે અને ફજર તથા અસર બાદ નફલ નથી, અને મગરિબમાં દોહરાવે તો ત્રણ રકાત નફલની થશે (માટે ન દોહરાવે.) રેલ્વે સ્ટેશન જેવી આમ મસ્જિદોમાં અઝાન વિના પણ જમાઅત જાઈઝ છે પરંતુ અફઝલ એ છે કે વારા ફરતી જુદા જુદા આવનાર ગિરોહ જુદી જુદી અઝાન-ઈકામતથી નમાઝ પઢે કેમ કે એવી મસ્જિદો કોઈ જમાઅતથી મખસૂસ નથી. મસ્જિદ જો જામેઅ, સરાયા (મુસાફરખાના), બાઝાર કે સ્ટેશનની મતલબ આમ છે કે એક ખાસ જમાઅતથી મખસૂસ નથી તેની સૌ જમાઅતો જમાઅતે ઊલા છે. (ફતાવાએ અમજદિયા, ફતાવાએ રઝવિયહના આધારે)

જમાઅતે ધાની થઈ રહી છે, જો પ્રથમ જમાઅતમાં નમાઝ ફાસિદ અથવા બાતિલ ન હોય બલકે કોઈ વાજિબના તર્કના કારણે નમાઝ દોહરાવાઈ રહી હોય તો પાછળથી આવનારાએ તેમાં શરીક થવું જાઈઝ નથી, કેમ કે ઈકતેદાના સહીહ થવા માટે જરૂરી છે કે ઈમામ તથા મુક્તદીની નમાઝ એક જ હોય. અથવા ઈમામની નમાઝ મુક્તદીની નમાઝને શામેલ હોય. (એટલે કે ઈમામ ફર્જ પઢે છે અને મુક્તદી પઢી ચૂક્યો હતો પણ નફલની નિયતે જોડાયો છે) નહીં તો (એટલે કે પ્રથમ જમાઅત ફાસિદ કે બાતિલ થઈ હોય તો) જોડાવું જાઈઝ છે. (ફતાવાએ અમજદિયા, પૃષ્ઠ-૧૧૯)

★ નમાઝ પઢવાની રીત ★

નમાઝની શરતો, ફર્જો, મસ્અલા વગેરે યાદ રાખ્યા બાદ, નમાઝ પઢવા માટે જે તે સમયની જે તે નમાઝનો દિલથી ઈરાદો

૮૬

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

કરી લે કે, (દા.ત. ફજરની બે ફર્જ) "નિયત કરું છું હું બે રકાત ફજરની ફર્જ અલ્લાહ તઆલાના વાસ્તે મોહુ મારું કા'બા શરીફ તરફ" નિયત કરી લઈ બંને હાથોના અંગુઠાને કાનની બુટી સુધી લઈ જઈ "અલ્લાહુ અકબર" કહીને હાથોને ડુંટીની નીચે જમણા હાથને ડાબા હાથ પર બાંધી દો. પછી ષના (સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ....) પઢો, પછી અઊમુબિલ્લાહ..... બિસ્મિલ્લાહ..... પૂરી પઢયા બાદ અલ્હમ્દુ શરીફ પૂરી પઢીને વલદાલીન પૂરું થતાં ધીરેથી આમીન કહેવું. અલ્હમ્દુ પઢયા બાદ બિસ્મિલ્લાહ શરીફ પઢીને કોઈ સૂરત કે કોઈ મોટી આયત અથવા ત્રણ નાની આયતો પઢે. ઈમામ પાછળ પઢે તો નિયતમાં "પાછળ આ ઈમામની" એટલો ઉમેરો કરે અને અલ્લાહુ અકબર કહીને ષના સિવાય ક્રિયામમાં કાંઈ ન પઢે અલ્હમ્દુ પૂરી થતાં "આમીન" મુકતદી પણ ધીમેથી કહે.

અલ્હમ્દુ પછી સૂરત પઢયા બાદ અલ્લાહુ અકબર કહી રુકૂઅમાં જવું એટલે વાંકા વળી બંને હાથોને ઘૂંટણો પર રાખવા, નજરને પગના અંગૂઠા પર રાખવી, ત્રણવાર સુબ્હાન રઘિબયલ અઝીમ અથવા સુબ્હાન રઘિબયલ કરીમ પઢી સમિઅલ્લાહુલિમન હમિદહ કહેતાં સીધા ટટ્ટાર ઉભા થઈને રબના લકલ હમ્દ પઢી અલ્લાહુ અકબર કહેતાં સિજદામાં જવું (જેની વિગત ક્રિતાબમાં સમજાવેલી જ છે) સિજદામાં સુબ્હાન રઘિબયલ આ'લા ૩ વાર પઢી અલ્લાહુ અકબર કહી સીધા બેસવું ફરી અલ્લાહુ અકબર કહી એ જ રીતે બીજો સિજદો કરીને અલ્લાહુ અકબર કહેતાં ઉભા થઈ બિસ્મિલ્લાહ... અલ્હમ્દુ.... પછી સૂરત કે મોટી આયત કે ૩ નાની આયતો પઢીને ફરી અલ્લાહુ અકબર કહી અગાઉ જેમ રુકૂઅ સિજદા નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

પતાવીને બીજા સિજદા બાદ અલ્લાહુ અકબર કહેતાં કાએદામાં બેસી અતહિય્યાત પૂરી પઢી દુરૂદે ઈબ્રાહીમ પછી દુઆએ માપૂરા એટલે અલ્લાહુમ્મગ ફિરલી પૂરી કરીને અસ્સલામુ અલ્લેકુમ વ રહમતુલ્લાહ કહેતાં પ્રથમ જમણી પછી ડાબી બાજુ સલામ ફેરવવી જો ચાર રકાત ઝોહરની ફર્જ હોય તો પ્રથમ કાએદામાં અતહિય્યાત પૂરી કરીને અલ્લાહુ અકબર કહેતાં ઉભા થઈ બિસ્મિલ્લાહ શરીફ પઢીને કેવળ અલ્હમ્દુ પઢવી (ઈમામ પાછળ હોય તો ઉભા થઈ કાંઈ ન પઢવું) પછી રુકૂઅ-સિજદા કરી ચોથી રકાત પણ એ જ રીતે પૂરી કરી જણાવ્યાનુસાર નમાઝ પૂરી કરવી. સુન્નતે મોઅક્કદહમાં તો પાછલી બંને રકાતોમાં પણ અલ્હમ્દુ પછી સૂરત મિલાવવી અને સુન્નતે ગૈર મોઅક્કદહ તથા નફલમાં તો પ્રથમ કાએદામાં અતહિય્યાત પછી દુરૂદ વગેરે પઢી ઉભા થઈ ફરી ષના, અઊમુબિલ્લાહ, બિસ્મિલ્લાહ પઢવું બાકી ઉપર મુજબ તેની નોંધ લેશો.

ચેતવણી : દુનિયા અને દુનિયામાં જે કાંઈ છે તે સર્વથી નમાઝ કિંમતી છે.... તો નમાઝને સહી રીતે પઢવા તકલીફ ઉઠાવો, ખર્ચ કરી ક્રિતાબો વસાવો, આલિમની પાસે જતા રહો અને નમાઝ વિશે શીખો. "દર્સે નમાઝ" નામની ક્રિતાબ ગુજરાતીમાં પણ દારુલ ઉલૂમ શાહે આલમ, જમાલપુર રોડ, અમદાવાદ ખાતે રૂા. ૧૦ મની ઓર્ડર કરીને મંગાવી તથા "તોહફાએ મેઅરાજ યાને નમાઝ" રૂા. ૨૦માં દયાદરાથી અને "મો'મિન કી નમાઝ" રૂા. ૮૦/- પોરબંદર (મૌલાના અ. સત્તાર હમદાણી લિખિત) મંગાવો હજી આ રીતમાં ખૂટતી વિગતો જાણી લો અને એવી ક્રિતાબોને ઘરમાં અવશ્ય વસાવો. નોકરી, ધંધા, વિઝા માટે, દૌલત કમાવા માટે તથા સત્તાની લાલચે

માં, બાપ, બાલ, બચ્ચાં છોડીને, વતન છોડીને ઉપડી જાવ છો તો નમાઝ માટે શું થોડી રકમ કે થોડા સમયનો પણ ભોગ નહીં આપો ?! નમાઝનું મહત્વ સમજો, દુનિયા શું છે એ જાણવું છે ? તો નીચેની હિકાયત વાંચો :-

હિકાયત : એક બુઝુર્ગે એક બાદશાહના બંગલાના છાંયડામાં બેસી પાણીમાં સૂકો રોટલો બોળીને ખાધો પછી સૂઈ ગયા જે બાદશાહે જોયું. જ્યારે તે બુઝુર્ગ ઉઠયા તો બાદશાહે પૂછ્યું કે, "શું તમો આ રીતે પાણીમાં સૂકો રોટલો ખાઈને સૂઈ ગયા તો આટલી કમ ચીજ મેળવી આ હાલતમાં રબ તઆલાથી ખુશ છો ?!" ફર્માવ્યું, "હા ! હું પરવરદિગારથી ખુશ છું પણ એવા માણસો પણ છે જેઓ એથી પણ ઓછામાં ખુશ રહે છે !" બાદશાહે કહ્યું, એ કોણ ? ફર્માવ્યું, "જેઓ આખેરતના બદલામાં દુનિયા કમાઈને ખુશ રહે છે." (આખેરતમાં જહન્નમથી બચવાનો સામાન કરવાને બદલે દુનિયા પ્રાપ્ત કરવામાં ગુમ રહીને, કમાઈ લઈને, નમાઝો, નેક અમલો છોડીને પણ ખુશ રહે છે) બુઝુર્ગની આ વાતની બાદશાહના દિલ પર એવી અસર પડી કે તે રડી પડ્યો. (સચ્ચી હિકાયત)

ધ્યાનથી વાંચો ! પ્યારા મદની આકા ﷺ ના પ્યારા દીવાનાઓ ! બુઝુર્ગની આ વાત કેટલી વિચારવા જેવી છે, અને હવે તમે પોતાની જાતનું દિલથી નિરીક્ષણ કરીને આખેરતની કિંમત સમજીને દીનની રાહમાં આવવા કોશિશ કરો. દુનિયાની કિંમત આખેરતની સરખામણીમાં સૂકા રોટલા જેટલી પણ નથી ! તો હવે બુદ્ધિશાળી તેને કહેવાય કે જે દીનના તરફ આવે અને દોડતો આવે ! મૌલા તઆલા તેના હબીબ ﷺ ના સદકામાં આપણને નેક તૌફીક અતા ફર્માવે.

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૮૯

બુઝુર્ગને દીનના ચાહકો ! આપણા તો એવા પણ બુઝુર્ગો થઈ ગયા કે, કોઈ લુહારી કામ કરતા તો હથોડો ઝીંકવા ઊંચે ઉઠાવ્યો અને અઝાનનો અલ્લાહુ અકબર ! અવાજ સાંભળ્યો તો તે હથોડાને ઘા કર્યા વગર જ બાજુમાં પડતો મૂકી મસ્જિદે જવા ચાલતા થઈ જતા. ચામડુ—કાપડ સીવતાં સોંચ એક તરફ કાઢીને અલ્લાહુ અકબર ! કાને સંભળાયું તો સોંચ બીજી તરફ ન કાઢતાં ત્યાં જ રહેવા દેતા અને મસ્જિદે જવા ચાલી નીકળતા, સુબ્હાનલ્લાહ ! આપણી ચાહત ક્યાં ગઈ ! કે હજી તો નમાઝની રીત જાણવામાં જ સુસ્તી છે ! અફસોસ ! બધી દુનિયાનાં કામોની માહિતી માટે સમય છે, સમય નથી તો કેવળ નમાઝ તથા દીન વિશે જાણવાનો !

वो मोअमर्र्थ थे ऋमानेमें मुसलमां होकर
और हम प्वार हुअे तारिके कुर्आ होकर

જનાઝાની નમાઝ

ફર્જે કિફાયહ છે, એક જણે પણ પઢી લીધી તો સૌની જિમ્મેદારી ઉતરી ગઈ અને કોઈએ ન પઢી તો જેણે જેણે જાણ્યું સૌ ગુનેહગાર, અને તેના ફર્જે કિફાયહ હોવાનો મુન્કિર કાફિર છે. તેના માટે જમાઅત શર્ત નથી, એક જણે પઢી લીધી તો પણ ફર્જ પૂરો. (આલમગીરી)

એ સાચી વાત કે 'ફર્જે કિફાયહ' છે પણ દફનાવવા આવેલ માણસો જ્યારે જનાઝાની નમાઝ પઢવા લાગે અને ઘણા લોકો ટોળે વળી એક બાજુ ઉભા રહી જોયા કરે ! તો ટીકા નથી કરતો પણ એ ઠીક ગણાય ?! મૈયત જો ઈમાનદાર નેક મો'મિનનું હશે તો તેની જનાઝાની નમાઝમાં શરીક થનારાની પણ બખ્શિશ થઈ જાય. જેમ કે એક કફનચોરનો મશહૂર પ્રસંગ તમે સાંભળ્યો જ

૯૦

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

હશે કે તેની બખ્શિશ થઈ ગઈ હતી તો આપણે શા માટે નસીબ ન અજમાવીએ અને શા માટે આવા મહાન અતિ મહાન લાભથી મેહરૂમ રહીએ ?

બીજું, ગુનેહગાર સામાન્ય મુસલમાનની નમાઝે જનાઝામાં રહેવાથી ખુદા યાહે તો હાજરિનોની નમાઝ વખતે થતી મગફિરતની દુઆથી તે મૈયતને ફાયદો થઈ જાય. તો આથી વધુ કયો સમય મહાન સંકટનો હશે ? એવા સમયે તમે તમારા મુસલમાન ભાઈ-બહેનની નમાઝે જનાઝા પઢી કેમ મદદરૂપ ન બનો ?! મુસલમાનથી હમદર્દી દરેક સંજોગોમાં રાખવી જોઈએ. અને સવિશેષ એ પણ કે નમાઝ પઢવામાં ઘણો જ સવાબ મૌલા તઆલા તમને અતા ફર્માવશે તો ‘મને નથી આવડતું’.....વગેરે બહાનાં કાઢી આ લાભ તજી દેવો ન જોઈએ, ક્યારે શીખશો ?!

★ નમાઝે જનાઝાની રીત ★

નિચ્યત (એટલે દિલથી પાકો ઈરાદો) કરે કે, નિચ્યત કરી મેં નમાઝની અલ્લાહ માટે અને દુઆ આ મૈયત માટે (પાછળ આ ઈમામની) અલ્લાહુ અકબર કહી કોલ બાંધી ધના (સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ...) પઢે તેમાં જદુક પછી વજલ્લધનાઉક વચ્ચે ઉમેરી રાબેટા મુજબ ધના પૂરી કરે. (ઈમામ બીજી તકબીર કહે તો પોતે પણ ધીમે પોતે સાંભળે એટલું જ) અલ્લાહુ અકબર કહી દુરૂદે ઈબ્રાહીમ આખુ પઢે. ત્રીજી તકબીર કહ્યા બાદ (મૈયત બાલિગ સ્ત્રી પુરૂષની હોય તો) પઢે અલ્લાહુમ્મગફિર લિહેયિના વ મૈયિતિના વશાહિદિના વ ગાઈબિના વ સગીરિના વ કબીરિના વઝકરિના વ ઉન્પાના અલ્લાહુમ્મ મન અહ્યયતહુ મિન્ના ફઅહયિહી અલલ ઈસ્લામ. વમન તવફફયતહુ મિન્ના ફતવફફહુ અલલ ઈમાન. (મૈયત જો નાબાલિગ

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૯૧

છોકરાની અથવા બાલિગ થતાં પહેલાં પાગલ થયેલાની હોય તો પઢે) અલ્લાહુમ્મજ અલ્લાહુલ લના ફરતંવ વ જ અલ્હુલના અજરંવ વ મુખરંવ વ જ અલ્હુલના શાફિઅંવ વ મુશફફઅ. (અને નાબાલિગ છોકરીનો જનાઝે તો) ઉપરોક્ત દુઆમાં અલ્હુલનાને બદલે અલ્હાલના પઢે. ચોથી તકબીર થતાં જ હાથ છોડીને દઈને સલામ ફેરવે. જેને ઉપરોક્ત દુઆઓ ન આવડે તે કોઈ પણ દુઆએ માપૂરહ (અલ્લાહુમ્મગફિર્લી....) પઢી શકશે. નમાઝે જનાઝામાં ચાર તકબીર અને કિયામ ફર્જ છે, તથા ધના, દુરૂદ અને મૈયત માટે દુઆ સુન્નતે મોઅક્કદહ છે.

અમુક તકબીરો છૂટયા બાદ નમાઝમાં જોડાય તે ઈમામ સલામ ફેરવે પછી છૂટેલી તકબીરો કહી લે અને ડર હોય કે દુઆઓ પઢશે તો પૂરી થતા પહેલાં મૈયતને લોકો ઉઠાવી લેશે તો કેવળ તકબીરો કહી લે, દુઆઓ જતી કરે. (કાનૂને શરીઅત)

ચેતવણી : જનાઝા સાથે ચાલનારાઓ મૌન રહે મૌત અને કબરની હાલતો નજરો સમક્ષ રાખી ગંભીર રહે, ન દુનિયવી વાતો કરે ન હસે. (આજકાલ તો અજબનો આલમ જોવા મળે છે કે સરઘસમાં જતા હોય તેમ કેટલાક લોકો વિવિધ વાતો કરતા, હસતા જનાઝા સાથે ચાલે છે ! તેઓ સબક લે.) હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્ઉદ رضي الله عنه એ એક જણને જનાઝા સાથે હસતાં જોયો તો ફર્માવ્યું, "તું જનાઝા સાથે હસે છે ! તારાથી કદી વાત કરીશ નહીં." અને ઝિક કરવા ચાહે તો દિલમાં કરે અને જોરથી ઝિકની પણ ઈજાઝત છે. (નિઝામે શરીઅત)

મૈયતને કબરમાં રાખતી વેળા પઢે :-

બિસ્મિલ્લાહિ વ અલા મિલ્લતિ રસૂલિલ્લાહ.

૯૨

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

માટી દેવાનો ઈસ્લામી તરીકો :-

મુસ્તહબ એ છે કે સિરહાનાની તરફ બંને હાથો વડે ત્રણવાર માટી નાંખે. પ્રથમવાર કહે : **મિન્હા ખલફનાકુમ**, બીજીવાર : **વ ફીહા નુઈદુકુમ**, ત્રીજીવાર : **વ મિન્હા નુઈરજુકુમ તારતન્ ઉપરા.**

ચેતવણી : કોઈ સુન્ની ભાઈ વહાબી-દેવબંદી વગેરે મુર્તદોની જનાઝાની નમાઝ ન પઢે ન પઢાવે, કેમ કે જનાઝાની નમાઝમાં મૈયત માટે દુઆ હોય છે અને કાફિર-મુર્તદ માટે મગફિરતની દુઆ કરવી કુફ છે, તેને મહૂર્મ કહેવું પણ કુફ છે, ભલે મુર્તદ સગો બાપ કે ગમે તે કેમ ન હોય. જેમણે ભૂલ કરી હોય તેઓ તૌબા કરે. (દુઆઓ અરબીમાં લિપિયાંતર સાથે પાછલા પેજોમાં વાંચશો.)

અંતિમ વાત : હે મુસલમાન ! દુનિયાદારીમાં ચૂર ન રહે, આ તો બધાં ઝાંઝવાના જળ છે તેની પાછળ દોડી તબાહ ન થા ! પક્ષાપક્ષી, દુનિયા માટે દોડધુપ, ગાનાં, ખેલતમાશા છોડ, એ ન ભૂલ કે તારે ચોક્કસ મરવાનું છે અને મૌતની કબરની, કિયામતની... વગેરે સખત અકલપ્ય સખત મંઝિલો પાર કરવાની છે. પ્યારા ભાઈઓ ! પ્યારી બહેનો ! માની જાવ, હજી સમય છે અને ધ્યાનપૂર્વક કિતાબને ફરી વાંચો અને તેની વાતો દિલો દિમાગમાં બેસાડી દો તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! તમારો બેડો પાર છે. આમીન બિજાહિન્નબી સલ્લલ્લાહુ અલહિ વસલ્લમ.

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૯૩

(પ્રકરણ : ૪)

આટલું અવશ્ય જાણી લો !

ચેતવણી : સ્ત્રીએ અને નિકાહ કરનારાં સ્ત્રી પુરૂષે આ મસ્અલા જાણી લેવા ફરજ એન છે.

★ **હેઝ, નિફાસ તથા ઈસ્તેહાઝા વિશે બયાન** ★

બાલિગ સ્ત્રીના આગલા ભાગેથી જે લોહી નિયમાનુસાર (માસિક) નીકળે છે અને બીમારી કે બાળક પેદા થવાને લીધે ન હોય તેને **હેઝ (માસિક)** કહે છે અને બીમારીને લીધે હોય તો **ઈસ્તેહાઝા** અને બાળક જન્મને લીધે હોય તો તેને **નિફાસ** કહે છે.

હેઝની મુદત : કમસે કમ ત્રણ દિવસ ત્રણ રાતો છે. એટલે પૂરા ૭૨ કલાકમાં એક મિનિટ પણ ઓછી છે તો હેઝ નથી અને વધુમાં વધુ દસ દિવસ દસ રાતો છે.

૭૨ કલાકથી સહેજ પણ વહેલુ પૂરુ થઈ જાય તો હેઝ નથી પણ **ઈસ્તેહાઝા** (બીમારીના વાંકે) છે. હા, જો સવારનું કિરણ ચમકતાં જ શરૂ થયું અને ૩ દિવસ, ૩ રાતો પૂરી થઈને કિરણ ચમકતાં જ પૂરુ થાય તો હેઝ છે, અને આ સ્થિતિમાં ૭૨ કલાક પૂરા થવા જરૂરી નથી. અલબત્ત કોઈ અન્ય સમયે શરૂ થાય તો કલાકોમાં જ ગણતરી થશે. અને ૨૪ કલાકના એક દિવસ-રાત ગણાશે. (બહારે શરીઅત)

દસ રાત દિવસથી સહેજ પણ વધું લોહી આવ્યું તો જો હેઝ પ્રથમવારનું છે તો ૧૦ દિવસ સુધી હેઝ બાકીનું ઈસ્તેહાઝા ગણાશે. અને જો અગાઉ તેણીને હેઝ આવી ચૂકેલ હોય તો નિયમ દસ દિવસથી ઓછો હતો તો એથી જેટલું વધારે થયું તે ઈસ્તેહાઝા

૯૪

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

છે. દા.ત. નિયમાનુસાર પાંચ દિવસ આવતુ હતું, હવે આવ્યું ૧૦ દિવસ તો બધુ જ હેઝ પણ બાર દિવસ આવ્યું તો પાંચ દિવસ પછી ઈસ્તેહાજામાં ગણાશે. અને એક સ્થિતિ નક્કી ન હતી બલકે કદી ચાર તો કદી પાંચ દિવસ આવતું તો છેલ્લીવાર જેટલા દિવસ આવ્યું તેટલા દિવસ હેઝ અને ૧૨માંથી બાકીના દિવસ ઈસ્તેહાજા છે.

એવું જરૂરી નથી કે મુદતમાં દરેક વખતે લોહી ચાલુ જ રહે તો જ હેઝ ગણાય બલકે જો અમુક અમુક સમયે આવે તો પણ હેઝ છે.

ઓછામાં ઓછી નવ વરસની વયે હેઝ શરૂ થશે અને વધુમાં વધુ હેઝ ચાલુ રહેવાની વય પંચાવન વરસ છે.

નવ વરસની વયથી અગાઉ અને ૫૫ વરસ પછી જે લોહી આવે તે ઈસ્તેહાજા છે, જો કે ૫૫ વરસ પછી જે લોહી આવે તે ઈસ્તેહાજા છે, જો કે ૫૫ વરસ બાદ કેવળ લોહી આવે અથવા અગાઉના જેવા જ રંગનું આવે તે હેઝ છે.

સર્ગભાને જે લોહી આવ્યું તે ઈસ્તેહાજા છે એ જ રીતે બાળક થતી વેળા જે લોહી આવ્યું અને હજી બાળક અડધાથી વધુ બહાર નથી નીકળ્યું તો તે ઈસ્તેહાજા છે.

બે હેઝો વચ્ચે કમસે કમ પૂરા ૧૫ દિવસનું અંતર જરૂરી છે એ જ રીતે નિફાસ તથા હેઝની વચ્ચે પણ. જેથી જો નિફાસ પૂરુ થયા પછી ૧૫ દિવસ અગાઉ જે લોહી આવ્યું તે ઈસ્તેહાજા છે.

હેઝ ત્યારે ગણાશે જ્યારે કે લોહી સ્ત્રીના ગુપ્તાંગના બહારના ભાગે આવી ગયું જેથી જો કોઈ કપડુ રાખી લીધું છે જેના લીધે લોહી બહાર ન આવ્યું, અંદરના ભાગે જ રોકાઈ રહ્યું તો જ્યાં સુધી તે કપડું ન કાઢશે ત્યાં હેઝવાળી થશે નહીં, નમાઝો પઢશે

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૯૫

રોઝા રાખશે.

નિફાસનું બયાન : બાળ જન્મ પછી જે લોહી આવે તે નિફાસ છે. તેના ઓછાપણા વિશે કોઈ મુદત નિશ્ચિત નથી, અડધાથી વધુ બાળક નીકળ્યા બાદ એક ક્ષણ પણ લોહી આવ્યું તો તે નિફાસ છે અને વધુમાં વધુ નિફાસનો સમય ૪૦ દિવસ-રાત છે.

ચેતવણી : આ વર્ણનમાં જ્યાં બાળક થયા (જન્મ્યા)નો શબ્દ આવશે તેનો અર્થ અડધાથી વધુ બાળકનું બહાર નીકળી જવું ગણાશે.

કોઈને ૪૦ દિવસથી વધુ લોહી આવ્યું તો જો તેની પ્રથમ સુવાવડ છે અથવા એ યાદ નથી કે અગાઉની વેળા કેટલા દિવસ લોહી આવેલું તો આ બંને સંજોગોમાં ૪૦ દિવસ-રાત નિફાસ, બાકી ઈસ્તેહાજા છે. અને આગલી વેળાની ખબર હોય તો એથી વિશેષ જેટલા દિવસ આવ્યું તે ઈસ્તેહાજા છે.

કસુવાવડ-(હમલ પડી જાય)થી પહેલાં જે લોહી આવ્યું તે ઈસ્તેહાજા અને બાદવાળુ નિફાસ છે પરંતુ આ એ સંજોગોમાં છે કે જ્યારે કોઈ અવયવ બની ચૂકેલ હોય, નહીં તો પ્રથમવાળુ જો હેઝ હોઈ શકે તો હેઝ છે નહીં તો ઈસ્તેહાજા.

ચાલીસ દિવસો દરમ્યાન કદી લોહી આવ્યું કદીક નહીં તો સૌ નિફાસ છે, ભલે તેમાં ૧૫ દિવસનો ગાળો થઈ જાય.

★ હેઝ તથા નિફાસનો હુકમ ★

આ હાલમાં નમાઝ પઢવી રોઝા રાખવા હરામ છે. આ દિવસોમાં નમાઝ માફ છે તેની કઝા પણ નથી. જો કે રોઝા અન્ય દિવસોમાં રાખી લેવા ફર્જ છે. ખાસ ધ્યાનથી બહેનો વાંચે કે,

૯૬

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

"આ દિવસોમાં પણ નમાઝના સમયે વુજૂ કરીને એટલીવાર ઝિક્રે ઈલાહી, દુરૂદ શરીફ અને અન્ય વઝીફાઓ પઢતી રહે જેટલીવાર નમાઝ અન્ય દિવસોમાં પઢતી હતી જેથી આદત રહે."

હેઝ તથા નિફાસવાળીએ કુર્આન મજીદ પઢવું જોઈને હોય કે મોઢે પઢવું કે અને તેને અડકવું ભલે બાઈન્ડીંગ, ચોલી કે હાશિયાને આંગણીની અણી કે શરીરનો કોઈ ભાગ લાગે.... આ સર્વ હરામ છે.

કાગળના ટુકડા પર કોઈ આયત લખી હોય તેને અડકવું પણ હરામ છે.

કુર્આન મજીદ જુઝદાનમાં હોય તો તે જુઝદાનને અડકવામાં વાંધો નથી.

આ હાલતમાં કુર્આન મજીદ અને દીની કિતાબો વગેરેને અડકવાના સૌ હુકમો તે જ છે જે ગુસલ વિનાના માટે છે જે ગુસલના પ્રકરણમાં આવી ગયું છે.

મુઅલ્લિમાને હેઝ કે નિફાસ હોય તો એક એક કલેમાને □ાસ તોડી તોડીને પઢાવે અને હિજજે કરવામાં કોઈ વાંધો નથી.

આ હાલતમાં સંભોગ હરામ છે જો કે સાથે સૂવા, બેસવા, ખાવા, પીવા અને બોસો લેવામાં વાંધો નથી.

ઈસ્તેઠાઝા : હવે હેઝ તથા નિફાસ સિવાયનું લોહી ઈસ્તેહાઝા છે. આ હાલતમાં ન નમાઝ માફ છે ન રોઝા, ન તેવી સ્ત્રીથી સંભોગ હરામ છે. (વધુ માટે વાંચો : કાનૂને શરીઅત વગેરે)

નમાઝમાં પઢવાની દુઆ વગેરે ચીજો

★ ધના ★

سُبْحَتِكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ
وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ

સુબ્હાન-કલ્લાહુમ્મ વ બિહમ્દિ-ક વ તબાર-કસ્મુ-ક વ તઆલા જદુ-ક વલા ઈલા-હ ગયુરુક.

★ તશહુદ ★

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ
عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ
السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ط
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدٌ لِرَسُولِهِ ط

અત્તાહિય્યાતુ લિલ્લાહિ વસ્સ-લવાતુ વતાયિયાતુ,
અસ્સલામુ અલયુક અયુહ-નબિયુ વ રહ્મતુલ્લાહિ
વ-બરકાતુહુ, અસ્સલામુ અલયુના વ અલા
ઈબાદિલ્લાહિસ્સાલિહી-ન. અશહુદુ અલ્લાઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ
વ અશહુદુ અન્ન મુહમ્મદન્ અબ્દુહુ વ રસૂલુહ.

★ દુરૂદે ઇબ્રાહીમ ★

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ
كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ

اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ ۝

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا
بَارَكْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ

حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ ۝

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિન્ વ અલા આલિ મુહમ્મદિન્ કમા સલ્લયત અલા ઇબ્રાહી-મ વ અલા આલિ ઇબ્રાહી-મ ઇન્ન-ક હમીદુમ્ મજીદ. અલ્લાહુમ્મ બારિક અલા મુહમ્મદિન્ વ અલા આલિ મુહમ્મદિન્ કમા બારકત અલા ઇબ્રાહી-મ વ અલા આલિ- ઇબ્રાહી-મ, ઇન્ન-ક હમીદુમ્ મજીદ.

★ દુઆએ માપૂરહ ★

وَعَامَ مَا ثَوَّرَهُ ۙ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَلِوَالِدَيْ
وَلِاَسْتَاذِيْ وَلِجَمِيْعِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالْمُسْلِمِيْنَ وَالْمُسْلِمَاتِ الْاَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَ
الْاَمْوَاتِ اِنَّكَ مُجِيْبُ الدَّعَوَاتِ بِرَحْمَتِكَ
يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ ۝

અલ્લાહુમ્મગફિલી વલિવાલિદૈય વલિમન તવાલદ વલિ જમીઇલ્ મુઅમિનીન વલ્ મુઅમિનાતિ વલ્ મુસ્લિમીન વલ્ મુસ્લિમાતિલ્ અહ્યાઇ મિન્હુમ્ વલ્અમ્વાતિ ઇન્નક મુજીબુ દઅવાતિ બિરહ્મતિક યા અર્હમર્રાહિમીન.

★ દુઆએ ફુતૂલ ★

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْتَعِيْنُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ
بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثِيْبُ عَلَيْكَ الْخَيْرُ
وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ
يَقْبُحُكَ ۙ اَللّٰهُمَّ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي
وَنَسْجُدُ وَالِيْكَ نَسْعِيْ وَنَحْفِدُ وَنَرْجُو رَحْمَتَكَ
وَنَخْشَى عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْاَقْفَارِ مُلْحِقٌ

અલ્લાહુમ્મ ઇન્ના નસ્તઇનુ-ક વ નસ્તગફિરુ-ક વ-નુઅમિનુ બિ-ક વ ન-તવક્કલુ અલયુક વ નુખી અલયુકલ્ ખર વ નશ્કુરુ-ક વલા નક્ફુરુ-ક વનખલઉ વ નતરુકુ મંયુકજુરુ-ક, અલ્લાહુમ્મ ઇયા-ક નઅબુદુ વ લ-ક નુસલ્લી વ નસ્જુદુ વ ઇલયુક નસ્આ વ નહફિદુ વ નજૂ રહ્મત-ક વ નખ્શા અઝાબ-ક ઇન્ન અઝાબ-ક બિલ્કુફફારિ મુલ્હિક.

★ પુગૂ કરતી વખતે પઠવાની દુઆ ★

بِسْمِ اللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى دِيْنِ الْاِسْلَامِ

બિસ્મિલ્લાહિલ્ અલિય્યિલ્ અઝીમિ વલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ અલા દીનિલ ઇસ્લામ.

★ વુઠૂ કયા પછી પટવાની દુઆ ★

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ
 أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

અલ્લાહુમ્મજઅલ્ની મિનતાવ્વાબી-ન વજઅલ્ની મિનલ
 મુત-તહિરિન. અશહદુ અલ્લા ઇલા-હ ઇલ્લલ્લાહુ વ અશહદુ
 અન્ન મુહમ્મદન્ અબ્દુહૂ વ રસૂલુહ.

★ અઝાન પછી પટવાની દુઆ ★

اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ ائْتِ سَيِّدَنَا
 مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفُضَيْلَةَ وَالذَّرَجَةَ الرَّفِيعَةَ وَأَبْعَثْهُ مَقَامًا
 مُحَمَّدٍ الَّذِي وَعَدْتَهُ وَأَرْزُقْنَا شَفَاعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ
 لَأَتْخِيفُ الْمَيْعَادَ

અલ્લાહુમ્મ રબ્બ હાઝિહિદ્ દઅવતિતામ્મતિ વસ્સલાતિલ્
 ફાઈમતિ, આતિ સૈયિદિના મુહમ્મદનિલ વસીલ-ત વલ્ ફદ્દીલત
 વદરજતરફીઅહ્ વબઅબ્દૂ મફામમ્ મહૂમૂદનિલ્લઝી વઅતહૂ
 વરૂફના શફાઅતહુ યવ્મલ્ ફિયામતિ ઇન્ન-ક લા તુખ્લિફુલ્
 મીઆદ.

★ ફર્મ નમાઝ પછી પટવાની દુઆ ★

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا
 وَتَعَالَيْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

અલ્લાહુમ્મ અન્તસ્સલામુ વ મિન્કસ્સલામુ તબારકત રબ્બના
 વ તઆલયૂત યા ઝલ્જલાલિ વલ ઇકરામ.

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૧૦૧

★ બાલિગ મેયતની દુઆ ★

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَعَائِبِنَا
 وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا وَأَنْثَانَا اللَّهُمَّ مَنْ
 أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ
 مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرًا
 وَلَا تَقْتَبِعْ بَعْدَ لَـ

અલ્લાહુમ્મગ્ફર લિહયિના વ મયિયતિના વ શાહિદિના
 વ ગાઈબિના વ સગીરિના વ કબીરિના વ ઝ-કરિના વ ઉન્પાના
 અલ્લાહુમ્મ મન્ અહ્યયતહૂ મિન્ના ફ-અહ્યિહી અલલ્
 ઇસ્લામિ વ-મન્ તવફફયતહૂ મિન્ના ફ-તવફફહૂ અલલ્ ઇમાન.

★ નાબાલિગ છોકરાની મેયતની દુઆ ★

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرْطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا
 وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَمُشَفَّعًا

અલ્લાહુમ્મજઅલ્હૂ લના ફ-રતવ્ વજઅલ્હૂ લના અજરવ્ વ
 ઝુખરવ્ વજઅલ્હૂ લના શાફિઅવ્ વ મુશફફઆ.

★ નાબાલિગ છોકરીની મેયતની દુઆ ★

اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرْطًا وَاجْعَلْهَا لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا
 وَاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَمُشَفَّعَةً

અલ્લાહુમ્મજઅલ્હા લના ફ-રતવ્ વજઅલ્હા લના અજરવ્
 વ ઝુખરવ્ વજઅલ્હા લના શાફિઅતવ્ વ મુશફફઅહ.

૧૦૨

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

★ કબરસ્તાનમાં દાખલ થતી વખતે પઠવાની દુઆ ★

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ يَغْفِرُ اللَّهُ لَنَا
وَلَكُمْ وَأَنْتُمْ سَلَفْنَا وَنَحْنُ لَكُمْ خَلْفٌ وَ
وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاجِقُونَ

અસ્સલામુ અલયકુમ યા અહ્લલ કુબૂરિ, યગ્ફિરુલ્લાહુ
લના વ લકુમ, વ અન્તુમ સ-લફુના વ નહ્નુ લકુમ ખલ્ફુન વ
ઇન્ના ઇન્શાઅલ્લાહુ બિકુમ લાહિકૂન.

★ મૈયતને કબરમાં ઉતારતી વખતે પઠવાની દુઆ ★

بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَىٰ مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ

બિસ્મિલ્લાહિ વ અલા મિલ્લતિ રસૂલિલ્લાહ.

★ કબર પર માટી નાંખતી વખતે પઠવાની દુઆ ★

પહેલી પોસે : مِنْهَا خَلَفْنَاكُمْ مِنْهَا

બીજી પોસે : وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ

ત્રીજી પોસે : وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ

તા-રતન્ ઉખરા / નમાઝ તર્ક કરવાવાળાઓ માટે સહાબાએ

કિરામના કથનો ♦ હઝરત અલી عليه السلام બેનમાઝી વિશે ફર્માવે

છે : જે નમાઝ ન પઢે તે કાફિર છે. (બહવાલા ઈબ્ને અબી શયબા અને

બુખારી) ♦ હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضي الله عنه ફર્માવે છે કે : જેણે

નમાઝ છોડી દીધી તે કાફિર થઈ ગયો. ♦ હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્લીદ

رضي الله عنه ફર્માવે છે : જેણે નમાઝ છોડી દીધી તેનો કોઈ (ધર્મ) નથી. (બહવાલા

મરવઝી) ♦ હઝરત જાબિર ઈબ્ને અબ્દુલ્લાહ رضي الله عنه ફર્માવે છે : બેનમાઝી

કાફિર છે. (બહવાલા અબૂ ઉમર) ♦ હઝરત અબૂ દરદાહ رضي الله عنه ફર્માવે છે :

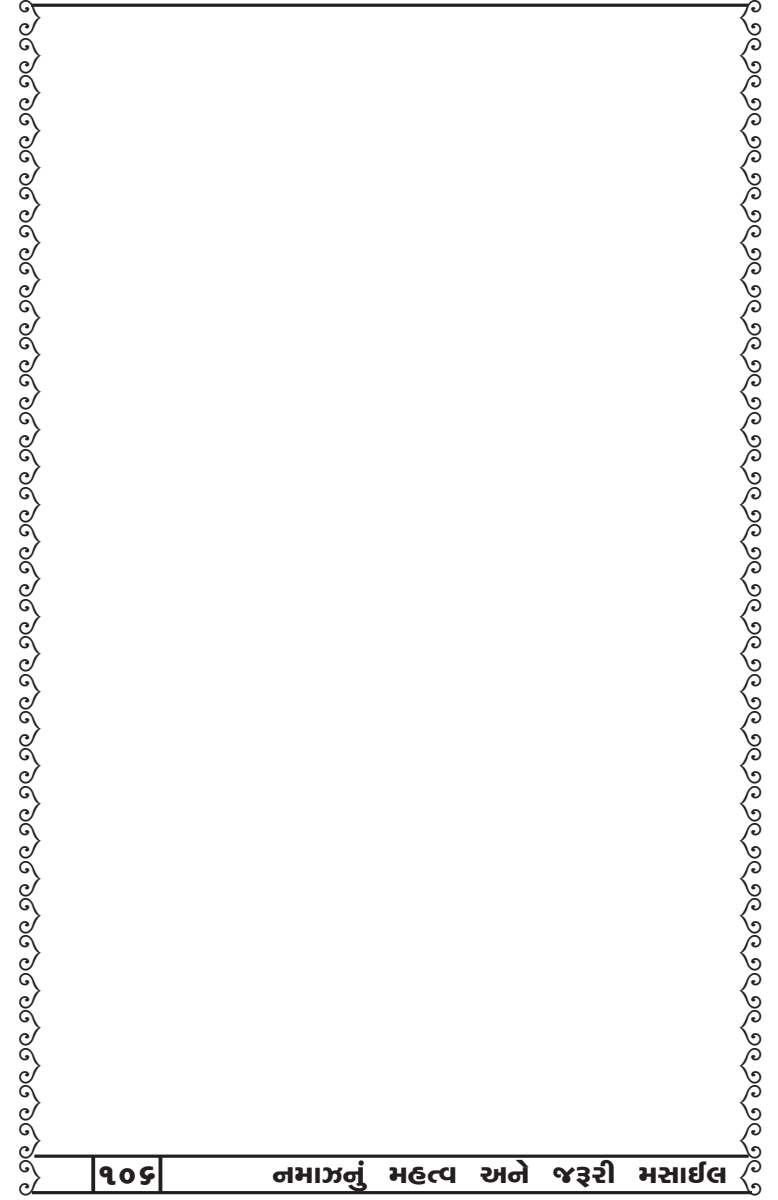
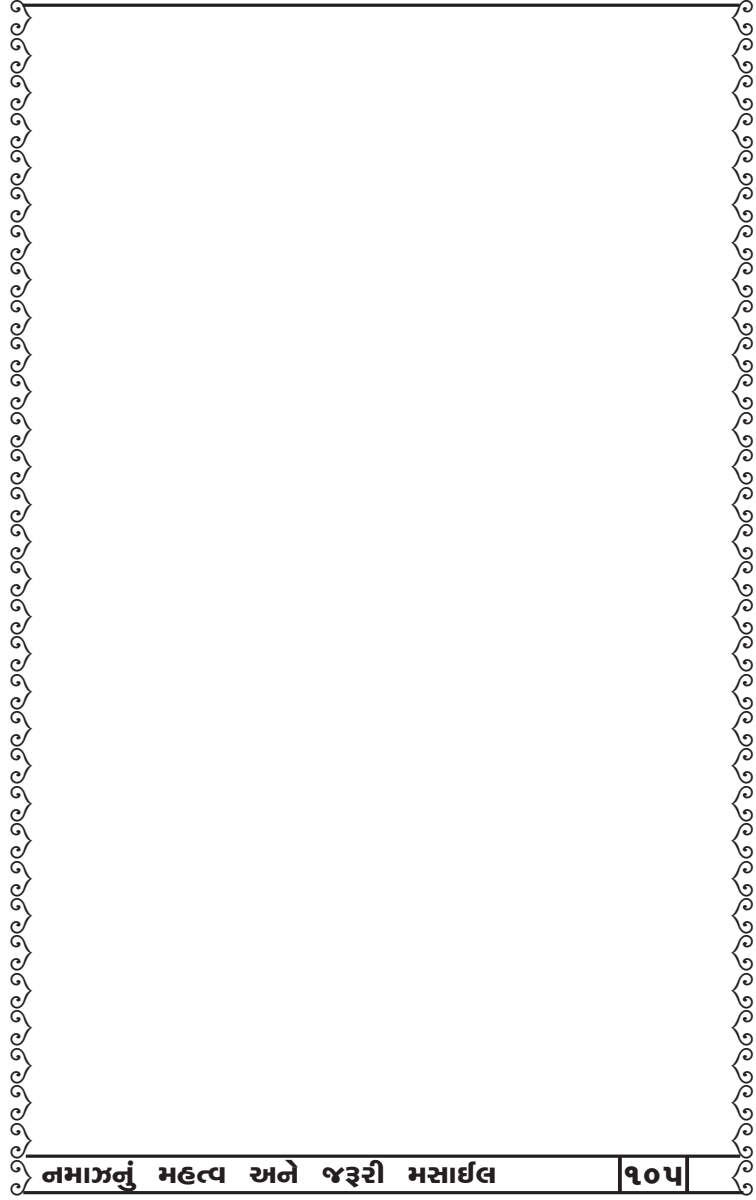
બેનમાઝી માટે ઈમાન નથી. (બહવાલા અબી અબ્દુલ્લાહ)

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૧૦૩

૧૦૪

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

આટલું તો યાદ કરી લેશો !

★ (૧) સૂરએ ફાતિહા ★

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરરહીમ

અલ્ હમ્દુલિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન. અરરહમાનિરરહીમ.

માલિકિ યૌમિદીન. ઈયાક નઅબુદુ વ ઈયાક નસ્તઈન. ઈહ

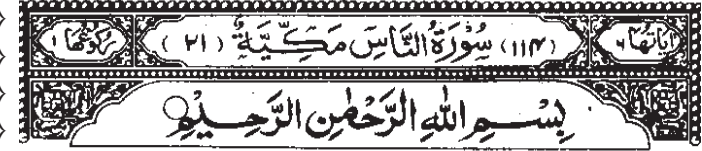
દીનસિરાતલ્ મુસ્તકીમ. સિરાતલ્લઝીન અઅમ્ત અલૈહિમ.

ગૈરિલ મગ્દૂબિ અલૈહિમ્ વલદ્ ફાલ્લીન. (આમીન)

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૧૦૭

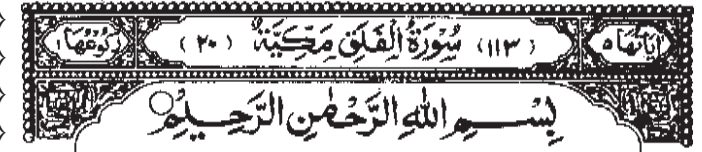
★ (૨) સૂરએ નાસ ★

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરરહીમ

કુલ્ અબુઝબિરબ્બિન્નાસિ મલિકિન્નાસિ ઈલાહિન્નાસિ
મિન્ શરિલ્ વસ્વાસિલ ખન્નાસિલ્લઝી યુવસ્વિસુ ફી
સુદૂરિન્નાસિ મિનલ્ જિન્નતિ વન્નાસ.

★ (૩) સૂરએ ફલક ★

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝ وَ
 مِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثِ
 فِي الْعُقَدِ ۝ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ۝

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝ وَ
 مِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثِ
 فِي الْعُقَدِ ۝ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ۝

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝ وَ
 مِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثِ
 فِي الْعُقَدِ ۝ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ۝

૧૦૮

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરહીમ

કુલ્ અભિજ્ઞ રબ્બિલ ફલક. મિન શરિ માખલક. વમિન શરિ ગાશિકિન્ ઇઝા વકબ. વમિન્ શરિન્ નફફાપાતિ ફિલ્ ઉકદ. વમિન્ શરિ હાસિદિન્ ઇઝા હસદ.

★ (૪) સૂરએ ઈબ્લાસ ★

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۝ اللّٰهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ ۝ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ ۝

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરહીમ

કુલ્ હુવલ્લાહુ અહદ. અલ્લાહુસ્સમદ. લમ્ યલીદ વલમ્ યૂલદ. વલમ્ યકુલ્લહૂ કુફૂવન્ અહદ.

★ (૫) સૂરએ લહભ ★

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تَبَّتْ يَدَا اَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۝ مَا اَغْنٰ عَنْهُ مَالُهٗ وَمَا كَسَبَ ۝ سَيَصِلُ نَارًا اَذَات لَهَبٍ ۝ وَاَمْرَاةُهٗ ۝ حَمَّالَةَ الحَطَبِ ۝ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۝

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૧૦૯

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરહીમ

તબ્બતયદા અબી લહબિન્ વતબ્બ. મા અગ્ના અન્હુ માલુહુ વમા કસબ. સયસ્લા નારન્ ઝાત લહબિન્ વમૂરઅતુહ. હમ્માલતલ્ હતબ. ફીજીદિહા હબ્લુમ્ મિમ્મસદ.

★ (૬) સૂરએ નસ્ર ★

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ ۝ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُوْنَ فِيْ دِيْنِ اللّٰهِ اَفْوَاجًا ۝ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُٓ ۝ اِنَّهٗ كَانَ تَوَّابًا ۝

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરહીમ

ઈઝા જાઅ નસ્રુલ્લાહિ વલ્ફત્હ. વરએતન્નાસ યદખુલૂન ફી દીનિલ્લાહિ અફ્વાજા. ફસબ્બિહ્ બિહમ્બિદ રબ્બિક વસ્તગ્ફિહુ. ઇન્નહુ કાન તવ્વાબા.

★ (૭) સૂરએ કાફિરન ★

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قُلْ يَاۤ اَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ ۝ لَا اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُوْنَ ۝ وَلَا

૧૧૦

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

أَنْتُمْ عِبَادُونَ مَا أَعْبُدُ ۖ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ۖ وَلَا
 أَنْتُمْ عِبَادُونَ مَا أَعْبُدُ ۖ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينٌ ۖ

बिस्मिल्लाहिररुमानिररुहीम

कुल या अयूउल काकिरन. ला अयूउह मा तयूउह. वला
 अन्तुम आबिहून मा अयूउह. वला अना आबिहूम मा
 अबहंतुम् वला अन्तुम् आबिहून मा अयूउह. लकुम् हीनुकुम्
 वलियहीन.

★ (८) सूरा अ कौषर ★

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 (۱۰۸) سُورَةُ الْكَوْثَرِ مَكِّيَّةٌ (۱۵)

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ۖ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ۖ
 إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۖ

बिस्मिल्लाहिररुमानिररुहीम

ईन्ना अयूतेना कलकौषर. इसल्लिलि रब्बिक वन्हर. ईन्
 शानिअक हुवल अन्तर.

नमागनुं महत्व अने जइरी मसाईल

१११

★ (९) सूरा अ मागिन ★

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 (۱۰۶) سُورَةُ الْمَاعُونِ مَكِّيَّةٌ (۱۴)

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْدِينِ ۖ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ
 الْيَتِيمَ ۖ وَلَا يَحِضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ۖ فَوَيْلٌ
 لِلْمُصَلِّينَ ۖ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۖ
 الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ۖ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ۖ

बिस्मिल्लाहिररुमानिररुहीम

अरअेतल्लजी युक्ज्जिबु बिदीन. इजालिकल्लजी
 यहुउ-उल यतीम. वला यहुहु अला तआमिबु मिसकीन.
 इवयलुल विल्ल मुसल्लीनल्लजीन हुम् अन् सलातिहिम् साहून.
 अल्लजीन हुम् युरागिन वयम् नगि नल मागिन.

★ (१०) सूरा अ कुरैश ★

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 (۱۰۶) سُورَةُ قُرَيْشٍ مَكِّيَّةٌ (११)

لَا يَأْتِي قُرَيْشٌ ۖ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ۖ
 فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ۖ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِّنْ
 جُوعٍ ۖ وَآمَنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ ۖ

११२

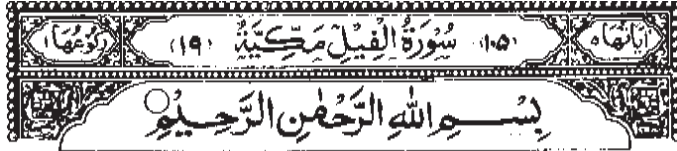
नमागनुं महत्व अने जइरी मसाईल

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરહીમ

લિઈલાકિ કુરૈશિન્ ઈલાકિહિમ્ રિહ્લત શિશતાઈ વસ્સૈફ.
ફલ્ યઅબુદૂ રબ્બ હાઝલ્ બૈતિલ્લાહી અન્અમહુમ્ મિન્-જૂઈવ્
વઆમનહુમ્ મિન્ ખૌફ.

★ (૧૧) સૂરએ ફીલ ★

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۗ أَلَمْ يَجْعَلْ
كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ۗ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ۗ
تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ۗ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّا كُوِّلَ ۗ

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરહીમ

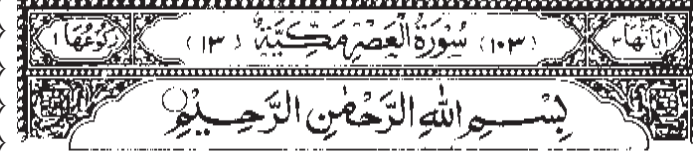
અલમ્ તર કેફ ફઅલ રબ્બુક બિઅસ્હાબિલ્ ફીલ. અલમ્
યજૂઅલ્ કેદહુમ્ ફી તદ્લીલિવ્ વઅર્સલ અલૈહિમ્ તેયરન્
અબાબીલ. તમીહિમ્ બિહિજારતિમ્ મિન્ સિજજીલ.
ફજઅલહુમ્ કઅસ્ફિમ્ મઅફૂલ.

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૧૧૩

★ (૧૨) સૂરએ અસ્ર ★

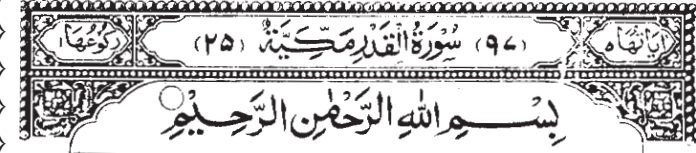

وَالْعَصْرِ ۚ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۚ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ ۖ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ۖ

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરહીમ

વઅસ્ર ઈન્નલ્ ઈન્સાન લફી ખુસ્ર. ઈલ્લલ્ લઝીન આમનૂ
વઅમિલુસ્સાલિહાતિ વતવાસવ્ બિલ્ હકિક વતવા સવ્ બિસ્સબ્ર.

★ (૧૩) સૂરએ કદ્ર ★

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۚ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۚ
لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۚ تَنْزِيلُ الْمَلِكَةِ وَالرُّوحِ
فِيهَا يَأْتِيَنَّكَ رَبُّكَ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ۚ سَلَامٌ تَهَيَّأَتْ لَهَا مِنْ قَدَمِ الْجَبْرِ ۚ

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરહીમ

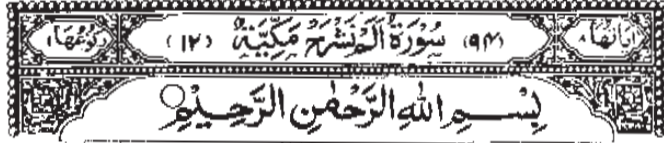
ઈન્ના અન્ઝલ્નાહુ ફી લૈલતિલ્ કદ્ર. વમા અદ્રાક મા
લૈલતુલ્ કદ્ર. લૈલતુલ્ કદરિ ખૈરુમ્ મિન્ અલ્ફિ શહર.

૧૧૪

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

तनञ्जलु मलायकतु वरुडु डीडा बिर्धुनि रब्बिहिम् मिन्
कुद्वि अमूर. सलामुन् डिया उता मत्तल्लु इर.

★ (૧૪) સૂરએ અલમ નશર ★

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْمُتَشَرِّحُ لَكَ صَدْرَكَ ۖ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ۖ
الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۖ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۖ فَإِنَّ
مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۖ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۖ فَإِذَا
فَرَغْتَ فَأَنْصَبْ ۖ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ۖ

બિસ્મિલ્લાહિરરુમાનિરરીમ

અલમ્ નશરુ લક સદરક. વવહઅના અન્ક વિરુરક.
અલ્લાહી અન્કહ ઝહરક. વરફઅના લક ઝિકક. ફઈન્નમઅલ્
ઉસિર યુસરન્ ઈન્નમઅલ્ ઉસિર યુસરા. ફઈઝા ફરગૂત ફન્સબ. વ
ઈલા રબ્બિક ફર્ગબ.

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

૧૧૫

સલાતુતસ્બીહ પઢવાની રીત

નિચ્યત કરી, હાથ ડુંટી નીચે બાંધી ધના પઢીને આ કલિમો
સુબ્હાનલ્લાહિ વલ્હમ્બુલિલ્લાહિ વલાઇલાહ ઇલ્લલ્લાહુ
વલ્લાહુ અકબર ૧૫ વખત પઢે. પછી અઉઝુ, બિસ્મિલ્લાહ,
સૂરએ ફાતિહા અને સુરત પઢીને ૧૦ વખત પઢે અને રૂકુઅમાં
સુબ્હાન રબ્બિયલ અઝીમ પઢયા પછી ૧૦ વખતે પઢે અને
પછી રૂકુઅમાંથી ઉભા થઈને રબ્બના લકલ હમ્દ પઢયા પછી
ઉભા ઉભા ૧૦ વખતે પઢે. તે પછી પહેલા સિજદામાં સુબ્હાન
રબ્બિયલ્અઅલા પઢયા પછી ૧૦ વખતે પઢે ને પછી
સિજદામાંથી ઉઠીને બેસે તો (જલ્સામાં) બેઠા બેઠા ૧૦ વખતે
પઢે પછી બીજા સિજદામાં સુબ્હાન રબ્બિયલ્અઅલા પઢીને
૧૦ વખતે પઢે. આ રીતે આ તસ્બીહ એક રકાતમાં ૭૫
(પંચોતેર) વખત પઢવામાં આવશે.

ત્યાર બાદ બીજી રકાત માટે ઉભા થઈને સૂરએ ફાતિહા
પઢતા પહેલા ૧૫ વખતે પઢે અને પહેલી રકાતની જેમ બાકી
રકાતોમાં પઢે. આ તસ્બીહ ચાર રકાતોમાં ૩૦૦ (ત્રણસો) વખત
પઢવામાં આવશે. આ નમાઝ મકરૂહ ટાઈમ સિવાય કોઈપણ
ટાઈમે પઢી શકાય છે. ❀

(અર્થ) : અય પૈકરે હુસ્ન! યકીનન
યૌદહવીકા ચાંદ આપ હી કે નૂરી
યેહરેસે તાબાં (ચમકતા) હૈ (પૂરી
ઈન્સાનિયત) આપ કે અવસાફ
ઔર કમાલાત બયાન કર પાએ ?
યે મુમ્કિન હી નહીં! મુખ્તસર યે હે
કે ખુદાકે બાદ આપ હી કી ઝાત
બુઝુર્ગ વ બરતર હે.

يا صاحب الجبال يا سيد البر
من وجهك المنيرة نور القمر
لا يمكن لنا شئنا كما كان
بعد از خدا بزرگ توئی و منزهتر

૧૧૬

નમાઝનું મહત્વ અને જરૂરી મસાઈલ

سُبْحَانَ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ
 الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ

તોલ્કાએ દુરુદો સલામ

★ દુરુદે રૂઠી ★

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરરહીમ

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિમ્મા દામતિસ્સલાતુ વસલ્લિ અલા મુહમ્મદિમ્મા દામતિરરહમતુ વ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિમ્મા દામતિલ બરકાતુ વ સલ્લિ અલા રૂહિ મુહમ્મદિન ફિલ અરવાહિ વ સલ્લિ અલા સૂરતિ મુહમ્મદિન ફીસ્સુવરિ વ સલ્લિ અલા ઈસ્મિ મુહમ્મદિન ફિલ અસ્માઅિ વ સલ્લિ અલા નફસિ મુહમ્મદિન ફીન્નુફસિ વ સલ્લિ અલા કલ્બિ મુહમ્મદિન ફીલ કુલૂબિ વ સલ્લિ અલા કૃબ્રિ મુહમ્મદિન ફિલ્ કુબૂરિ વ સલ્લિ અલા રવઝતિ મુહમ્મદિન ફિરિયાઝિ વ સલ્લિ અલા જસદિ મુહમ્મદિન ફિલ અજસાદિ વ સલ્લિ અલા તુબ્તિ મુહમ્મદિન ફીત્તુરાબિ વ સલ્લિ અલા ખયર ખલ્ફિહી સૈયદિના મુહમ્મદિન વ અલા આલિહી વ અસ્હાબિહી વ અઝવાજિહી વ ઝરિયાતિહી વ અહલિ બયતિહી વ અહબાબિહી અજમઈન બિ રહમતિક યા અહમરાહિમીન.

ફઝાઈલ : આ દુરુદ શરીફને કબ્રસ્તાનમાં ત્રણ વાર પઢવાથી અલ્લાહ તઆલા મુદાઓ પરથી સિત્તેર વર્ષનો અઝાબ ઉઠાવી લે છે અને ચાર વાર પઢવાથી કિયામત સુધીનો અઝાબ ઉઠાવી લેવામાં આવે છે. ચોવીસ વાર પઢવાથી પઢનારના માં બાપને બખ્શી દેવામાં આવે છે. અલ્લાહ તઆલા ફરિશ્તાઓને હુકમ આપે છે કે એના (પઢનારના) માં બાપની કિયામત સુધી ઝિયારત કરતા રહો.

તોલ્કાએ દુરુદો સલામ

૧૧૭

★ દુરુદે તાજ ★

બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરરહીમ

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા સૈય્યિદિના વ મૌલાના મુહમ્મદિન સાહિબિત્તાજિ વલ્મિઅરાજિ વલ્બુરાકિ, વલ્અલમિ. દાફિઈલબલાઅિ વલ્વબાઅિ, વલ્કહતિ વલ્મરદિ વલ્અલમિ. ઈલ્મુહુ મકતુબુમ મરફુમ, મશ્ફુમ, મનકુશુન, ફિલ્લવહિ વલ્કલમિ. સૈયદિલઅરબિ, વલ્અજમિ. જિસ્મુહુ મુકદુસુમ મુઅતરૂમ મુતહહરૂમ મુનવ્વરૂન ફિલ્બયતિ વલ્હરમિ. શમ્સિદુહા બદરિદુજા સદરિલઉલા, નૂરિલ હુદા, કહફિલ્ વરા, મિસ્બાહિઝઝુલમિ જમીલિશશયમિ શફીઈલ્ઉમમિ. સાહિબિલ્જુદિ, વલ્કરમિ. વલ્લાહુ આસિમુહુ વ જિબ્રિલુ ખાદિમુહુ. વલ્બુરાકુ મરકબુહુ. વલ્મિઅરાજુ સફરુહુ વ સિદરતુલ્મુન્તાહા મકામુહુ. વ કાબ કવસયનિ મતલુબુહુ. વલ્મત્લુબુ મકસુદુહુ વલ્મકસૂદુ મવજૂદુહુ સૈયદિલમુસલ્લીન. ખાતમિન્નીયીન. શફિઈલ્મુઝનિબીન. અનીસિલ્ગરીબીન રહમતલલિલ્આલમીન. રાહતિલ્આશિકીન. મુરાદિલ્મુશ્તાકીન. શમ્સીલ્આરિફીન. સિરાજિસ્સાલિકીન. મિસ્બાહીલ્મુકર્રબીન. મુહિબ્બલ્લુક્રાઅિ વલ્ગુરબાઅિ વલ્મસાકીન. સૈય્યિદિષ્ષકલ્લૈનિ. નબિય્યિલ્હરમૈન. ઈમામિલકિબ્લતયનિ. વસીલતિના ફિદારૈનિ. સાહિબિ કાબ કવસૈનિ મહબૂબિ રબ્બિલ મશરીકયનિ વલ્મગરીબયનિ, જદિલહસનિ વલ્હુસૈન, મવલાના વ મૌલબ્બકલ્લૈન, અબીલ્કાસિમિ મોહમ્મદિબ્નિ અબ્દિલ્લાહિ નૂરિમ્મન નૂરિલ્લાહિ, યા અય્યુહલ્મુશ્તાકુન બિ નૂરિ જમાલિહી, સલ્લુ અલ્લૈહિ વ આલિહિ વ અસ્હાબિહિ વસલ્લિલમુ તસ્લીમા.

ફઝાઈલ : ઈસ દુરુદ શરીફ કે બેશુમાર ફઝાઈલ હૈં, જિસ્કા બયાન કરના ઈસ છોટીસી કિતાબમૈં બહુત દુશ્વાર હૈં, મગર બરકત હાસિલ કરનેકે લિએ થોળા બયાન કિયા જાતા હૈં, અગર કોઈ શખ્સ

૧૧૮

તોલ્કાએ દુરુદો સલામ

હુઝૂર ﷺ કી ઝિયારતકી દિલો જાનસે તમન્ના રખતા હો તો નવ ચન્દી જુમેરાત (યા'ની અરબી મહિનેમે જો પહલે જુમેરાત આતા હો) કો ઈશાંકી નમાઝ કે બાદ ગુસ્લ કરકે કિબ્લાકી તરફ અપના ચેહરા કરે, ઓર પાક વ ખૂશબુદાર કપળા પહેનકર એક સો સત્તર (૧૭૦) બાર ઈસ દુરૂદે પાકકો પળકર સો રહે. ગ્યારહ રાતે ઈસી તરહ પળે. ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા હુઝૂર ﷺ કી ઝિયારત હોગી ઓર દિલકો પાક વ સાફ કરનેકે લિએ હર રોઝ સુબહકી નમાઝકે બાદ સાત (૭) ઓર અસરકી નમાઝકે બાદ ત્રીન (૩) બાર ઓર ઈશાકી નમાઝકે બાદ ત્રીન (૩) બાર પળા કરે, જાદૂ, આસેબ, જિન, શયતાની મુસીબત, ઓર બીમારીકો દૂર કરનેકે લિએ ગ્યારહ મર્તબા પળકર દમ કરે, ઓર રિઝકમે ઝિયાદતી કે લિએ સુબહકી નમાઝ કે બાદ સાત (૭) મર્તબા હમેશા પળા કરે, બાઝ ઓરત (યા'ની જિસ ઓરતકો બચ્યા ન હોતા હો) ઈક્કીસ (૨૧) ખજૂરો પર સાત સાત મર્તબા દમ કરે ઓર હર રોઝ એક ખજૂર ઓરતકો પિલાએ ફિર હેઝ (માસિક)સે પાક હોને કે બાદ ઉસસે સોહબત કરે, ખુદા કે ફઝલો કરમસે નેક લખકા પૈદા હોગા. ઓર અગર હામેલા ઓરતકો કોઈ બીમારી હો તો સાત દિન તક સાત મર્તબા પાની પર દમ કરકે પિલાએ ઓર મકસદમે કામ્યાબીકે લિએ આઘી રાતકો બા વુઝૂ હોકર ચાલીસ (૪૦) મર્તબા સચ્યે દિલસે પળે. ઈન્શાઅલ્લાહ તઆલા મકસદ હાસિલ હો જાએગા.

★ દુરૂદે નાજિયહ્ ★

બિસ્મિલ્લાહિર્રહ્માનિર્રહીમ

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિઅલા સૈયદિના મુહમ્મદિન, સલાતન તુનજજના બિહા મિન જમીઈલ અહવાલિ વલ્આફાત. વ તકદીલના બિહા જમી અલ્હાઝાત, વ તુતહિરુના બિહા મિન જમી ઈરસૈયિઆત, વ તરફઉના બિહા ઈન્દક અબ્લદરજાત વ તુ બલ્લિ ગુના બિહા અક્સલ્ગાયાત, મિન જમીઈલ ખૈરાતિ ફિલ્હયાતિ વ બઅદલલ મમાત.

ફઝાઈલ : શરહુદલાઈલમે હસન બિન અલી અસ્વાની رحمة الله عليه સે નકલ હે કે, જો શખ્સ હર મુશ્કિલ વ મુસીબતમે ઈસ દુરૂદ શરીફકો હઝાર બાર પળેગા તો અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઉસ્કો ઈસ મુસીબતસે નજાત દે દેગા, ઓર દુરૂદ પળનેવાલા અપની તમામ મુરાદોંકો હાસિલ કર લેગા ઓર બઅઝ મશાઈખ ફર્માતે હે કે, જો શખ્સ ગરીબો મોહતાજ હો વહ ઈસ દુરૂદે પાકકો પાંચ સો મર્તબા પળેગા તો ઈન્શાઅલ્લાહુલ્અઝીઝ વહ માલદાર હો જાએગા બલ્કે હર દુન્યવી વ ઉખરવી કામોંકે લિએ અકધીર હે.

ઈબ્ને ફાકેહાની શૈખ સાલેહ મૂસા رحمة الله عليه સે નકલ હે કે, મેં બેહરી જહાઝમે સવાર થા કે તેઝ હવા ચલી જિસસે જહાઝકે ગર્ક હોનેકા ખતરા પૈદા હો ગયા ઓર જહાઝમે સવાર તમામ મુસાફિર પરેશાન હો ગએ. ઈસી દરમિયાન મુઝે નીંદ આ ગઈ ઓર મેંને પ્વાબમેં મદની આકા صلى الله عليه وسلم કી ઝિયારતકી તો રહમતે દો આલમ صلى الله عليه وسلم ને ઈશાઈ ફર્માયા કે, જહાઝ પર સવાર તમામ લોગોંસે કેહ દો વહ દુરૂદે નાજિયહકો એક હઝાર મર્તબા પળે. મેં નીંદસે બેદાર હુવા ઓર તમામ લોગોંકો પ્વાબકા વાકેઆ સુનાયા ઓર હમ સબ દુરૂદે નાજિયહ પળને લગે. અબી હમ લોગોંને ત્રીનસો મર્તબા હી પળા થા કે અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને હમેં ઈસ મુસીબતસે નજાત અતા ફર્મા દી.

★ દુરૂદે શિફા ★

બિસ્મિલ્લાહિર્રહ્માનિર્રહીમ

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ વસલ્લિમ વ બારિક અલા સૈયદિના મુહમ્મદિન તિબ્બિલ્કુલૂબિ વ દવાઈહા વ આફિયતિલ્અબ્દાનિ વશિફા ઈહા વ નૂરિલ્અબ્સારિ વ દિઆઈહા વ આલિહી વસહ્બિહી. દાઅિમન અબદા.

ફઝાઈલ : ઉલ્માએ કિરામ ઈશાઈ ફર્માતે હે કે, જો શખ્સ ઈસ દુરૂદે પાકકો ઝયાદહસે ઝયાદહ પળેગા તો અલ્લાહ તબારક વ

તઆલા ઉસ્કે જિસ્માની ઓર રૂહાની તમામ બીમારીયોંકો દૂર ફર્મા દેગા ઓર ઉસ્કો શિક્ષાએ કુલ્લી અતા ફર્મા એગા.

★ મુશ્કિલોંકો હલ કરનેવાલા દુરૂદે પાક ★

બિસ્મિલ્લાહિરરૂહમાનિરહીમ

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ વસલ્લિમ અલા સૈયદિના મુહમ્મદિન વ અલા આલિહી ફદર, લા ઈલાહુ ઈલ્લલ્લાહુ વ અગ્નિના, વહફઝ્ના વ વફફીકના, લિમા તરદાહુ વસ્રિફ અન્નસ્સુઅ વદિ અનિલ્લસ્નેનિ રયહાનતય ખયરિલ્અનામિ વઅન સાઅિરિ આલિહી વ અસ્હાબિહીલ્કિરામ વ અદબિલ્નલ્જન્નત દારસ્સલામિ યા હય્યુ, યા ફય્યુમુ, યા અલ્લાહ.

ફઝાઈલ : અલ્લામા યૂસુફ નબ્હાની رحمة الله عليه સઆદતે દારૈનમોં ઈશાદ ફર્માતે હોં કે, અગર કિસી આદમીકો કોઈ પરેશાની આ જાએ યા ઉસ્કા કોઈ ખાસ મકસદ હો તો વહ ઈસ દુરૂદે પાકકો એકસો સે એક હઝાર તક પળે તો અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઈસ દુરૂદે પાકકી વજહસે ઉસ્કી પરેશાની દૂર ફર્મા દેગા ઓર ઉસ્કા મકસદ ભી પૂરા ફર્મા દેગા. ઓર જો શખ્સ ઈસ દુરૂદે પાકકો હર રોઝ એક હઝાર મર્તબા પળેગા તો ખ્વાબમોં મદની આકા عليه السلام કી ઝિયારત નસીબ હોગી. ઓર ઈસ દુરૂદે પાકકો હમેશા એક હઝાર બાર પળેનેવાલા માલદાર હો જાએગા ઓર કભી કિસીકા મોહતાજ ન હોગા ઓર દુન્યાકી તમામ મખ્લૂક ઉસ્સે મહબ્બત કરેગી. ઉસ્કી તમામ પરેશાનીયાં દૂર હો જાએગી.

★ દુરૂદ ઝિયારતે નબી عليه السلام કે લિએ ★

બિસ્મિલ્લાહિરરૂહમાનિરહીમ

અલ્લાહુમ્મ ઈન્ની અસ્અલુક બિક અનતુસલ્લિય અલા સૈયદિના મુહમ્મદિવ્વ અલા સાઅિરિલ અંબિયાઅિ વલ્મુરસલીન વ અલા આલિહિમ વ સહબિહિમ અજમઈન વઅન્ તગ્ફિરલી મા મદા વ તહફિઝની ફીમા બક્રિય.

તોહફાએ દુરૂદો સલામ

૧૨૧

ફઝાઈલ : યહ દુરૂદ શરીફ હઝરત સૈયદી મકબૂલી رضي الله عنه કા હે, જો અકાબિરે અવલિયાએ કિરામસે થે. હુઝૂરે અકરમ عليه السلام કી ખ્વાબમોં બહુત ઝયાદા ઝિયારત કરતે થે. ઓર અપની વાલિદહ માજેદાકો ઉસ્કી ખબર દેતે થે તો વહ ફર્માતી થી કે મેરે બેટે મદે કામિલ વોહ હે જો સરકારે દો જહાં عليه السلام કો બેદારી કી હાલતમોં દેખે. જબ ઉન્કો યહ મર્તબા હાસિલ હો ગયા કે, મહબૂબે ખૂદા عليه السلام કી ઝિયારત હાલતે બેદારીમોં કરતે ઓર આપ عليه السلام સે અપને કામોંકે બારેમોં સલાહ વ મશ્વેરા કરતે ઓર ઉસ્કી ખબર અપની વાલિદહ માજેદા કો દેતે તો ઉન્કી વાલિદહ ફર્માતી અબ તૂ મદે કામિલ હો ગયા !

★ દુરૂદ ઈલ્મ ઝિયાદા હોનેકે લિએ ★

બિસ્મિલ્લાહિરરૂહમાનિરહીમ

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ વ સલ્લિમ અલા સૈયદિના મુહમ્મદિવ્વ અલા આલિ સૈયદિના મુહમ્મદિન્ ફિ કુલ્લિ લમહલિવ્વ નફસિમ બિ અદદિ કુલ્લિ મઅલુમિલ્લક.

ફઝાઈલ : ઈસ દુરૂદ શરીફ કો શૈખ મુહમ્મદ હકી આફન્દી رحمة الله عليه ને ખઝીનતુલ્અસરારમોં ઝિક ફર્માયા કે ઈસ દુરૂદ શરીફ કી ઈજાઝત મેરે શૈખ મુસ્તફા હિન્દી رحمة الله عليه ને મુઝે મદીનતુલ્મુનવ્વરા કે મદસા મહમૂદીયામોં અતા ફર્માયા. મૈને ઉન્કી બિદમતમોં અઝ ક્રિયા કે, કોઈ ઐસા વઝીફા દે જિસસે ઈલ્મમોં ઝિયાદતી હો ! તો ઉન્હોંને મુઝે આયતુલકુર્સી ઓર ઉસ્કે બાદ યહ દુરૂદે પાક પળેનેકી તઅલીમ ફર્માઈ ઓર ઈશાદ ફર્માયા કે અગર ઈસ પર હમેશા અમલ કરતે રહો તો તુમ્હે ઉલૂમ ઓર અસ્સારે નબી عليه السلام હાસિલ હોંગે. ઓર સાથ હી ફર્માયા કે, યહ મુજર્બ હે. ઈસ્કા તજર્બા ફલાં ફલાં બુઝુગોંને ક્રિયા હે ઓર ઉન્કે નામ ગિનાએ. મૈને પેહલી રાત ઈસ દુરૂદે પાક કો સો મર્તબા પળા ઓર ખ્વાબમોં રહમતે દો આલમ عليه السلام કી ઝિયારત

૧૨૨

તોહફાએ દુરૂદો સલામ

नसीब हुई. हुजूर عليه السلام ने इर्माया, तुम्हारे लिये और तुम्हारे मां बाप के लिये मेरी शक्रात जरूर डोगी. फिर मुझे उसके बाद कुदरते भुदावंदी से वोड सभ थीज डसिल डो गई जिस्के बारेमें डमारे शैभने इर्माया था.

★ दुइड निस्थान दूर डोनेके लिये ★

बिस्मिल्लाहिर्रुमानिर्रहीम

अल्लाहुम्म सल्लि वसल्लिम व बारिक अला सैयिदिना मुडम्मदिन नबीरिय्यि व अला आलिडि कमा ला निडायत-लि क्मालिक व अददि क्मालिडी.

इजाईल : अगर कोई शप्स निस्थान या'नी भूलनेकी भीमारीमें मुभतेला डो तो वोड मगरिभ की नमाज और ईशां के दरमियान ईस दुइडे पाक को जयादा से जयादा पण्डे. ई-शाअल्लाड ! भूलनेकी भीमारी उस्से दूर डो जाअेगी और डडैजा (दिमाग) मजभूत डो जाअेगा.

★ दुइडे गौषियद् ★

बिस्मिल्लाहिर्रुमानिर्रहीम

अल्लाहुम्म सल्लि अला सैयिदिना व भवलाना मुडम्मदिन मअदीनिल्लुदि वलकरमि मभईल्लिम वल्लिडिम वल्लिडिमि. वभारिक वसल्लिम.

इजाईल : ईस दुइडे पाक के भेशुमार इजाईल हैं, जिस मकसद के लिये ली पण्डा जाअेगा वड मकसद डसिल डोगा.

★ दुइड मालमें जैरो नरकत के लिये ★

बिस्मिल्लाहिर्रुमानिर्रहीम

अल्लाहुम्म सल्लि अला मुडम्मदिन अण्डिक व रसूलिक वअलद् मुअमिनीन वल्मुअमिनाति वल्मुस्लिमीन वल्मुस्लिमाति.

तोहफाअे दुइडे सलाम

१२३

इजाईल : इहुल भयानमें लिभा डे के, जो शप्स ईस दुइडे पाकको डमेशा पण्डेगा तो उस्का माल व दौलत दिन भ दिन भण्डता रहेगा.

★ दुइडे तइराज्यद् ★

बिस्मिल्लाहिर्रुमानिर्रहीम

अल्लाहुम्म सल्लि सलातन कामिलतन वसल्लिम सलामन ताम्मन, अला सैयिदिना मुडम्मदिन तन्डल्लु बिडिल्लुडकदि वतन इरिजु बिडिल्लुडु व तुकदा बिडिल्लुवाईजु वतुनालु बिडिरगाईभु व हुस्नुल्भवातीमि, व युस्तस्कुल गमामु बि वजडिडिल्लुडरीमि वअला आलिडी व सडबिडी डी कुल्लि लमडतिल्लु नइसिम बि अददि मअलुमिल्लक.

इजाईल : शैभ आरिइ मोडम्मद आइ-दी رحمة الله عليه ने ईस दुइडे पाक को भजीनतुल्लअस्तर में नकल इर्माया डे के, ईमाम करतवी इर्माते डे के जो शप्स डर रोज अकतालीस बार या सो बार या उससे ली जयादा पण्डे तो अल्लाड तआला उस्के तमाम रंज व गमको दूर इर्मा देगा और उस्की परेशानी भत्म डो जाअेगी. अल्लाड तआला उस्के कामोंको आसान और दिलको रोशन इर्मा देगा. उस्के रिज्कमें तरक्की डोगी और उस पर ललाई के दरवाजे भुल जाअेगे. जमाना के आइत से मडकूज रहेगा. लोगोंके दिलोंमें उन्की मडभभत भण्ड जाअेगी और अल्लाड तआलासे जो कुछ मांगेगा दिया जाअेगा, उस्की शर्त ये डे के, ईस दुइडे पाक को डमेशा पण्डे. येड दुइडे पाक अल्लाड तआलाके भजानों में से अक भजाना डे.

اللهم
صلى على محمد وآل
محمد وبارك وسلم

१२४

तोहफाअे दुइडे सलाम